

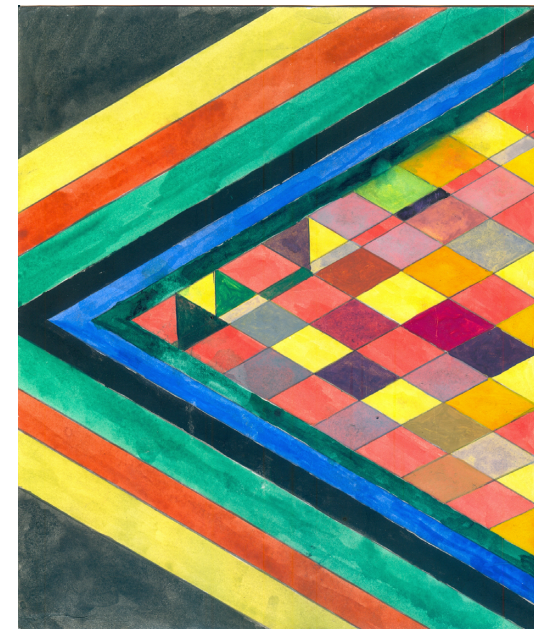

Butlletí realitzat amb el suport de

 Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència
Secretaria d'Afers Exteriors

 **Comunitats
Catalanes
de l'Exterior**

plançó

BUTLLETÍ de CASA NOSTRA
ASSOCIACIÓ DE GENT DE PARLA CATALANA A SUÏSSA

Casa Nostra de Suïssa
CH- 1000 LAUSANNE

PLANÇÓ: Consell de redacció: Carme Eberenz-Greoles, redactora en cap; Enric Vinyals, Marià Suana, Francesc Bellmunt, Anton-Simó Massó i Rose Zaugg-Giró.

ÍNDEX

Editorial		1
Dossier: Nostàlgia i Exili. La presència de la cultura catalana a Suïssa durant la segona meitat del segle XX		2-56
Ciudadà del món	Tarradellas Macià, Josep	3-11
Barcelona, abril de 1939: Llet, política i ajuda humanitària	Farré, Sébastien	11-14
La recepció de la llengua i la literatura catalanes en la premsa escrita de la Confederació Helvètica: La crònica catalana i la crítica suïssa	Massó i Alegret, Anton-Simó	15-34
Exiliats, emigrants i altres trasplantats: La cultura catalana a Suïssa en el segle XX	Eberenz-Greoles, Carme	35-56
Libres rebuts		56
Roser Pàmies de Suana	Massó i Alegret, Anton-Simó	57-58
Guardó		59
El ressò del procés català a Suïssa	Massó i Alegret, Anton-Simó	59-63
Festa Major de Basilea		64-66
Activitats del Centre Català de Basilea		67-70
L'Escoleta		71
Activitats del Centre Català de Lausana-Ginebra		72-75
Activitats del Casal Català de Zuric		76-81
Activitats dels nostres artistes		81-82
Activitats dels Catalans z'Bärn		83
Acta de l'Assemblea General Ordinària de Casa Nostra		84-89
Juntes de Casa Nostra		90-91

PORTADA: Aquarel·la de SU (Jordi Suana)

CONTRAPORTADA: Festa Major de Basilea 2015. Els gegants davant l'antiga Barfüsserkirche, avui Historisches Museum de Basilea, i la petita Júlia Johnson (Fotografia: Josep Màdico Bosch)

Impressió: La Imprenta Comunicació Gràfica, S.L., València.

Plançó no es fa responsable de les opinions dels autors dels seus articles.

EDITORIAL

Temps de revoltes: Entre la crisi i el procés

Ens hem de felicitar, una vegada més, per la publicació d'un nou *Plançó*, en aquests temps convulsos, plens de crisis, retallades, revoltes i repressió.

La comunitat catalana de Suïssa, aplegada a partir dels anys 60 del segle XX al redós de la confederació de centres catalans de Casa Nostra, no ha deixat mai de bategar amb les inquietuds, els reptes i els ideals del poble de Catalunya. I així, des de la distància geogràfica, ha contribuït amb diligència a la investigació i divulgació de la llengua i la cultura catalanes en tota la seva complexitat, sense defugir els temes polèmics, polítics i socials de la nostra recent singladura històrica.

Un bon exemple de la tasca duta a terme pels catalanòfils de la Confederació Helvètica durant aquests darrers anys n'és el dossier que encapçala el present *Plançó* amb les aportacions al col·loqui sobre *Nostàlgia i exili. La presència de la cultura catalana a Suïssa durant la segona meitat del segle XX*, celebrat a la Universitat de Neuchâtel l'any 2016; o el llistat de Batecs amb totes les activitats culturals organitzades pels centres catalans de Suïssa.

Entre aquestes activitats cal subratllar les conferències i debats de caire polític que s'han anat produint arran de la progressiva internacionalització del denominat *procés* català. Una de les primeres i més rellevants fou sens dubte el col·loqui sobre Catalunya organitzat conjuntament per la Universitat de Zuric i pel Casal Català de Zuric el 29 de novembre de 2014, acte del qual se'n féu ressó el diari retoromànic *La Quotidiana* amb un extens article denominat «La Catalugna a l'Universitat da Turitg».

D'aleshores ençà s'ha publicat una veritable allau d'articles en les quatre llengües helvètiques sobre el tema català, només comparable a d'altres moments clau com són la celebració dels Jocs Olímpics a Barcelona l'any 1992 o la presència de la literatura catalana a la Fira del Llibre de Frankfurt l'any 2007.

L'anàlisi d'aquest fenomen mediàtic s'haurà de fer en els propers anys, amb l'objectivitat que proporciona el pas del temps; i per tal de dur a terme aquesta feina d'hemeroteca és imprescindible una publicació com el *Plançó*, que al llarg de seixanta anys s'ha convertit en sedàs dels fets col·lectius, arxiu de memòria històrica i incentiu per a tots els catalans de la diàspora que ens interessem pel passat, pel present i pel futur de la nostra pàtria.

DOSSIER

Nostàlgia i exili.

La presència de la cultura catalana a Suïssa durant la segona meitat del segle XX

08.04.2016

Université de Neuchâtel

Aquest Col·loqui se celebrà a l'Institut de Llengües i Literatures Hispàniques d'aquesta Universitat. En devem l'organització al seu catedràtic, el Dr. Juan Pedro Sánchez Méndez, perfecte catalanoparlant originari d'Andalusia però crescut a València i format a la seva Universitat, com també a la Dra. Júlia González de Canales Carcereny, barcelonina, docent al seu departament de Neuchâtel.

Comptà, en primer lloc, amb diversos ponents de Catalunya, com la filòloga Mariàngela Villalonga, que ens parlà de Mercè Rodoreda, Cèlia Suñol i Aurora Bertrana, i el crític literari Enric Bou, que féu la seva exposició sobre cinema; de França, la historiadora Phryné Pigenet, neta de Salvador Seguí, el Noi del Sucre, rememorà la seva infantesa i joventut entre els exiliats catalans en aquell país i llur activitat; de Suïssa, els participants eren en part membres de Casa Nostra.

Publiquem dos articles emparaulats aquell dia, en amable resposta a la petició de *Plançó*, d'un assistent al Col·loqui, el professor Josep Tarradellas Macià, i d'un participant, historiador Sébastien Farré, fills de l'exili català.

Editem dues comunicacions presentades també al Col·loqui. L'autor i l'autora van néixer a Catalunya on es van formar en lletres. Però viuen a Suïssa per vincles familiars i són membres de Casa Nostra des de fa prop de cinc dècades, al llarg de les quals han participat en la història catalana a la Confederació, sobretot en els seus aspectes culturals.

CIUTADÀ DEL MÓN

Josep Tarradellas Macià
Catedràtic Emèrit d'Ecotoxicologia
Escola Politècnica Federal de Lausana (Suïssa)

Sóc català. Sóc espanyol. Sóc francès. Sóc suís.

Què sóc jo?

Sóc fill de refugiats. No sóc un refugiats, no. És molt diferent.

Un refugiats és ací perquè ha marxat del seu país. Jo sóc ací perquè ja vaig néixer fora de Catalunya.

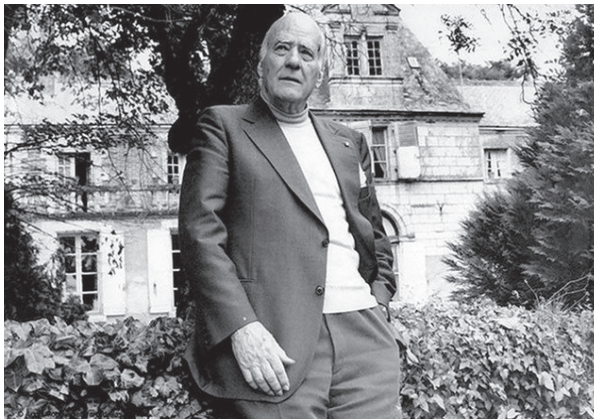
Ací és casa meva.

Però jo no sóc un fill de refugiats com els altres, sóc el fill del qui primer fou President de la Generalitat de Catalunya a l'exili i després President de la Generalitat de Catalunya restaurada. Sóc el fill de l'únic home polític que, a la història d'Espanya del segle XX, ha desempenyat càrrecs de govern durant la República i després del retorn de la democràcia.

He estat un privilegiat perquè l'exili per a la meva família no va significar la misèria i també perquè vaig viure l'exili a les primeres llotges.

L'any 1954 el meu pare, exiliat a França, fou elegit President de la Generalitat. Per a un nen d'onze anys i mig, què podia significar allò? Primerament, una

mudança. El meu pare per a consagrar-se totalment a la seva funció, va deixar la seva empresa i es va instal·lar en un poblet de la Turena, Saint-Martin-le Beau, on els meus avis tenien una propietat vitícola. Una propietat que havia

*Josep Tarradellas davant la seva residència a Clos Mosny.
Les dues finestres superiors són del seu despatx
(Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià)*

estat adquirida per consell de Ventura Gassol. Tornarem a parlar d'aquest pintoresc personatge.

Abans habitàvem a París i la imatge que jo tenia de l'exili era la d'un microcosmos molt divers. Hi havia coneixences de medis socials modestos, la majoria militants polítics de base, que els diumenges venien a casa i explicaven a més no voler els seus records dels temps d'abans. M'estimava molt aquesta gent, contaven històries on hi havia un país ple d'entusiasme i de sol, però la història acabava sempre malament. També hi havia d'altres personatges, polítics d'alt nivell que es tancaven amb el meu pare per a parlar de coses serioses. Entre ells, els membres del govern a l'exili de la República Espanyola, eren sempre molt distingits, elegants. Es creien encara als seus palaus de Madrid, les seves aspiracions feien olor de naftalina. Quan ara hi torno a pensar, eren uns desgraciats, dignes de llàstima, completament fora de la realitat, personatges dignes d'una pel·lícula de Lucchino Visconti.

I, a més, hi havia les *vedettes*. Dues sobretot. Una era cantant d'opereta, Lina Valls (que no tenia res a veure amb qui us podeu pensar! El seu nom artístic era Lina Walls). Ella cantava amb Luis Mariano a les operetes del teatre del Châtelet. Era molt bella, elegant, perfumada, melindrosa, però, el que és important, parlava català. Donava una imatge encantadora, lleugera, que plaïa als parisencs.

Ara bé, el personatge important de debò era Pau Casals (en aquell temps se'n deia Pablo Casals). Casals era una referència artística però també moral. La seva actitud a França durant l'ocupació i respecte al règim franquista li donava una àurea gairebé més poderosa que el seu art immens del violoncel. A més, era un savi. Quan, després de la partença del president provisional de la Generalitat a l'exili, Josep Irla, una fracció de l'exili català li va proposar a ell el càrrec de President de la Generalitat esperant que la seva notorietat serviria la causa del país, ell s'hi va refusar. S'hi va refusar perquè va comprendre que el que ell exigia i la seva sensibilitat artística no el preparaven per als combats polítics que hauria hagut de dur a terme, però també perquè coneixia el meu pare de llarga data, sabia que lluny d'encarnar un exili nostàlgic, orientaria la seva acció únicament vers el futur.

Durant tot l'exili el meu pare sempre va creure que un dia tornaria a Catalunya i que hi entraria com a vencedor. No crec que gaires persones pensessin com ell. Alguns hi somniaven, molt pocs estaven segurs que aquest somni esdevindria realitat. El meu pare sempre en va estar segur. A mi, un nen, aquest somni em semblava totalment irreal.

Però, a poc a poc, a partir de la seva elecció les coses es van posar a lloc. D'una manera tranquil·la i segura. Primer el meu pare no va voler formar un govern català a l'exili. Un govern a l'exili és bo per a les operetes; què és el que governa?

Quan, després de la seva elecció, el Ministre de l'Interior del govern francès el va convocar per a preguntar-li què pensava fer, el meu pare va respondre: «Tot, menys el ridícul».

Per al poble català, una part del qual s'havia hagut d'exiliar, la prioritat no era preservar les aparences del poder per mitjà d'un govern titella sinó de posar en marxa una política de futur basada en la unitat entre els exiliats i els qui havien restat a Espanya. Retrobar la unitat del poble català després de les ruptures de la guerra civil era a ulls del meu pare la condició fonamental per a la recuperació de la seva llibertat i els seus drets històrics. Això va ser la línia central de la seva acció des que fou elegit el 1954 a l'exili fins a la fi del seu mandat de President de la Generalitat restaurada, el 1980.

Jo vaig començar a comprendre això quan el meu pare va decidir de crear un canal important de comunicació política entre la diàspora catalana i els catalans que havien restat a Espanya. Seria el *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*. Per a aquest diari, calia un impressor. Vaig ser-ho jo. Vaig passar molts caps de setmana i dies de vacances fent girar la *ronéotype* (una imponent màquina Gestetner grisa), a formar els fullets del diari i a preparar els sobres d'expedició. No cal que us digui que això no m'apassionava. Quan podia, demanava als meus companys Guy i Michel que m'ajudessin. A ells els encantava, tenien la impressió que feien la revolució!

En el decurs dels anys el nostre exili es va, doncs, obrir poc a poc als catalans «de l'interior». El Diari Oficial es llegia, allà baix. La gent es retrobava en els textos que explicaven el que podia ser una Catalunya lliure. Intel·lectuals d'alta volada, com l'historiador Vicens Vives, van prendre contacte amb el meu pare, una intel·ligència barcelonina va fer el mateix, portada pel llibreter Josep Fornas.

Tot això demanava posar en marxa una organització. Però per a una organització calen diners. No era pas el fruit de les collites de vi de la propietat el que en portava. Ni de lluny, els anys de males collites eren més freqüents que els de bones. No, va ser, primerament, la diàspora catalana a Amèrica la que va permetre amb els seus donatius de disposar d'una petita organització formada per dues persones remarcables: primer, el secretari de la Generalitat, Lluís Gausachs, qui durant tots aquells anys de l'exili per un sou de misèria es va dedicar abnegadament a Catalunya. Vivia en un HLM (allotjament social) dels afores, en un extrem de les pistes de l'aeroport d'Orly. M'agradava molt de veure els avions que despegaven des de la finestra del seu menjador. Catalunya li deu molt, ha trigat força temps a donar-se'n compte. La seva primera biografia acaba de ser editada, per fi! (Pagès ed., 2015).

També hi havia Andreu Cortines, tècnic de Renault a Billancourt. Habitava al carrer Saint-Denis, en aquella època el carrer calent de París. i jo havia de fer

DIARI OFICIAL

DE LA

GENERALITAT DE CATALUNYA

EDITAT A L'EXILI

SUMARI

MISSATGE del President de la Generalitat a tots els catalans — Pag. 1 i 2.

DECRET de creació de les Delegacions Generals i Especials a Catalunya i a l'exili — Pag. 3.

CATALANS:

Del meu viatge a Mèxic i dels pocs dies que he passat en aquell país acollidor, en vinc reconfortat, per la vida intensament catalana que he pogut copsar-hi i per les mostres de respecte i d'adhesió a les nostres Institucions que he rebut de tots els partits polítics i organitzacions, i, de les personalitats més rellevants de la vida catalana.

Aquesta actitud que comparteixen també tots aquells catalans fidels a la Pàtria que es troben tant a Catalunya com en altres països d'Europa i d'Amèrica, m'ha semblat exemplar i confirma l'esperança en el nostre recobriment.

Durant aquests disset anys de transplantament i d'enyorances forçades, cap sofrença no ens ha estat estalviada; ni les malvestats que han endolat la Pàtria, ni el calvari que han patit els catalans, ni els trasbalsos de la guerra mundial, durant la qual tants de catalans han donat generosament llur vida pel triomf de la llibertat i de la justícia.

Entremig de tantes adversitats, la Generalitat ha representat tothora el principi de l'existència nacional de Catalunya, -com correspon a un organisme estatut per la voluntat del poble- la noció del sentiment civil enfront de la facció opressora i arbitrària.

Davant l'ocupació de Catalunya i la seva servitud, la Generalitat ha subsistit per la voluntat de milers de catalans escampats pels països del món lliure i per la fidelitat moral dels catalans de Catalunya oprimits. Les dissorts l'han enfortida, han fet de la seva vida accidentada un símbol: l'esperança de la restauració nacional. Potser, perquè la fe sovint reneix amb els revessos i tal vegada, també, perquè la fe reclama una doctrina, una tradició de sacrificis patriòtics, un sentiment del passat, una confiança en l'esdevenidor.

Condicions totes que contribuïren a la restauració de la Institució cabdal de Catalunya. Condicions que tornen a revirar ara i que no hi ha dubte que desarranaran el règim que la suplanta. Car si és possible que el terror endogeli durant una defallença momentània, no ha estat mai la vocació de cap poble de viure sense justícia acceptant la impositció, en lloc de la nostra

persuasiva, i l'opressió, en lloc del consentiment i del respecte.

Tot català sap prou bé que les dictadures manquen de mirament pels principis i pels drets; que són sempre una interrupció violenta dels corrents de la coincidència cívica que els països dignes d'aquest nom fan seus per a viure lliurement. El refús a voler admetre l'evolució natural i inestroncable d'un poble sadoll d'un intens desig de viure, no respon mai a una veritable doctrina, ni constitueix un pensament raonable, ans és només una passió d'obcecació.

Heus ací perquè al cap de disset anys l'exaltació assimilitista pot dir-se que ha estat un fracàs. Car Catalunya sent més que mai la necessitat de poder exterioritzar les formes del seu viure, que són liberals, democràtiques i republicanes. ¿De què han servit, doncs, les persecucions a totes les manifestacions de la nostra vida nacional? ¿Quin resultat s'ha obtingut posant obstacles a l'estudi i a la difusió de la nostra llengua? ¿Què s'ha aconseguit interdint sovint el desenvolupament normal de la nostra indústria? ¿Què han possibilitat els qui, apassionadament, han combatut les nostres inquietuds per a resoldre aquells problemes econòmics i socials que cada dia es fan més greus i urgents? Aquest fracàs davant la ferma voluntat del nostre poble ha demostrat que el remei, per consegüent, no rau en la impositció obcecada, ans bé en la comprensió i en la controvèrsia, com s'esdevé per tot en el món civilitzat.

Així mateix, la passió i la improvisació, per manca de tot postulat han disfressat, ajornant-los, problemes vitals a l'existència del país. Car no solament no s'han resolt els que estaven en camí de solució en temps de la República, ans encara se n'han afegit de nous: el del règim, greus motius de desacord, com ho recorda la tradició espanyola, i, tots els problemes econòmics i socials que no es resolen evitant-los, car són permanents i transcendeixen més enllà dels canvis de règim polític. Donada llur gravetat, avui ja prou manifesta, ningú no es pot fer la il·lusió de creure que seran resolts, tot

slàlom enmig de les prostitutes quan anava a casa seva! Cortines era un sindicalista influent en la seva empresa però també a nivell europeu. Tenia, en particular, molts lligams amb el sindicalisme anglès i era, doncs, en certa manera, l'home d'enllaç de la Generalitat amb Anglaterra. Tampoc no oblidó Romà Planas, animador, entre altres, del Centre Català de París. A Tolosa, a Perpinyà i en d'altres ciutats del Sud de França molts altres catalans es van posar a ajudar la Generalitat en la seva acció, finançament o per mitjà de les seves xarxes d'influència.

La concretització duta a terme pel meu pare d'una Catalunya a l'exili en estret dialèg amb la gent «de l'interior» no agradava tothom. Per començar, una certa burgesia catalana que es veia al cap d'una Catalunya d'autonomia descafeïnada i Franco-compatible i per a qui els exiliats eren «els qui han estat», sense futur. Va ser la gent d'Òmnium Cultural. La batalla va ser ruda. Ells disposaven de diners, nosaltres d'una *ronéotype*. Ells tenien l'ambició, nosaltres la visió. Va ser llarg, penós, i jo vaig veure diverses vegades el meu pare desesperançat de consolidar la imatge d'una Catalunya forta entre els catalans de l'interior. Però ell no va cedir mai. També val a dir que una altra part de la burgesia catalana s'havia alineat amb ell, com els Valls i Taberner, de la indústria tèxtil, i Pere Duran Farell, President de la Companyia del Gas. Quan vaig ser major d'edat vaig tenir la nacionalitat espanyola i vaig poder viatjar a Catalunya, de vegades vaig haver de fer d'intermediari entre el meu pare i ells.

L'Abadia de Montserrat també representà un problema. En aquell ambient esperançador (Franco envellia) el pare Escarré, l'abat, s'hauria vist bé desempeyant un rol polític de primer ordre. Home d'Església, es creia intocable. Una tribuna de *Le Monde* li n'havia ofert l'ocasió. Havia esdevingut el que avui hom anomena una *vedette* mediàtica. El meu pare, de tradició profundament republicana i laica, no podia acceptar la immisció d'autoritats religioses en el joc polític. I després, el record de l'actitud de la majoria de l'Església durant la guerra civil no anava pas a favor seu. L'oposició entre el meu pare i l'abat Escarré fou forta i, sortosament, gràcies a la intervenció de Ramon Sugranyes de Franch, professor a la Universitat de Friburg, no conduí a una ruptura. I Escarré va ser posat fora de joc.

Per tant, des de mitjans dels anys 60, l'acció del meu pare es va girar sobretot vers els catalans de l'interior, fins a tal punt que els visitants que venien de Catalunya eren cada vegada més nombrosos, sovint fins podíem oblidar que encara érem uns exiliats. Però la realitat ens ho recordava. I la realitat, era, sobretot, els altres exiliats amics nostres. En vull senyalar dos. En primer lloc, el poeta Ventura Gassol. Era un homenet panxut que vivia a un kilòmetre de nosaltres en una petita masia més avall de la nostra propietat. Era un ésser afectuós i original. Havia estat secretari de Francesc Macià i això li conferia una aura extraordinària. Però ell havia estat seminarista també i li'n quedava algu-

Ventura Gassol i la seva esposa Lucie a la finca Les Sablons. (Arxiu Nacional de Catalunya)

na cosa en les seves maneres. No és que hagués estat cautelós, al contrari, la seva franquesa era total, però d'una manera dolça característica seva. Així durant la guerra, en l'exili suís, havia denunciat les tendències feixistoides de Charles Ferdinand Ramuz, crim de lesa majestat que li havia portat molts disgustos! Era, a més, un poeta. No només un poeta pels seus escrits sinó en tota la seva vida. A casa seva tot volia ser poesia. El jardí de la seva masia era una poesia: els arbres, les plantes, tot tenia una significació esotèrica, lírica.

El seu saló també era una poesia, decorat (sobrecarregat) d'objectes tan diversos com fascinants, records de Catalunya, estatuetes, altarets. M'encantava d'anar a casa seva, era entre un «Alícia al País de les Meravelles» i «El mag d'Oz». No estic segur que hagués fet gran cosa durant l'exili perquè Catalunya retrobés la seva llibertat, però ell, amb la seva presència, la seva fantasia, va permetre al meu pare de veure les coses sovint d'una manera optimista.

L'altra persona que va il·luminar la meua vida de fill d'exiliat fou la viuda del president Companys, Carme Ballester. Una dona admirable, petitona, sempre molt elegant i jovial. La vida era molt dura per a ella, però en el meu record només la veig dolça i somrient. Vivia molt modestament. Treballava en una casa de costura i habitava en un petit apartament d'una sola peça sobrecarregat de records. Malgrat les dificultats financeres, es va ocupar d'una manera admirable del fill del President Companys, Lluïset, que estava en un asil psiquiàtric als afores de París. No era el seu fill, però ella en parlava amb tanta tendresa que s'hauria pogut creure el contrari. Ella era un petit raig de sol en la grisalla de l'exili. Una de les meves grans joies va ser d'assabentar-me que, després de molts anys de lluita, havia estat indemnitzada pel governament alemany de l'assassinat del president Companys i que la fi de la seva vida havia estat més

*Carme Ballester a França
(Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià)*

dolça. Almenys materialment, ja que malauradament no fou mai acceptada per la família Companys, que es va comportar molt malament envers ella.

A partir del començament dels anys 1970, els catalans de l'interior venien no solament cada vegada en major nombre sinó que cada vegada eren més importants. Joves intel·lectuals que tenien ganes de saber millor el que havia estat i el que podia ser una Catalunya lliure, com l'economista Josep Bricall, que va venir a instal·lar-se a casa nostra algun temps per a preparar la seva tesi. El pas per la nostra propietat de Saint-Martin-le-Beau havia esdevingut una etapa obligatòria per als homes polítics de la resistència interior. Quan jo era a casa, anava a buscar-los a l'estació, on baixaven del tren de París. Em recordo molt bé del dia en què vaig veure baixar d'un vagó un homenet amb un fulard roig. Em va semblar força insignificant. Era Jordi Pujol. Jo no sabia que l'havien posat a la presó per haver cantat l'himne nacional català! Jo no sabia tampoc que era banquer. Quan va haver marxat, vaig veure ben bé que el meu pare no l'apreciava gaire, però em va dir: «Aquest home un dia serà President de la Generalitat!».

França començà a comprendre també que l'esperança de la llibertat a Espanya i a Catalunya restava viva. El cor dels francesos s'havia decantat sempre per als republicans espanyols però, sota la Quarta República, alguns governs de dreta havien fet la vida difícil als republicans exiliats. A l'arribada al poder del General de Gaulle, André Malraux va ser nomenat Ministre de Cultura i creà un ambient de simpatia molt particular amb els seus antics companys d'armes que facilità els lligams amb el poder francès. El món de les arts i els intel·lectuals es van interessar també pels exiliats espanyols i catalans. Louis Amade, català francès, sotsprefecte de París i lletrista de Gilbert Bécaud, n'era el líder. Madeleine Chapsal, del setmanari *L'Express*, va venir uns quants dies a instal·lar-se a casa nostra per a escriure el guió del film *Morir a Madrid* de Frédéric Rossif. El film va tenir un gran ressò.

Finalment hi va haver els enviats de Madrid com Manuel Millá o el coronel Casinello, emissaris de Fraga Iribarne, el ministre de Franco. L'exili català constituïa aleshores una preocupació per a Madrid. A casa llavors tenien lloc unes reunions en el secretisme més absolut. El meu pare no me'ls presentava o si ho feia era amb uns noms que jo comprenia que no eren els que tenien de veritat. A taula els visitants parlaven poc i en castellà. Jo no sabia qui eren però veia ben bé que era Madrid qui venia ara a saber notícies a Saint-Martin-le-Beau. En moments com aquells surava a casa un ambient de novel·la d'espionatge a la John le Carré. A partir d'aleshores vaig comprendre que la Generalitat, els exiliats catalans i, sobretot el meu pare, podrien guanyar de veritat.

Per fi, Franco morí. Ho vaig saber tot mirant una televisió d'exposició en un supermercat Migros dels afores de Lausana. A partir d'aleshores tot va

anar molt de pressa. Molt de pressa perquè hi havia una voluntat per part de Madrid de resoldre el problema català. L'acció del meu pare al cap de la Generalitat a l'exili, la seva contínua preocupació d'unir en una sola veu, en una sola força, catalans exiliats i de l'interior va ser determinant i va permetre que Catalunya fos un element central i un símbol del retorn de la democràcia a tot Espanya.

El meu pare va tornar a Catalunya en tant que President en exercici de la Generalitat de Catalunya retrobada. El 1977, des del balcó del Palau de la Generalitat, va llançar el seu famós: «*Ciudadans de Catalunya, ja sóc aquí!*»

Jo no hi era.

Al meu pare li va fer pena, jo ho sé. Però el meu lloc no era estar al seu costat en aquells moments. Encara que el fet de saber que era en aquell balcó va ser una de les alegries més grans de la meua vida.

Josep Tarradellas i la seva esposa Antònia Macià al balcó de la Generalitat el 23 d'octubre de 1977 (Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià)

Però jo, què havia fet per a ésser allí? Donar voltes a la manivela d'una *ronéotype*. Era derisori. La meua vida havia estat nodrida de la història i la cultura catalanes, que són el meu sòcol, de l'educació i la cultura franceses, que m'han format, de l'esperit i del mode de viure

suïssos, que m'han permès de créixer professionalment i afectivament. No, jo no era un exiliat que torna al país, jo no tenia necessitat de "tornar al país".

Com molts fills d'exiliats, jo sóc de diferents indrets. Em sento a casa meua a Barcelona i a París i a Renens. Tinc reflexos de bon suís quan el desgavell polític actual de Catalunya em molesta, m'irrita, m'amoïna, tinc reaccions de català davant l'espectacle de la vida política suïssa i sóc francès quan parlo i raono. És en aquesta diversitat on rau la riquesa que hereto de l'exili espanyol. L'exili pot ser una riquesa per als seus fills.

En aquest començament del segle XXI, on el nombre de refugiats sobrepassa els 60 milions de persones, l'exili espanyol i el català ens ha ensenyat que acollir-los dignament no és solament un deure humanitari, és també donar-los l'oportunitat, donar-nos l'oportunitat, d'enriquir el nostre món amb la diversitat.

I ara espero que potser dins de vint o trenta anys, d'altres diran: Jo sóc siri.
Jo sóc suís. Jo sóc francès. Jo sóc alemany.

Jo sóc ciutadà del món!

L'exili espanyol i català n'ha fornit un dels primers contingents.

Renens, any 2016

(Adaptació: Carme Eberenz-Greoles)

BARCELONA, ABRIL DE 1939: LLET, POLÍTICA I AJUDA HUMANITÀRIA

Sébastien Farré
Maison de l'Histoire, Université de Genève

16 d'abril de 1939, Barcelona. Sorpresos per una tempesta primaveral, la mirada vers l'objectiu del fotògraf, una vintena d'infants posen amb motiu d'una distribució de queviures. Alineats damunt la voravia, a l'entrada d'una cantina situada al número 55 del carrer de les Escoles Pies, al barri de Sarrià, a l'oest de la capital catalana, mostren un pot de llet condensada. Entre l'exercici imposat pels organitzadors i el seu agraïment per l'ajuda alimentària rebuda, és difícil d'interpretar el sentit de la seva mirada i els seus sentiments al moment de participar en aquesta escenificació.

Barcelona. 1939. ARCHIVES CICR, V-P-HIST-01854-26

Barcelona. 1939. ARCHIVES CICR, V-P-HIST-01854-34

A l'entrada d'una cantina penja la bandera helvètica. Associada a ella, una altra bandera, més petita, de la Creu Roja. Damunt de la porta, el retrat de José Antonio Primo de Rivera, el fundador de la Falange Española y de las JONS. A la dreta de l'entrada es descobreix sobre una altra fotografia un cartell re-

presentant el retrat del general Franco. Aquesta darrera imatge és present en tots els municipis ocupats per les tropes dels rebels des de l'any 1936. Evoca la intenció dels vencedors de sotmetre al nou ordre imposat per les armes a les poblacions derrotades del territori republicà.

Aquestes dues fotografies formen part d'una sèrie d'onze conservades al Centre d'Informació i Documentació de la Creu Roja Internacional i es poden consultar a la Web¹. Cal subratllar a més a més l'existència d'una altra sèrie d'onze fotografies que il·lustren una acció paral·lela duta a terme el mateix dia a Corbera del Llobregat, poblet de muntanya a 40 kilòmetres de Barcelona². Aquesta segona sèrie és interessant perquè ens permet de seguir d'una manera més precisa l'organització i distribució dels socors. Els infants estan reunits a la plaça central del poble, després són cridats individualment a avançar cap als porxos de l'Ajuntament. Allí, es presenten davant una taula, darrera la qual delegats de la Creu Roja Internacional distribueixen a cada nen o nena un o dos pots de llet condensada.

Aquestes fotografies evoquen les ambigüitats de l'acció humanitària, els actors de la qual de vegades fan el joc de la propaganda dels partits en conflicte, l'acció dels quals es desenvolupa en alguns casos acceptant el compromís polític, sortit de la negociació d'un terreny d'intervenció. Perquè conquerir els cors i els estómacs forma part de la voluntat d'un ordre nou entre les poblaci-

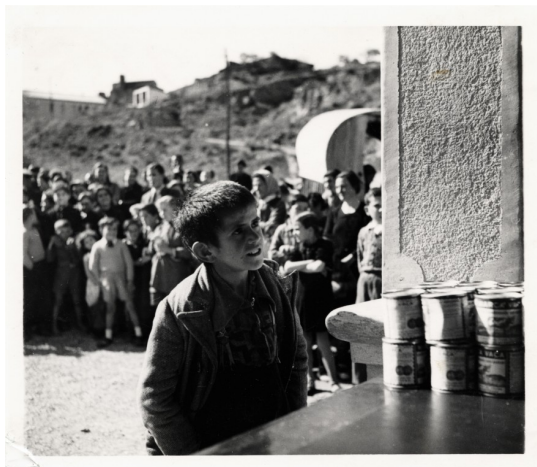
¹ Archives CICR (DR), V-P-HIST-01854-25 à 35, disponible a <http://avarchives.icrc.org> (consultat el 21 d'octubre de 2017)

² Archives CICR (DR), V-P-HIST-01854-14 à 24, disponible a <http://avarchives.icrc.org> (consultat el 21 d'octubre de 2017)

ons vençudes. A part d'aquestes fotografies, els documents dels arxius del Comitè Internacional de la Creu Roja aporten poques informacions més.

Però són imatges que ens fan reflexionar sobre la neutralitat i la imparcialitat del dit Comitè Internacional, com també sobre les relacions de la institució ginebrina amb l'Espanya nascuda del cop d'estat del mes de juliol de 1936.

Més enllà d'aquestes intencions fonamentals, l'objecte central d'aquesta imatge és un pot metàl·lic d'uns vuit centímetres d'alçada que conté una mica menys de 400 grams de llet con-

Corbera de Llobregat. 1939. ARCHIVES CICR, V-P-HIST-01854-15

densada, molt probablement preparada per l'empresa Nestlé. El pot de llet condensada en conserva, instrument tecnològic que permet de conservar, transportar i distribuir el seu contingut alimentici en unes condicions difícils, constitueix un objecte emblemàtic de l'acció humanitària, des de la fi del segle XIXe. Entès com un producte miracle, la llet en les seves diferents formes industrials (llet pasteuritzada, llet en pols, llet condensada, etc.) és en primer lloc una resposta dels metges, dels filàntrops, dels nutricionistes i dels industrials a la mortalitat infantil... L'origen d'aquest fenomen remunta als anys 1830-1840, quan la llet apareix als Estats Units com un mitjà de reforma moral i social davant la misèria i els problemes lligats a la ràpida industrialització del país. És un moviment afavorit pel desenvolupament dels transports, però també per la generalització de la pasteurització de la llet a partir dels anys 1880³. En aquest context, la indústria alimentària desempeña un paper significatiu amb els nous productes làctics, com la llet concentrada ensucrada o les farines làctiques per a nadons de l'empresa Nestlé.

³ E. M. DUPUIS, *Nature's Perfect Food: How Milk Became America's Drink*, New York, New York University Press, 2002, R. A. MECKEL, "Save the Babies": *American Public Health Reform and the Prevention of Infant Mortality, 1850-1929*, Baltimore, Johns Hopkins University Press, 1990, J. H. WOLF, *Don't Kill Your Baby: Public Health and the Decline of Breastfeeding in the Nineteenth and Twentieth Centuries*, Columbus, Ohio State University Press, 2001.

Durant la guerra civil, la llet desempenya una funció central en les accions dutes a terme per les organitzacions humanitàries no espanyoles. Des de l'hivern del 1936, en les grans ciutats i les zones devastades pels combats, les cantines reparteixen racions de llet als bebès i als infants. Els quàquers anglesos i americans, com també l'*Ayuda suiza* (càrtel format per organitzacions suïsses) estenen a partir de l'hivern 1936-1937 una xarxa de cantines en les quals els infants necessitosos reben un vas de llet amb pa o biscuits (i, de vegades, xocolata)⁴.

A l'exterior de la Península, l'imaginari de la llet fomenta la cristallització de solidaritats internacionals. Per a l'opinió prorepublicana, la intervenció humanitària permet de fer cristallitzar un engatjament solidari envers les víctimes del fascisme tot restant dins el marc legal dels governs que adopten la no-intervenció o una política de neutralitat envers els dos camps en conflicte. Per exemple, el *British Youth Foodship Committee* eixit del moviment pacifista britànic (*British Youth Peace Committee*) organitza un *Milk-Club* destinat a apadrinar els infants necessitats d'Espanya. A la fi de 1937, una *Milk Campaign* és iniciada pel moviment de les *Co-operative* i pel *National Council of Labor* que reuneix sindicats i *Labour Party*⁵. Els donadors són invitats a comprar en els magatzems fitxes *Co-op* on s'ha imprès «*Milk for Spain*», que valen sis penics. Per la seva part, des dels primer mesos del conflicte, el Comitè Internacional de la Creu Roja expedeix caixes de llet condensada vers les seves delegacions de Madrid, Burgos, Barcelona, València i San Sebastián, on s'organitza la distribució destinada a institucions i famílies. A la banda franquista, l'Auxilio Social procedia al repartiment de queviures, en particular als infants, en les ciutats desfetes pels exèrcits nacionalistes per tal d'assentar el nou ordre franquista.

Més enllà de la suposada eficàcia sanitària de les polítiques de la llet en el terreny humanitari, que han estat objecte de nombrosos crítiques, aquestes pràctiques sugereixen els lligams estrets entre acció humanitària, indústria alimentària i propaganda.

(Traducció: Carme Eberenz-Greoles)

⁴ R. SERRA I SALA, *Ayuda humanitària dels quàquers als infants de Catalunya durant la Guerra Civil*, (tesi doctoral), Girona, 2007, disponible a <<http://www.tdx.cat/handle/10803/7986>> (consultat el 21 d'octubre de 2017), F. MENDLESOHN, *Quaker Relief Work in the Spanish Civil War*, Lewiston, Edwin Mellen Press, 2002, J. VAN GELDER FORBES, « Recent Relief Programs of the American Friend in Spain and France, 1937-1939 », *Administration of Relief Abroad. A Serie of Occasional Papers*, 1943, p. 3-1.

⁵ J. FYRTH, *The Signal Was Spain: the Spanish Aid Movement in Britain, 1936-39*, Londres, New York, Lawrence and Wishart, St Martin's Press, 1986, S. FARRÉ, *Le Colis de guerre. Secours alimentaire et organisations humanitaires (1914-1947)*, Rennes, PUR, 2014.

LA RECEPCIÓ DE LA LLENGUA I LA LITERATURA CATALANES EN LA PREMSA ESCRITA DE LA CONFEDERACIÓ HELVÈTICA: LA CRÒNICA CATALANA I LA CRÍTICA SUÏSSA

Anton-Simó Massó i Alegret, Universität Zürich

1. Introducció

La presència de la cultura catalana com a invitada d'honor a la Fira del Llibre de Frankfurt de l'any 2007 va provocar un gran debat a la premsa suïssa sobre la identitat de la literatura catalana, la mateixa definició de llibre català i, de retruc, la recepció de la llengua i la literatura catalanes al centre d'Europa al llarg de la història.

Aleshores nosaltres ja vam intentar de fer un petit inventari sobre l'estat de la qüestió en l'article "800 años de literatura catalana y 500 años de libro catalán", que es va centrar sobretot en l'època medieval, anterior a la invenció de la impremta, i per això el vam subtitular "La era de los manuscritos" (Döhla/Montero/Báez, 2008: 467-487).

Ara que estem immersos en el IV Centenari del Concili de Constança (1414-1418) i nogensmenys en la commemoració del set-cents anys de la mort de Ramon Llull (1232-1316), el debat encara continua d'una forma positiva i molt productiva pel que fa a la publicació de llibres, d'articles divulgatius o especialitzats i, sobretot, en el camp de les traduccions.

Entretant han sortit al mercat petites joies bibliogràfiques com l'edició facsímil del *Vocabulari català-alemany*, publicat a Perpinyà per l'impressor jueu alemany Joan Rosembach l'any 1502; la reedició de les *Acta Concilii Constancien-cis* aplegades pel professor Heinrich Finke a principis del segle XX, que contenen molts documents catalans de l'època dels concilis de Constança i de Basilea, com les cartes de Guillem Fillastre, Pere de Falchs, Antoni Caixal i Felip de Malla adreçades al papa Luna i als comtes-reis Ferran d'Antequera i Alfons el Magnànim; o el catàleg de l'exposició *Die Humpis in Barcelona*, organitzada al Museu de Ravensburg el 2015 i editat per la historiadora Meike Knittel, que també ha donat a conèixer les cartes d'Antoni Tallander, conegut com *Mossèn Borra*, adreçades al rei Alfons el Magnànim des de Constança en l'obra col·lectiva *Die Gans ist noch nicht gebraten, Ein Lesebuch zum Konstanzer Konzil*. I el llibre *Spanien aus deutscher Sicht* (2004) de l'hispanista i catalanòfil alemany Dietrich Briese-meister, que dona molt bona informació sobre aquells impressors jueus que en-

tre d'altres coses feren possible les primeres edicions de clàssics catalans com *La Bíblia Valenciana* (1478) o *Tirant lo Blanc* (1490).

Tot plegat ja ens avisa de la pregonia presència de la llengua catalana a les terres de parla alemanya, recepció que sortosament encara dura i d'una manera molt especial a base de bones traduccions literàries com les versions de les obres de l'escriptora catalana Maria Barbal (*Pedra de tartera*, *País íntim*, *Emma*, *Càmfora*) dutes a terme per la catalanòfila Heike Nottebaum i el professor Pere Joan i Tous, o de les traduccions de les novel·les d'autors catalans com Mercè Rodoreda (*Mirall trencat*, *Aloma*, *Quanta, quanta guerra...*, *La mort i la primavera*) a càrrec de l'escriptora alemanya establerta a Suïssa Angelika Maass, i Jaume Cabré (*Les veus del Pamano*, *Senyoria*, *Jo confesso*) publicades per les traductores alemanyes Kirsten Brandt i Petra Zickmann, entre moltes altres, que han esdevingut autèntics bestsellers editorials al llarg de les darreres dècades.

La Suïssa de parla francesa també ha acollit intel·lectuals, artistes, polítics, escriptors i periodistes catalans des de temps immemorials i ha estat bona receptora i difusora de la llengua i literatura catalanes. Només cal citar l'edició de la versió francesa d'*El llibre dels àngels* de Francesc d'Eiximenis (1327-1409), publicat a Ginebra l'any 1478, considerat com el primer llibre imprès a la ciutat del llac Léman.

De tot això també ens hem anat fent ressò en els nostres articles publicats a la revista catalana de Suïssa *Plançó*: "Els papas catalans", "Poetes, seminaristes i capellans", "Mercè Rodoreda a Suïssa", "Però en la sequedat arrela el pi", etc.

Ara, tanmateix, toca parlar de la recepció de la cultura catalana a la premsa escrita de la Confederació Helvètica, tal com ja vam fer en el context del col·loqui sobre *Nostàlgia i exili. La presència de la cultura catalana a Suïssa durant la segona meitat del segle XX* celebrat a la Universitat de Neuchâtel l'any 2016; i ensem de la recepció de la cultura catalano-suïssa a les terres de parla catalana.

2. El catalanisme

De bell antuvi Suïssa ha gaudit d'un cert prestigi i admiració entre els homenots del catalanisme polític des de mitjans del segle XIX. Si més no, així ha quedat palès en els seus escrits periodístics, històrics i polítics. La Confederació Helvètica serví de model al polític català republicà federal Francesc Pi i Margall a l'hora d'escriure el seu llibre *Las Nacionalidades* (1876); Valentí Almirall li va dedicar un capítol en el seu clàssic de la literatura política catalana *Lo Catalanisme* (1886) dins l'apartat de *Soluciones Republicanas*; i Enric Prat de la Riba en fa un elogi democràtic a *La nacionalitat catalana* (1906).

De tots tres fou Valentí Almirall, fundador del primer *Diari Català* (1879-1881) amb la decidida intenció d'omplir de contingut polític el moviment cultural literari

de *La Renaixença*, qui més viatges va fer a Suïssa i qui més articles periodístics va escriure sobre la Confederació Helvètica (Termes, 2000: 149-158).

Ara podem gaudir amb la lectura del *Diari d'un turista en Suïssa* (1880) i de tots els interessantíssims articles suïssos de Valentí Almirall gràcies a l'excel·lent edició de les seva *Obra Completa I (1867-1879)* i *Obra Completa II (1880-1884)*, comentada per l'historiador Josep Maria Figueres i publicada per l'Institut d'Estudis Catalans (Almirall, 2009 i 2013).

La coberta del vapor, plena de gom a gom, exigeix una mirada d'atenció. S'hi parlen totes les llengües i amb freqüència la catalana; sense cuidar-se ningú de son veí, reserva tothom sa curiositat per a examinar los paisatges que se van presentant a mida que el vapor fa via [...]. Senyores i noies elegantment vestides; parelles enamorades que fan son viatge de nuvis; grupos de turistes amb sos trajos de campanya; famílies completes amb ses criatures i ses cambres i sos innombrables paquets i maletes; estirats anglesos lacònics i forts com sempre, alemanys amb ses sempiternes ulleres, francesos e italians en animades converses; tothom va i ve, ningú amaga sa admiració. De vegades s'embarca a bordo algun cantador italià o alguna música o concertista, generalment no vulgars, i ses notes, alegres o melancòniques, suavitzen los cops secs del pistó de la màquina, i barrejades amb la fumera del vapor s'escampen per l'aire sobre les blavenques aigües del llac (Almirall, 2013:208-210).

Els setze articles que componen el *Diari d'un turista en Suïssa* foren publicats a *La Veu de Catalunya* i al *Diari Català* entre el 8 d'agost i el 12 d'octubre de 1880 i descriuen el viatge que Almirall va fer a través de la geografia helvètica des de Ginebra fins als Grisons passant pel llac de Constança tot prenent uns detallats apunts impressionistes sobre el paisatge, les ciutats i el sistema socioeconòmic suís, plens de divertides anècdotes humanes i, ai las!, comparant Suïssa amb Catalunya.

Valentí Almirall també va escriure articles en castellà sobre Suïssa i gairebé sempre de to positiu amb títols tan descriptius com "Una revolució pacífica", "Un buen ejemplo" o "En un pueblo libre", publicats al diari republicà de Barcelona *El Diluvio* els dies 13 d'agost, 21 de novembre i 7 de desembre de 1888.

Naturalment hi ha altres polítics catalanistes històrics que han viatjat i escrit sobre Suïssa com Ramon Enric Bassegoda i Amigó (1856-1920), fundador del setmanari *La Llar* i col·laborador del diari *La Renaixença*, que va escriure uns *Records de Suïssa* malauradament difícils de trobar a les llibreries.

Valentí Almirall diu en els seus articles que ha parlat amb catalans de Suïssa. Ara caldria saber fins a quin punt va penetrar el catalanisme polític entre els catalans suïssos del segle XIX, que de fet estaven agrupats en la *Sociedad Española de Beneficencia en Suiza* (1882-1982).

A partir de les llistes de socis que n'hem pogut consultar fins ara, és evi-

dent que la majoria d'ells eren catalans i també ho eren en bona part tant la gastronomia com la música de les seves festes. Políticament, però, no sabem quina era la ideologia predominant entre els catalans de Suïssa.

La petita història de la *Sociedad* (SEB) publicada pel llibreter Jaume Romagosa de la llibreria Iberia de Berna amb el títol *Un siglo de vida española en Suiza: La Sociedad Española de Beneficencia cumple cien años* (1982), més aviat sembla respirar una mena de patriotisme espanyol nostàlgic i demostra una molt bona relació amb els representants oficials de l'Estat espanyol a la Confederació Helvètica.

Al fullet editat per la SEB arran de la mort del prohom català Pere Gorgot i Bayer (el dia 11 d'abril de 1956), que fou fundador de la Bodega Española de Zuric i President Honorari de l'associació, podem llegir el discurs pronunciat pel Cònsol d'Espanya a Zuric, Don Santiago Sangro, que diu:

Don Pedro Gorgot ha sido para nosotros ejemplo de caballero, de cristiano y de patriota, pues su vida entera la dedicó al cumplimiento de nobles ideales... Patriota insigne e ilustre, modelo y ejemplar. A pesar de los beneficios que le hubieran reportado nunca quiso dejar de ser español, y español quiso morir y murió. Todas sus ilusiones se centraban en aquellos días de vacaciones en que volviera a pisar sus tierras catalanas y a recibir los rayos ardientes de nuestro sol español (*Sociedad*, 1956: 4-5).

De la història de la SEB també n'ha parlat el prohom català de Schaffhausen Max Armestoy en la seva sèrie d'articles "L'emigrant, I, II i III", publicats a la revista *L'Informador* de Martorell (30 de març, 6 d'abril i 8 de juny de 2001) i en el seu article "Els inicis de l'emigració catalana a Suïssa" de la revista *Plançó* del 2011 (*Plançó*, 2011: 90, 31-36). La història definitiva d'aquesta *Sociedad* tanmateix encara està per fer i el dia que es faci probablement hi haurà més d'una sorpresa.

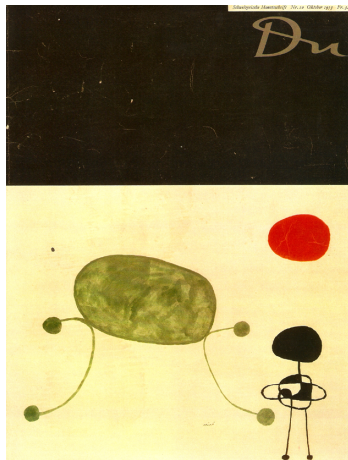
La mostra més evident de la presa de consciència del fenomen catalanista a Suïssa és el número 1 de la revista *L'Emigrant, Butlletí del Centre català-suís/Bulletin des Amitiés catalanes de Suisse*, publicat a Berna el mes de gener de l'any 1933. El seu editor era el periodista F. A. Schmid, president del Centre (Català) de Berna i autor del llibre *Suïssa, democràcia i federalisme* editat per l'Editorial Barcino (Col·lecció Popular Barcino, 91) l'any 1933.

Aquest número històric de la revista *L'Emigrant* també conté un parell d'agradables sorpreses literàries: l'article autobiogràfic de l'escriptora gironina Aurora Bertrana "Com jo vaig conèixer la Suïssa" o "La Rezia alla Catalunya" del poeta retoromànic mossèn Florin Camathias: "Catalans e Retoromans han lur niebel origin, lur atgna svillupaziun, historia e cultura" (*L'Emigrant*, 1933: 1).

On sí que van arribar els ecos del catalanisme polític d'una manera clara fou a la premsa suïssa professional. Nosaltres n'hem agafat dos exemples molt il·lustratius de la primera part del segle XX que parlen del període de la Restauració, Dictadura de Primo de Rivera i Segona República.

Tot fullejant l'hemeroteca del diari suís alemany *Neue Zürcher Zeitung* hem trobat una cinquantena d'articles de fons i d'editorials sobre el procés autonomista català, que va començar a principis del segle XX i va culminar amb la restauració de la Generalitat de Catalunya en el marc de la Segona República Espanyola l'any 1931, però que malauradament es va frustrar amb la Guerra Civil (1936-1939).

Els títols dels articles són ben expressius: "Die Forderungen der Katalonier" (NZZ, 16-VI-1900), "Die katalanische Frage" (NZZ, 3-III-1925), "Der katalanische Separatismus" (NZZ, 10-IX-1926), "Die katalanische Frage. Eine Regierung der Generalität Kataloniens" (NZZ, 19-IV-1931), "Katalonien. Die Katalanische Republik-Generalität" (NZZ, 7-VI-1931), "Das katalanische Statut" (NZZ, 13-VII-1931), "Die Zukunft Kataloniens. Eine Unterredung mit Macià" (NZZ, 30-I-1933), "Francesc Macià gestorben" (NZZ, 27-XII-1933), "Katalonien und der spanische Staat" (NZZ, 19-VI-1934), "Erhebung Katalonien gegen Madrid" (NZZ, 8-X-1934), "Wiederherstellung der Autonomie Kataloniens" (NZZ, 9-IX-1935), "Eine neue Partei in Katalonien PSUC" (NZZ, 26-VII-1936), "Die Wirren in Katalonien. Die Lage in Barcelona" (NZZ, 7-V-1937), "Revolutionäre Konvulsionen in Katalonien" (NZZ, 8-VI-1937), "Die Isolierung Kataloniens" (NZZ, 5-IV-1938), "Das Schicksal Kataloniens" (NZZ, 16-I-1939), etc. Els corresponents del *Neue Zürcher Zeitung* es veu que estaven molt ben informats i els seus articles constitueixen encara avui dia una lliçó d'història contemporània.

Un altre diari suís que també informava amb rigor sobre la situació política d'Espanya i de Catalunya d'aquesta època era el *Journal de Genève* puix tenien un corresponent de luxe que era l'historiador, escriptor i periodista Ferran Soldevila.

Gràcies al llibre d'Albert Balcells i Enric Pujol *Ferran Soldevila, Entre la dictadura i la revolució* hem tingut accés a la versió catalana dels seixanta-sis articles publicats en francès al diari ginebrí *Journal de Genève* (entre el dia 1

de gener de 1926 i el 28 de març de 1936) per l'historiador català, signats amb les sigles A. K.

Amb aquesta interessant sèrie d'articles escrits per un historiador, escriptor i periodista català de prestigi podem dir que l'esperit de la cultura catalana del catalanisme va entrar a les cases dels suïssos de llengua francesa per la porta gran i probablement va ajudar a contrarestar l'anticatalanisme d'altres periodistes com els que llegien a la casa de la família suïssa de l'escriptora gironina Aurora Bertrana, tal com ella mateixa ens conta en les seves *Memòries*:

Semblava exactament com si ells haguessin viscut la guerra i jo només l'hagués llegida en un d'aquells impostors diaris d'esquerra: La premsa *roja*, en deien ells [...]. Només ells posseïen la veritat. Aquesta veritat els la servia la premsa local, especialment *Le Courrier de Genève*, publicació catòlica que la família llegia com qui llegeix l'Evangelí (Bertrana, 2013: II, 165).

Aurora Bertrana, que va viure a Suïssa entre 1923 i 1949 (amb interrupcions) també va col·laborar en diverses publicacions de la Suïssa francesa com *La Semaine Littéraire* de Ginebra, *Suisse Contemporaine* de Lausana o *La Gazette de Lausanne*; i a publicacions catalanes de l'exterior com *L'Emigrant*. Els seus articles, però, eren més aviat literaris.

3. L'exili

La Confederació Helvètica ha estat tradicionalment terra d'acollida d'exiliats. Hi ha molts llocs emblemàtics a Suïssa com el cafè Odeon de Zuric a les taules del qual hi han conspirat polítics o ideòlegs de l'exili de la talla de Marx i Lenin.

Els exiliats catalans del segle XX, però, en general van cercar el seu refugi a la Suïssa francesa per raons lingüístiques o de proximitat geogràfica. Membres de la família reial com Don Joan de Borbó, comte de Barcelona; eclesiàstics com el cardenal Vidal i Barraquer —el Cardenal de la Pau—, i el canonge Carles Cardó; polítics de dretes i d'esquerres com Lluís Nicolau d'Olwer, Francesc Cambó i Josep Tarradellas; periodistes que han creat escola com Eugeni Xammar i Josep Pla; escriptores com Aurora Bertrana, Mercè Rodoreda o Cèlia Suñol han viscut períodes més o menys llargs de la seva vida i han deixat la seva petjada literària a Suïssa.

La repercussió de la cultura catalana de l'exili a la premsa, tanmateix, és un tema difícil de sintetitzar per raons òbvies. A l'interior s'imposa un període de silenci pel que fa a les publicacions periòdiques en llengua catalana i les poques que s'imprimeixen són clandestines. A l'exterior hi ha les publicacions catalanes de la diàspora, sobretot a Amèrica, que tot i ser de gran qualitat literària han de sobreviure en unes condicions difícils i sovint són de vida efímera.

I la premsa internacional, en general, una vegada més s'oblida de Catalunya i dels catalans perquè hi ha temes d'actualitat més importants com la confrontació entre el comunisme i el feixisme durant l'època de la Segona Guerra Mundial.

Els dos darrers articles que parlen de Catalunya al diari *Neue Zürcher Zeitung* a la fi de la Guerra Civil són "Der Bürgerkrieg in Spanien. Der Vormarsch in Katalonien. Ein Aufruf Francos" (NZZ, 17-I-1939) i "Wiederaufbauprobleme der katalanischen Wirtschaft" (NZZ, 20-I-1939). Després caldrà esperar fins l'any 1960 quan arran de la visita del general Franco a Barcelona hom torna a parlar de Catalunya: "General Franco auf Besuch in Katalonien" (NZZ, 9-V-1960). I a partir d'aquesta visita surten una sèrie d'articles molt interessants sobre la societat catalana: "Besuch in Katalonien I. Landschaft und Charakter. Wirtschaftszentrum Spaniens. Konflikt mit Kastilien" (NZZ, 15-VI-1960), "Besuch in Katalonien II. Die Kirche als Hüterin der katalanischen Sprache. Separatismus und Autonomie-wünsche" (NZZ, 16-VI-1960), "Besuch in Katalonien III. Innenpolitische Wandlungen. Die Vanguardia. Im Palacio de la Música. Der Prozess Pujol. Die Kirche" (NZZ, 30-VI-1960), etc.

Entremig, a part d'uns quants articles dedicats al gran violoncel·lista català Pau Casals, que era molt popular a Suïssa, hi ha el silenci més absolut.

Silenci al cor del bosc, en els grans cims silenci.
i en els estels silenci més pregon.
Moments religiosos: apar que Déu repensi
el silenci que fou abans del món.

Ans que el brogit fou el silenci (Cardó, 1951:49)

A Suïssa, però, hi passaven coses molt importants per a la cultura catalana, com la redacció de la poesia mística de Carles Cardó, escrita a Friburg i a Leysin entre 1937 i 1950, i aplegada en el llibre *El càntic nou* per l'Editorial Ariel de Barcelona l'any 1951, en plena dictadura franquista.

Aquestes coses les hem anat sabent anys després gràcies a bons llibres de memòries, epistolaris i antologies que s'han publicat a posteriori. Per exemple *Seixanta anys d'anar pel món* del periodista Eugeni Xammar, que ens explica com era la Ginebra dels anys vint i les primeres passes de la flamant Societat de Nacions vistes per un català (Xammar, 1991: 228-234).

I gràcies també a *Els escenaris de la memòria* de Josep Maria Castellet hem pogut entrar a l'apartament ginebrí de la Rue du Vidollet----, en el qual va escriure algunes de les millors novel·les de la literatura catalana l'escriptora barcelonina Mercè Rodoreda, sempre tan gelosa de guardar la seva intimitat (Castellet, 1988: 29-52).

Per altra part, la professora Cristina Badosa ens ha proporcionat moltíssimes dades sobre el controvertit exili de Josep Pla en el seu llibre *Jose Pla, El difícil equilibri entre literatura i política (1937-1939)*.

Ara sabem que el seu famós article “Zuric”, dedicat a aquesta ciutat, es publicà inicialment al dominical *La Veu del Diumenge* (13-V-1934); posteriorment tornà a aparèixer en castellà a la revista *Destino* (3-X-1942); i finalment tornà a sortir reelaborat en llengua catalana a les *Cartes de més lluny*, editades al volum cinquè de l’obra completa que porta per títol *El nord* (Pla, 1967: 297-300). Aquest també és un bon exemple de com pot arribar a ésser de laberíntica la literatura catalana (Badosa, 1994: 299-302).

A les nits volto pel barri de les tavernes i hi ha moments que tinc la sensació de trobar-me en un barri de port. Em vénen ganes – tanta és la il·lusió – de posar-me les mans a la butxaca del pantalon i deixar-me anar en el corrent obscur de les coses. Després veig, però, que en els sofàs dels racons dels bars, dins d’una llum sèpia i groga, hi ha uns suïssos amb coll de cel·luloide i punys rodons, avorrits, democràtics i seriosos... (Pla, 1967: 297-300).

Sobre l’acollida que reberen els eclesiàstics catalans exiliats a Suïssa a l’època de la Segona República, la Guerra Civil i el Franquisme s’han publicat molts articles i entrevistes a les revista montserratines *Germinabit* (1949-1959) i *Serra d’Or* (1959-2016).

Fins que no van sortir els llibres fonamentals de mossèn Ramon Muntanyola *Vidal i Barraquer, cardenal de la pau* (1976) i *Les dues tradicions, Història espiritual de les Espanyes* (1977) del canonge Carles Cardó, la revista *Serra d’Or* fou una bona font d’informació a partir dels anys seixanta, no només sobre el catalanisme eclesiàstic sinó àdhuc sobre la recepció exterior de la cultura catalana en general.

Als articles “Vidal i Barraquer, cardenal de Catalunya”, de Josep Massot i Muntaner, “Un retorn que ens compromet”, de l’abat Cassià M. Just, o “Exili i mort a Suïssa” del professor Ramon Sugranyes de Franch, cal afegir-hi altres treballs com “Carles Cardó, eclesiàstic noucentista”, de Jaume Lorés, “Rafael Patxot retrobat”, de Josep Massot i Muntaner o “Sugranyes de Franch, un llarg testimoniatge catòlic”, d’Emili-J. Boix-Fuster, i molts altres que citarem en els propers capítols sobre la presència de la catalanística a les universitats i de la diàspora catalana agrupada a l’entorn dels centres catalans de Casa Nostra de Suïssa.

4. La catalanística

La catalanística europea també patí la sotragada institucional que representà la Guerra Civil Espanyola, la Dictadura Franquista i la Segona Guerra

Mundial, tot i que entre els exiliats hi havia catalanistes de renom que portaren l'*esperit de Catalunya* a diversos països europeus.

En el cas de la Confederació Helvètica aquest fenomen es va donar tant a la Suïssa de parla francesa com a la Suïssa alemanya. El llibre de Ramon Sugeranyes de Franch *Militant per la justícia, Memòries dialogades amb el pare Hilari Raguer* (1998) és una bona introducció a la situació de la catalanística de postguerra a Suïssa.

Així mateix la revista *Serra d'Or* ens serveix una vegada més de font divulgativa amb articles com "La cultura catalana a Friburg" del professor Sugeranyes de Franch; i de d'altres autors sobre els Jocs Florals de la Llengua Catalana de Zuric (1968), Tubinga (1970), Brusel·les (1971), Ginebra (1972), Lausana (1976) o Munic (1977). I també hi trobem articles que parlen del IV Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes de Basilea (1976) o sobre els lingüistes catalans que han impartit classes a les universitats suïsses i alemanyes com Germà Colon, Antoni Pous o l'alemany Johannes Höhle.

Del dit col·loqui de Basilea de 1976 s'editaren les actes a cura del professor Germà Colon a la Biblioteca Abat Oliba-Publicacions de l'Abadia de Montserrat (1977) i entre els lingüistes que hi participaren hi havia catalanistes que han treballat a Suïssa com Rolf Eberenz, Artur Quintana o Pere Ramírez.

Si bé la feina dels hispanistes i catalanòfils circula per l'àmbit de les publicacions científiques i de les revistes especialitzades, de tant en tant surten iniciatives que pel seu caràcter més divulgatiu o comercial arriben al nivell de literatura de quiosc i apropen la cultura catalana a públics més diversos sense baixar gaire el llistó cultural.

Aquest és el cas de *Geo* i *Merian*, revistes de divulgació històrica i geogràfica publicades a Alemanya però que també es venen molt a Suïssa, i que parlen amb certa periodicitat dels pobles i ciutats dels Països Catalans amb veus autoritzades d'escriptors i assagistes de la talla de Sempronio, Josep Pla, Néstor Luján, Marià Manent, Joan Fuster, Pere Verdager, Robert Lafont, Josep Moll Marquès, Josep Maria Carandell, Josep Maria Castellet, Oriol Bohigas, Til Stegmann, etc.

Posats a triar un article modèlic entre els que s'han publicat en alemany al llarg dels darrers cinquanta anys en aquest tipus de revistes jo triaria "Vom Königreich

zum Paradies der Fremden“ (*Merian* 7-VII-1970) del gran assagista valencià Joan Fuster, puix no només descriu d'una manera magistral la història rica i diversa de les terres de parla catalana, sinó que a més a més era un article profètic en molts aspectes del desenvolupament socioeconòmic actual dels Països Catalans.

Dem Ausländer, der an die spanische Mittelmeerküste denkt, werden sich sogleich drei oder vier Gemeinplätze aufdrängen, es sei denn, er kenne Land und Leute sehr gut. Da ist vor allem natürlich das Meer, nicht irgendein Meer, beileibe nicht, es ist das Meer des Homer und der klassischen Marmorleiber, nicht mehr, nicht weniger als das. Das Mittelmeer ist hellenisch – hellenisch à la Goethe oder à la Hölderlin oder à la Byron – je nach Geschmack und Definition. Und darauf folgt, in kurzem Abstand, der Hinweis auf die Mauren, was schon mehr besagt; denn was wir heute Spanien nennen, war in der Tat jahrhundertlang unter muselmanischer Herrschaft, und diese Erinnerung zaubert eine wollüstige und schmachtende Exotik vor einen Hintergrund aus Palmen und Gitarren (Fuster, 1970: 7-14).

Joan Fuster també va col·laborar activament en les publicacions catalanes de l'exili i estava en contacte amb els lectors de català de les universitats de Zuric (Antoni Pous) i de Constança (Josep Grau). A Josep Grau i Colell, *l'Ermità dels Alps*, li va prologar el llibre de poesies *Joc d'arrels i d'estels* (1964) i a Antoni Pous el va visitar durant un viatge a Suïssa al pis de Feldmeilen a la vora del llac de Zuric, on segur que parlaren dels seus projectes editorials com *Reduccions*, revista de poesia, puix tal com hom explica al primer número publicat a Vic el mes de maig del 1977, tant la idea com el mateix nom de la revista foren inspirats per Pous, poeta de Manlleu i com hem dit, lector de català de la Universitat de Zuric i també de la de Tubinga.

Antoni Pous i Argila (1932-1976) malauradament no va poder veure mai la revista *Estudiants de Vic 1951*, editada pels seus companys catalans, i per això en un sentit acte d'homenatge el número 1 de *Reduccions* comença amb el seu poema *Zürichsee*:

Córrer de silenci mut, dens de calitja humida.
A mig pendis de la nostra edat, fondall avall
cap al llac, un home atura un batre
afogat de gavines. Llac espillat d'ungles!
Ull clivellat de la terra! Per l'entreuix del cel
com regala sang el puig antic dels homes!
Nin o ja noy, rusc, com t'eixamenes de crims
per l'ayre que us lliga! Ara, d'aquesta vora, arriba
l'enllapissada de la nafra solar... (Pous, 77: 7-9)

Aquesta revista *Reduccions* ha estat un èxit literari i editorial, i avui dia encara s'edita. Al número 4 del mes d'abril del 1978 es van publicar deu poemes més d'Antoni Pous, la seva correspondència amb el mestre Carles Riba i

un article seu sobre “El món de Salvador Espriu i el nostre”. I al número 65/66 del març-juny de 1996 es publicaren les versions de les poesies del poeta alemany Paul Celan fetes en català per Antoni Pous.

Els catalanistes de la Confederació Helvètica també han col·laborat sistemàticament en les publicacions de la diàspora catalana *Plançó*, *Ginebra*, *L'Esqueix*, *Informació-Ginebra*, o el *Butlletí del Centre Català de Lausana*, que van aparèixer als anys seixanta a recer de la federació de centres catalans, aviat anomenats delegacions, de Suïssa anomenada Casa Nostra; i, ara i adés, als suplementes culturals dels diaris *Neue Zürcher Zeitung*, *Tages-Anzeiger*, *Tagblatt*, *Der Landbote*, *La Quotidiana*, etc., tal com podrem comprovar en els propers capítols.

I, és clar, també han publicat a la *Zeitschrift für Katalanistik-Revista d'Estudis Catalans*, editada per l'Associació Germano-Catalana/Deutscher Katalanistenverband, que ja ha tret una trentena de gruixuts números anuals amb treballs científics, articles i recensions a càrrec de professors, estudiants i catalanistes de tots els països de parla alemanya.

Pel que fa a Suïssa hi han publicat articles les catalanòfiles Carme Eberenz-Greoles sobre “Bernhard Schädel i els Països Catalans” (3, 137-166); Gabriela H. Venetz amb “Il Codice Aragonese (1458-1460) (22, 273-292); i Sophia Simon amb “Algherese? Si, ma solo per scherzare. Zum Gebrauch katalanische Verzatztstücke in der Jugendsprache von L'Alguer” (22, 37-70); i el professor Germà Colon Domènech amb l'article “Coromines i l'estudi del català” (20, 2007 21-34).

Entre els hispanistes catalanòfils de Suïssa hi ha uns quants noms que destaquen per la seva producció de treballs científics en diverses revistes especialitzades com *Estudis Romànics* o *Llengua & Literatura*, etc., del que en podríem anomenar *Escola de Basilea*, que es va formar sota el mestratge del professor castellanenc Germà Colon i que inclou romanistes de prestigi com els professors Rolf Eberenz, Pere Ramírez i Beatrice Schmid o la traductora i editora de clàssics catalans Gret Schib Torra.

5. Els anys 60

Durant la dècada dels anys seixanta *els temps també estaven canviant* en el camp de la projecció exterior de la cultura catalana; i a Suïssa d'una manera molt especial. Per una banda arriba a la Confederació Helvètica una nova onada de catalans, que algú ha batejat com *exili econòmic*, que a poc a poc es va anar agrupant al redós de la federació de centres catalans de Casa Nostra (1963): Casa Nostra de Zuric, Casa Nostra de Winterthur-Schaffhausen, Casa Nostra-Grup Montseny de Baden-Wettingen, Casa Nostra de Berna, Casa Nostra de Basilea, Casa Nostra de Ginebra i el Centre Català de Lausana.

Aquests nous catalans de Suïssa amb el pas del temps esdevenen *altres suïssos* i amb la seva xarxa familiar i cercle d'amics constitueixen una nova massa crítica que també es fa ressó de la *segona renaixença* de la cultura catalana que hom viu tant a la Catalunya interior (resistència) com a la Catalunya exterior (exili), que ja fou profetitzada als anys de la postguerra pel gran poeta català Carles Riba.

Els nous fenòmens mediàtics, polítics i culturals dels Països Catalans com la nova cançó catalana, les Edicions 62, l'Òmnium Cultural, la Gran Enciclopèdia Catalana, les Comissions Obreres, l'Assemblea de Catalunya, etc.; arriben amb les maletes dels nous emigrants i nogensmenys a les motxilles dels turistes suïssos i dels estudiants alemanys cap al centre d'Europa.

Un dels fundadors de Casa Nostra i pal de paller de l'emigració catalana de Suïssa durant la segona meitat del segle XX fou l'enyorat poeta i catalanòfil Josep Grau i Colell (1937-1995), ja esmentat, que amb els seus llibres i articles va col·laborar definitivament en el manteniment de la flama de la catalanitat dins de la colònia catalana helvètica i a la seva integració cordial dins la societat suïssa.

Josep Grau va sintetitzar magistralment aquest nou fenomen en un article de la revista *Serra d'Or* del mes de març de 1969:

Era el dia 21 de març de 1957. Vaig agafar un taxi perquè em portés a l'estació de França, de Barcelona. En pagar, el taxista em féu: "Cap on aneu, jove?". "Cap a Suïssa", vaig contestar. "Ah, Suïssa –va exclamar–, si jo tingués els vostres anys, també hi aniria, a aquest país tan bo." S'han escolat més d'onze anys, però aquest breu diàleg, no l'he oblidat encara.

Hi ha la Suïssa verda de prats i de boscos; la Suïssa blava de llacs; la Suïssa blanca dels Alps. La Suïssa dels bancs i del turisme de bossa grossa; la de la indústria, la de les vaques tòpiques i la del capital. La Suïssa dels municipis i els cantons autònoms dintre la Suïssa federal. La Suïssa de les quatre llengües nacionals; la Suïssa dels suïssos i també la Suïssa dels immigrants (Grau, 1969: *Serra d'Or* 114, 33-36).

L'article de Josep Grau parla d'una gent i d'un país nou que contrasta amb la visió tradicional dels catalans de Suïssa que havien transmès els escriptors i periodistes històrics com Agustí Calvet i Pasqual, *Gaziel*, exdirector de *La Vanguardia*, que en el seu llibre de viatges *Seny, treball i llibertat* (1961) fa una descripció molt idealitzada de Suïssa, en consonància amb la tradició suara esmentada del catalanisme.

El llibre de *Gaziel*, si més no, conté pàgines memorables com la descripció de la visita a la llar del prohoms i gran mecenes català Rafael Patxot:

Patxot viu com el gran burgès que és, als afores de Ginebra, del cantó de Llevant, en un barri d'aquells que a les repúbliques ibero-americanes en diuen un *barrio residen-*

cial, perquè els rics hi tenen les millors finques, voltades de jardins. El domicili del meu amic és el número 3 del carrer *des Contamines*, al segon o tercer pis d'un gran immoble modern; al davant i als costats té una petita prada, amb arbres antics, que li donen un espai lluminós i li fan un cinyell de silenci (Gaziel, 1970: 1208-1212).

Envoltat d'aquest gran cinyell de silenci, però, Rafael Patxot i Jubert hi escrigué unes abrandades memòries intitolades *Adéu a Catalunya, Guaitant enrera* (1952), que també contenen un recull dels seus articles periodístics de joventut publicats als diaris catalans de l'època: *Il·lustració catalana, La Veu de Catalunya, La Publicitat, La Nau*, etc.

Josep Grau i Colell, tanmateix, no només escrivia articles sobre l'emigració catalana i sobre els catalans de Suïssa, sinó que també informava sobre temes crucials de la història política de Confederació Helvètica i n'és un bon exemple l'article publicat al número 181 de la revista *Serra d'Or* del mes d'octubre de 1974 dedicat a "El Jura, un nou cantó suís?", pàgines 81-82 del número 181 del *Serra d'Or* del 15 d'octubre de 1974.

A partir dels anys seixanta, doncs, comença una nova etapa molt més activa pel que fa a la recepció de la cultura catalana a Suïssa, i això es nota tant en l'àmbit de les arts plàstiques (Joan Miró, Antoni Tàpies, Santiago Calatrava), com en el món del teatre (Els Joglars, Els Comediants, La Fura dels Baus, Núria Espert), de la música (Pau Casals, Tete Montoliu, Josep Carreras, Montserrat Caballé, Jordi Savall) i de la cançó (Raimon, Lluís Llach, Toti Soler, Maria del Mar Bonet), i sobretot es nota en la presència d'articles que parlen sobre la llengua i la literatura catalanes a la premsa suïssa.

6. Neue Zürcher Zeitung

El diari que més i millor ha informat sobre la cultura catalana a Suïssa és el *Neue Zürcher Zeitung* de Zuric, sobretot a les pàgines del fulletó, que s'ha mantingut fidel a la gran tradició del periodisme literari iniciada a mitjans del segle XIX a França i desenvolupada després amb profusió als països de llengua alemanya tal com explica Francisco Uzcanga Meinecke a la seva antologia *La eternidad de un día, Clásicos del periodismo literario alemán (1823-1934)* (Uzcanga, 2016: 9-14).

Després d'una etapa de relatiu silenci pel que fa a Catalunya, que comprèn l'època de la postguerra (anys quaranta i cinquanta del segle XX), a partir de la dècada dels seixanta notem un interès creixent de la premsa suïssa pels temes catalans, i en el cas del diari *Neue Zürcher Zeitung* coincideix amb l'afortunada presència del gran periodista suís Arnold Hottinger com a corresponsal del diari a Madrid durant tota l'agitada època de la transició política de la dictadura a la democràcia a Espanya.

L'abril del 1968 Arnold Hottinger reprèn la interessant sèrie d'articles publicats pel diari els mesos de juliol i agost del 1960 arran de la visita del general Franco a Barcelona, i continua la bona tradició del periodisme d'investigació omplint els articles de contingut històric, polític, econòmic, social i cultural. Els títols dels articles són molt descriptius: "Barcelona. Industriestadt im Umbruch. Tradition einer Handelsstadt. Die Leistung der Katalanen" (NZZ, 25-IV-1968), "Barcelona Anziehungskraft. Probleme der Zuwanderung. Ueberfremdung. Leben in den Ein-wandererquartieren. Gründe der Auswanderung" (NZZ, 26-IV-1968), "Kataloniens Suche nach Eigenständigkeit. Dialog unter Schriftstellern. Katalanisch im Spiegel Kastiliens. Die Rolle des Spanischen" (NZZ, 28-IV-1968), "Ewiges Katalonien" (NZZ, 4-IX-1968), "Katalanisch heute. Bericht über das Katalanische. Erbe des Absolutismus. Katalanisch als Unterrichtssprache?" (NZZ, 22-IX-1970), "Rückker Barcelonas in die spanische Politik. Formierung eigenständiger Kräfte in Katalonien. Autonomiestatut als Ziel" (NZZ, 5-I-1976), "Das regionale Element in der spanischen Reformdiskussion" (NZZ, 28/29-VIII-1976), etc., i així fins a una cinquantena d'articles de fons que aplegats formarien un bon llibre d'història contemporània de Catalunya.

El periodista Arnold Hottinger també tenia fusta d'historiador i en els seus llibres científics o divulgatius sempre parla bé i amb fonament de la cultura catalana. Per exemple en la seva obra sobre l'Espanya musulmana *Die Mauren, Arabische Kultur in Spanien* dedica un extens capítol al gran místic català Ramon Llull (Hottinger, 1995: 434-448); i en un altre llibre divulgatiu intitulat *Spanien, Seine Geschichte in Text und Bild* també dedica un interessant capítol a Catalunya, que tanca el llibre i que conclou amb un poema de *La pell de brau* de Salvador Espriu (Hottinger, 1976: 123-158):

De vegades és necessari i forçós
que un home mori per un poble
però mai ha de morir tot un poble
per un home sol:
recorda sempre això, Sepharad.
Fes que siguin segurs els ponts del diàleg
i mira de comprendre i estimar
les raons i les parles diverses dels teus fills... (Espriu, 1968: XXVI)

El diari *Neue Zürcher Zeitung* també ha consagrat molts articles a fer pedagogia sobre el tema de la llengua catalana, ara parlant de la seva interessant història i literatura i adés comentant l'actual situació sociolingüística, cosa no gaire habitual en un diari.

Els articles de Georges Lüdi "Probleme der Zweisprachigkeit in Katalonien. Der Bilinguismus der Katalanen" (NZZ, 7/8-V-1977) o "Die Sprachsituation in

Espanien. Spanisch oder Kastilisch? Katalanisch. Baskisch. Galicisch“ (NZZ, 17/18-IX-1977) en són una bona mostra, complementada amb una altra sèrie d'articles del periodista Arnold Hottinger reblant el clau del tema lingüístic i cultural: “Die Bewältigung des Erbes Francos. Das Katalanische in Bedrängnis. Schwierige Wiederbelebung einer erstickten Sprache“ (NZZ, 10-IX-1981), “Kataloniens Wiedererwachen I. Altkatalonien – die karolingische Mark“ (NZZ, 12/13-IX-1981), “Kataloniens Wiedererwachen II. Spaniens katalanisches Wirtschaftswunder“ (NZZ, 19/20-IX-1981), “Kataloniens Wiedererwachen III. Der Kampf der Katalanen um ihre eigene Kultur“ (NZZ, 26/27-IX-1981), “Poblet und Santes Creus, katalanische Königsklöster“ (NZZ, 17/18-IV-1982), etc.

A la dècada dels anys noranta tanmateix hi ha un canvi al diari *Neue Zürcher Zeitung* pel que fa a l'enfocament del tema lingüístic català, que curiosament coincideix amb el nomenament d'un nou corresposal del diari suís a Barcelona. El flamant corresposal del NZZ a Catalunya Markus Jakob i altres col·legues seus de la premsa suïssa i alemanya comencen a tenir problemes per a entendre i acceptar el procés de normalització lingüística endegat per la nova administració autonòmica i en el fons reflecteixen un problema real de la societat catalana i espanyola en general davant la voluntat inequívoca d'afirmació nacional catalana que es posa en marxa amb el pujolisme. Problema o dilema que de fet s'ha mantingut viu fins avui dia mitjançant associacions de caire cultural o polític crítiques com Torre de Babel o Ciudadanos.

El llibre de Jaume Lorés intitulat *La transició a Catalunya (1977-1984). El pujolisme i els altres* (Lorés, 1985: 200-2013) ens ajuda a entendre l'origen del problema. Els títols d'alguns articles d'aquests anys, que s'escolen entre la Barcelona preolímpica (1988) i la Fira del Llibre de Frankfurt (2007) són molt simptomàtics. Markus Jakob: “Notizen zur Zweisprachigkeit in Katalonien. Dieses Schnarren wie aneinanderreibende Kiesel“ (NZZ, 2/3-XII-1989), “Parteiengymnastik auf katalanische Art. Politische Ausschlichtung der Spiele. Seltsame Liebe zur Fahne“ (NZZ, 27-VII-1992), “Salonfähige Heimatliebe. Das erfolgreiche Produkt Catalunya“ (NZZ, 1-XI-1996), “Der nationale Zungenschlag. Ein Palaver um die spanische Sprachenvielfalt“ (NZZ, 18-II-2002). Beat Ammann: “Wo zum Teufel liegt Spanien?“ (NZZ, 30-VI-1992), “Das Fest einer selbstbewussten und wunderschönen Braut. Möglichst an der katalanischen Eigenständigkeit festhalten“ (NZZ, 21-VII-1992), “Katalonien –aufrechter Gang“ (NZZ, 25/26-VII-1992), etc.

El mateix diari *Neue Zürcher Zeitung*, però, continua fent-se ressò del que passa culturalment als Països Catalans i, és clar, de totes les traduccions de la literatura catalana que van sortir en alemany.

La llista d'articles publicats seria molt llarga: Genoveva Dietrich: “Die Stimme eines Volkes. Rückblick auf Salvador Espriu“ (NZZ, 27/28-VII-1985). Georg

Sütterlin: "En català-auf katalanisch. Sprache, Literatur und Buchwesen in Katalonien" (NZZ, 20-VI-1994). Gret Schib Torra: "Profil eines Kleinmeisters. Der katalanische Erzähler Pere Calders" (NZZ, 28/29-I-1995). Quim Monzó: "Warum ich katalanisch schreibe" (NZZ, 24-IX-2007). Barbara Villiger: "Nation ohne Staat. Zum Frankfurter Messeschwerpunkt" (NZZ, 6/7-X-2007). Kurt Flasch: "Ein phantastischer Mann. Über Raimundus Lullus alias Ramon Llull, Missionar, Philosoph und Logiker" (NZZ, (6/7-X07). Angelika Maass: "Zerbrechlich klare, liedgewordene Worte. Das lyrische Werk des Katalanen Salvador Espriu (1913-1985)" (NZZ, 8-X-2007). Margrit Klinger: "Wanderungen durch kriegsversehrtes Leben. Mercè Rodoredas Letzter Roman entdeckt im Grauen funkelndes Licht" (NZZ, 8-X-2007). Kersten Knipp: "Mit Kreuz, Schwert und Köpfchen. Joanot Martorell testet in seinem Ritterroman *Tirant lo Blanc* die Logik der Moderne" (NZZ, 19-XII-2007). Markus Jakob: "Nuancen der Sardinien. Journal, Erzählungen, ein Roman: drei Facetten des katalanischen Prosaisten Josep Pla" (NZZ, 5/6-IV-2008). Kersten Knipp: "Generationenkonflikte. Sergi Pàmies untersucht die Familie" (NZZ, 1-III-2009). Brigitte Kramer: "Auf Augenhöhe mit dem Leser. Die Katalanin Maria Barbal und ihr neuer Roman *Càmfora*" (NZZ, 10-XII-2011); "Die Verführungen einer Geige. Bestseller mit Gehalt. Der katalanische Schriftsteller Jaume Cabré blickt auf Europas kultur und Unkultur" (NZZ, 25-II-2012). Samuel Herzog: "Das Lied der Erde, Antoni Tàpies" (NZZ, 8-II-2012), etc.

La collita és prou bona, sobretot si ho comparem amb altres diaris o setmanaris suïssos que no són tan rigorosos a l'hora de tractar els temes referents a la cultura catalana.

Al número 6 corresponent al dia 5 de febrer del 2004 del setmanari *Die Weltwoche*, per exemple, hi ha un article extens i molt ben documentat del periodista Rolf Holenstein sobre la família Borja que porta per títol "Der unheimliche Vater".

Tal com sol passar en aquest tipus d'articles els noms dels personatges històrics gairebé sempre són escrits en castellà o italià: Rodrigo Borgia, Cesare Borgia, Lucrezia Borgia, Alfonso Borgia, Francisco Borgia... I no s'esmenta cap vegada que la llengua de comunicació de la família Borja era el català o el valencià, ni es parla de tota la correspondència escrita en llengua catalana, ni es diu que Lucrecia Borgia tenia dos exemplars en valencià de la primera edició del *Tirant lo Blanc* a la seva biblioteca personal. (Holenstein, 2004: *Die Weltwoche*, 6, 52-1957).

El diaris *Neue Zürcher Zeitung* i *Tages-Anzeiger* de Zuric també s'han fet ressó ara i adés de les activitats culturals dels catalans de Suïssa. Aquest article de Georg Sütterlin sobre les exposicions de llibres catalans a la biblioteca universitària intitulat "Katalonien in Zürich. Eine Ausstellung der Zentralbibliothek" n'és un bon exemple:

Seit zwanzig Jahren erweitert die Zürcher Zentralbibliothek systematisch ihre Bestände von Büchern aus Katalonien. Begonnen hat diese Pflege katalanischen Schrifttums 1968, als Casa Nostra, die Dachorganisation der katalanischen Vereine in der Schweiz, einen Dichterwettbewerb (in Erinnerung an die mittelalterlichen Jocs Florals) organisierte und den hundertsten Geburtstag des Philologen Pompeu Fabra, der 1912 die erste moderne katalanische Grammatik veröffentlicht hatte [...].

(NZZ, 22-VI-1988)

7. La Quotidiana

Un dels organitzadors dels Jocs Florals de la Llengua Catalana de Zuric de l'any 1968 i de l'exposició de llibres catalans celebrada a la Biblioteca Central de la Universitat fou el Dr. Guiu Sobiela en nom de Casa Nostra, puix aleshores presidia la federació de centres catalans de Suïssa i també era el President de Casa Nostra de Zuric. Amb ell treballaren en la preparació dels Jocs altres membres destacats de Casa Nostra com Enric Bellprat, Silveri Kirchner, Josep Grau i Colell o Ramon Sugranyes de Franch, i personatges importants de la cultura catalana internacional com el lingüista Antoni M. Badia i Margarit, l'antropòleg Josep Maria Batista i Roca o l'escriptor Joan Triadú. Els Jocs s'iniciaren amb un homenatge al filòleg Pompeu Fabra, perquè era l'any del seu centenari, i es clogueren amb la trista notícia de la mort de l'abat Escarré a Barcelona (21-X-1968). Josep Faulí parla de tot plegat al seu llibre sobre *Els Jocs Florals de la Llengua Catalana a l'exili (1941-1977)* (Faulí, 2002: 124-129).

El Dr. Guiu Sobiela tanmateix actualment és molt conegut per la seva gran tasca periodística al diari rètic *La Quotidiana* en pro de les llengües romàniques d'Europa i d'una manera molt especial de les cultures petites o minoritzades com la catalana.

En un congrés sobre el regionalisme i el federalisme celebrat a Saint-Vincent (Val d'Aosta) el dia 15 de novembre del 2000 ell mateix es presentava amb aquestes paraules:

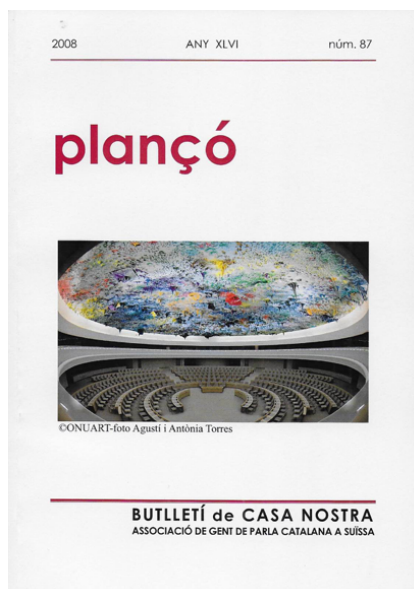
Je suis fils de pays catalan, de la région historique du Roussillon, et donc citoyen français... Néanmoins, je vis depuis 1959 en Suisse, j'ai acquis également la citoyenneté du canton des Grisons, et vois chaque jour fonctionner un système fédéral basé sur l'unité dans la diversité... (Sobiela, 2000: *L'Echo de Savoie* 47, 12).

Amb aquesta filosofia bàsica i una cultura lingüística políglota el Dr. Guiu Sobiela ha publicat gairebé un centenar d'articles a *La Quotidiana* que parlen de Catalunya, de diversos temes lingüístics, literaris, històrics, polítics o culturals dels Països Catalans i molts reportatges sobre les activitats dels catalans de Suïssa.

Heus ací alguns titulars significatius de *La Quotidiana*: "Tranter duas patrias: Il bulletin dals Catalans en Svizra" (LQ, 8-II-2001), "Per la verba da Piemont" (LQ,

23-X-2001), “Instrucziun catalana a Turitg. Curs universitars da lingua e litteratura“ (LQ, 25-VII-2002), “L’auter 11 da settember. Di da Catalogna dapi passa in secul“ (LQ, 11-IX-2002), “Nus na lain l’emblidanza. Omagi academic als exiliads catalans“ (LQ, 4-II-2004), “Festival da las culturas da Spagna a Turitg“ (LQ, 7-XI-2005), “Catalans en l’exil 1938-1975. Per la libertad d’in pievel millenar“ (LQ, 17-II-2006):

Macià è stà l’emprim president da la Catalogna autonoma sut la republica. Suentar sia mort han ins elegi Lluís Companys i Jover (1882-1940) sco successur. La rebeliun naziunalista spagnola dals 18 da fanadur 1936, manada dal general Franco ed auters uffiziers, ha provocà en Catalogna ina catastrofa apocaliptica... (Sobiela, 2006: LQ, 17-II-2006, 14)

“Pasch a la terra. Concerts svizzers d’advent cun oratori da Pau Casals“ (LQ, 5-XII-2006), “La Catalogna tranter mar e muntogna. L’identitad d’in pajais e d’in pievel“ (LQ, 9-I-2008), “Catalan a l’Universitad da Turitg. Scuvrir in maister dal linguatg“ (LQ, 25-I-2008), “Chantatur catalan a Turitg e Losanna“ (LQ, 3-III-2008), “Il trauma da la guerra e da l’exil. Litteratura catalana a l’Universitad da Turitg“ (LQ, 26-VIII-2008), “Dal vitg a la metropola. Ina scriptura davart glieud immigrada a Barcelona“ (LQ, 30-III-2010), “Prou, toreros! La Catalogna scumonda las corridas“ (LQ, 17-VIII-2010), “L’immigraziun galega en Svizra“ (LQ, 15-XII-2010), “Ramon Sugranyes de Franch (1911-2011). Promotur dals linguatgs

iberics a l’Universitad da Friburg“ (LQ, 7-VI-2011), “La Catalogna? Ma tge è quai? In linguatg per plis pajais iberics“ (LQ, 20-IX-2012), “Lingua dals trubadurs medievals. Autoritads regiunalas promovon l’occitan“ (LQ, 19-XI-2013), “Diada Nacional de Catalunya. L’Onze de Setembre traiatschient onns pli tard“ (LQ, 5-IX-2014), “Concil da Constanza –surventschiu il schisma occidental“ (LQ, 5-XI-2014), “La Catalogna a l’Universitad da Turitg. Dieta davart lingua, politica e giurisprudenza“ (LQ, 5-XII-2014), “Da Mallorca a la California. Pader Juníper (Ginebró) Serra (1713-1784)“ (LQ, 22-IX-2015), “Catalans en Svizra. Dieta universitaria a Neuchâtel ils 8 d’avrigl“ (LQ, 31-III-2016), etc.

8. Plançó

A la Confederació Helvètica hi ha més de tres-cents diaris i setmanaris, per tant és impossible parlar de tots en un article. Alguns altres diaris a més dels esmentats, que també s'han fet ressó de la cultura catalana a Suïssa són per exemple *Schaffhauser Nachrichten* amb articles de Margaretha Granell sobre "Neue Literatur aus Katalonien" (*SN*, 27-VI-1992) o "Spurensuche: Montserrat Roig *Zeit der Kirchen*" (*SN*, 27-VI-1992); o *Tagblatt* amb "Barcelona ist ein Lehrbuch" (*TB*, 15-I-2005) de Hans Geilinger; *Der Landbote* de Winterthur, que compta amb la periodista catalanòfila Angelika Maass "Engagement für katalanische Literatur" (*LB*, 9-X-2007) i el *Tages-Anzeiger* de Zuric amb articles com "Katalonien- Der geheime Staat in Europa" (*TA*, 19-XI-91) de Werner Herzog o "Auf *xampany* und *vi dolç* folgten die Sardanas" (*TA*, 14-XII-92) de Peter Schwaar, que parlava de Casa Nostra de Suïssa.

Si volem saber què pensaven i què pensen els catalans de la diàspora de Suïssa, però, hem de fullejar i llegir la interessantíssima hemeroteca de Casa Nostra: *Plançó* (1963-2014) amb 92 números editats; el *Butlletí del Centre Català de Lausana* (1969-2010) amb 106 números impresos; o *Informació* (1972-1991) de Casa Nostra de Ginebra amb 64 números publicats. A part d'altres publicacions més irregulars com *L'esqueix*, Butlletí de Casa Nostra de Winterthur (1967-1986) o *Ginesta*, Butlletí de Casa Nostra de Baden-Wettingen (1964-2008), (56 números de la segona època 1998-2008).

La història de les publicacions catalanes de Suïssa en bona part ja està feta i la trobem al mateix *Plançó*: Enric Bellprat "Miscel·lània de *Plançó*" (*Plançó*, XII-1978: 2, 17-21); Anton-Simó Massó "*Plançó*, mig segle de presència catalana a Suïssa" (*Plançó*, 2011: 90, 4-7) i "106 números del *Butlletí del Centre Català de Lausana*, espill i batec de la cultura catalana a Suïssa" (*Plançó*, 2013). 90 números.

Al llibre d'Antoni Segura i Josep M. Solé i Sabaté *Catalunya al món, La presència catalana al món: Segles XIX i XX* editat, per la Generalitat de Catalunya l'any 2008 també hi ha un capítol dedicat als catalans de Suïssa i a les seves publicacions (Segura / Sabaté, 2008: 337-344 i 388-389).

La millor font d'informació, tanmateix, són les mateixes publicacions. A les pàgines del *Plançó* trobarem interessants sèries d'articles com els "Catalans il·lustres exiliats a Suïssa" del professor Ramon Sugranyes de Franch, les "Pàgines viscudes" d'Enric Bellprat o les "Entrevistes" de la hispanista i catalanòfila Carme Eberenz-Greoles, que amb el pas del temps han esdevingut documents fonamentals per a la investigació històrica de la projecció exterior de la cultura catalana.

Bibliografia

- Almirall, Valentí (1978), *Lo catalanisme*, Barcelona, Alta Fulla.
- Almirall, Valentí (2013), *Obra completa 2 (1880-1884)*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.
- Badosa, Cristina (1994), *Josep Pla. El difícil equilibri entre literatura i política (1927-1939)*, Barcelona, Curial.
- Balcells, Albert / Pujol, Enric (eds.) (2009), *Ferran Soldevila. Entre la dictadura i la revolució. Cròniques polítiques per a Ginebra i Liverpool (1925-1957)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat
- Bertrana, Aurora (2013), *Memòries II. Del 1935 fins el retorn a Catalunya*, Girona, Diputació de Girona.
- Briesemeister, Dietrich (2004), *Spanien aus deutscher Sicht*, Tübingen, Niemeyer.
- Cardó, Carles (1951), *El càntic nou. Poemes religiosos*, Barcelona, Ariel.
- Castellet, Josep Maria (1988), *Els escenaris de la memòria*, Barcelona, Edicions 62.
- Colon, Germà (ed.) (1977), *Actes del Quart Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Eberenz-Greoles, Carme (2015-2017), «Exiliats, emigrants i altres trasplantats: La cultura catalana a Suïssa en el segle xx», *Plançó*, 35-56.
- Faulí, Josep (2002), *Els Jocs Florals de la Llengua Catalana a l'exili (1941-1977)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Gaziel (1970), *Obra catalana completa. Seny, treball i llibertat*, Barcelona, Selecta.
- Hottinger, Arnold / Strelocke, Hans (1976), *Spanien in Text und Bild*, Bern, Hallwag.
- Hottinger, Arnold (1996), *Die Mauren. Arabische Kultur in Spanien*, Zürich, Neue Zürcher Zeitung.
- Lorés, Jaume (1985), *La transició a Catalunya (1977-1984). El pujolisme i els altres*, Barcelona, Empúries.
- Massó i Alegret, Anton-Simó (2008), "800 años de literatura catalana y 500 años de libro catalán. La recepción de la cultura catalana en Suiza y Alemania. Primera parte: La era de los manuscritos" en Döhla, Hans-Jörg / Montero, Raquel / Báez, Francisco (eds.), *Lenguas en diálogo*, Madrid / Frankfurt am Main, Iberoamericana / Vervuert, 467-487.
- Pla, Josep (1967), *Obra completa 5. El Nord*, Barcelona, Destino.
- Pous, Antoni (1977), "Zürichsee", *Reduccions*, 1, 7-9.
- Segura, Antoni / Solé i Sabaté, Josep M. (eds.) (2008), *Catalunya al món. La presència catalana al món: Segles XIX i XX*, Barcelona, Generalitat de Catalunya.
- Sugranyes de Franch, Ramon (1998), *Militant per la justícia. Memòries dialogades amb el pare Hilari Raguier*, Barcelona, Proa.
- Termes, Josep (2000), *Història del catalanisme fins al 1923*, Barcelona, Pòrtic.
- Uzganga Meinecke, Francisco (2016), *La eternidad de un día*, Barcelona, Acantilado.
- Xammar, Eugeni (1991), *Seixanta anys d'anar pel món*, Barcelona, Quaderns crema.

EXILIATS, EMIGRANTS I ALTRES TRASPLANTATS: LA CULTURA CATALANA A SUÏSSA EN EL SEGLE XX

Carme Eberenz-Greoles

Introducció

Els catalans i les catalanes de l'exterior més coneguts a casa nostra són els exiliats a França i l'Amèrica hispànica, a rel de la guerra de 1936-1939, per la importància en nombre i perquè molt sovint eren o esdevingueren personalitats destacades per la seva actuació política o l'obra de creació, literària sobretot, però també artística. Tanmateix, en un país tan petit com Suïssa la petjada dels catalans, exiliats, emigrants o desplaçats per motius professionals o sentimentals, ha estat ben notable proporcionalment. Prop de mig segle de viure en aquest país, a Basilea i a Lausana, i de compartir la vida cultural catalana amb ells, m'ha portat a conèixer-ne, d'una manera directa o indirecta, molts dels protagonistes o els seus descendents i els escenaris on visqueren. Tot i que sortosament els darrers anys s'han publicat estudis sobre diverses figures, manca una seriosa visió de conjunt de l'exili i de l'emigració a Suïssa. És un tema tan vast que només puc donar-ne una visió succinta i molt incompleta.

L'exili és un món predominantment masculí. En són dues excepcions les escriptores Mercè Rodoreda i Aurora Bertrana, força estudiades. Una tercera dona, Francesca Bonnemaïson, que no pogué continuar amb la seva tasca de pedagogia femenina, a Suïssa va col·laborar en el secretariat de Francesc Cambó. També formà part d'aquest equip des de París el mallorquí Joan Estelrich, figura important per les seves gestions i la seva correspondència amb els catalans de l'exili (Riquer, 3a. ed.1997), que ens deixà unes *Memòries* (Estelrich, 2012) on apareix indirectament el seu vincle personal amb Suïssa, per la naixença a Lausana el 1934 de la seva filla Maria Helena, fruit d'una llarga relació extramarital amb la política i activista cultural Paulina Pi de la Serra.

Els lligams entre el país helvètic i Catalunya s'havien creat sobretot el segle XIX amb el comerç de vins i de productes de la indústria surera, i com a conseqüència, l'establiment en punts esparsos de la geografia helvètica d'un bon nombre de bodegues i cafès portats per catalans, que el 1882 s'agruparen en la Sociedad Española de Beneficencia en Suiza. Al mateix temps, la Confederació, en esdevenir una coneguda destinació turística, rebia les elits catalanes, probablement animades a visitar-la per la lectura de Pi i Margall i dels relats de viatgers com Almirall i Verdaguer, a més de conèixer el francès com a

llengua de cultura i sentir afinitat amb aquest país democràtic i federal, respectuos de la pluralitat lingüística. Sovint anaven als sanatoris suïssos per a tractar-se de tuberculosi –com ho féu l'escriptora Cèlia Suñol, convalescent en una clínica de Davos, on transcorre la seva novel·la autobiogràfica *Primera part*–, i també d'afeccions nervioses o a consultar renomats especialistes d'altres malalties. A vegades enviaven els fills, sobretot les filles, als seus internats.

El contacte entre suïssos i catalans fou origen de dues publicacions bil·lingües de curta durada: La primera, *L'Emigrant, Butlletí del Centre català-suís/Bulletin des Amitiés catalanes de Suisse* (1933-193-?), publicat a Berna pel periodista suís F.A. Schmid, autor del llibre *Suïssa, democràcia i federalisme*, A Berna també l'any anterior havia fundat el Centre Català-suís. La segona, *L'Appel catalan* (1933-1935), editat a Ginebra per Joaquim Bassegoda, que volia «fer sentir la veu de la més pura catalanitat a la seu mateixa de la Societat de les Nacions», en la qual ja el 1924 Lluís Nicolau d'Olwer, exiliat en aquella ciutat a rel de la Dictadura, havia fet pública la difícil situació de la llengua catalana. D'altres catalans de renom, com Josep Pla, també feren estades en diverses èpoques a Suïssa i n'escriviren les seves impressions.

Els exiliats de la guerra de 1936-1939

Els mecenes

Rafael Patxot i Jubert (Sant Feliu de Guíxols 1872–Ginebra 1964)

Algunes de les personalitats que s'hi exilien a rel de la guerra ja coneixien el país. Fou el cas de Rafael Patxot, un dels primers arribats, que hi havia viatjat anteriorment diverses vegades. I ja el 1927, a la Institució Patxot de Barcelona volia continuar la seva labor per la cultura catalana des de Suïssa i no d'Anglaterra, com projectava inicialment, perquè “la Suiça és semblantment un país molt atractiu cívicament i ben centrat en les rutes del nostre intercanvi internacional” (Patxot, 1926-1938: 36). Però no pogué fer realitat la seva intenció d'establir un espai per a la cultura catalana a l'Institut d'Études Internationales de l'Université de Genève –en procés de creació–, per manca d'acord en les condicions, malgrat estar disposat a finançar-lo.

Quan l'agost de 1936 Patxot i la seva família –l'esposa, la filla Concepció amb el marit Manuel Carreras i els seus fills– arriben a Suïssa, una de les seves activitats consisteix a fer salvaguardar, per més de quatre anys, la talla romànica de la Verge de Núria, primer a partir de l'1 setembre de 1936 en el banc Crédit Suisse de Ginebra i, de la primavera de 1937 al 1940, en la Union de Banques Suisses de Lausana, fins que la confià al bisbe d'aquella diòcesi (Castellet, 2013: 104-105).

Continuà donant ajuts, beques i subvencions a universitaris catalans de dins i fora de Suïssa, com Ramon Sugranyes de Franch, Ramon d'Abadal i Joan Corominas, exiliat a Xicago. Tenim ben documentades precisions de com finançà *l'Onomasticon Cataloniae* (Gascón, 2011: 203-216). Un altre becari fou Joaquim Maluquer, que esdevindria biògraf seu amb l'obra *Rafael Patxot i Jubert. Mecenes i científic* (Maluquer, 1994). A més, féu gestions per molts d'altres, entre ells Ferran Soldevila, bé que en cert moment Patxot li va dir que arribava al límit de les seves possibilitats:

[...] he donat ordre que se us faci una remesa, però us prego que me n'allibereu o me n'aflixeu de seguida que pugueu, perquè tinc d'aguantar molta altra gent, i voldria fer-ho, si possible, fins a la fi; però ara el blocatge em trava disponibilitats i no puc fer miracles (Soldevila, 1995: 310).

A França l'historiador escriu el seu dietari de l'exili, on apareixen moltes referències a l'ajuda demanada a Patxot, que viu a Suïssa. Més tard, el seu únic fill, Gerard, serà un trasplantat com d'altres metges joves (Albert Torra, l'andorrà Josep Perich) que en els anys cinquanta no tenen sortida professional a Catalunya. Primer treballa, com la majoria d'ells, de traductor a l'espanyol en la indústria química de Basilea. Després d'haver estat metge assistent en dos hospitals de Neuchâtel, obre consultori de generalista al poble de Chavornay (Vaud). En apropar-se el centenari del naixement del seu pare, retroba en unes capses els manuscrits que aquest molts anys enrera li havia deixat en dipòsit a casa seva, i dóna facilitats per a editar-los. Són els *Dietaris de l'exili i del retorn* (Soldevila, 1995 i 2000), els dos primers volums dels quals vaig tenir l'honor de transcriure amb el seu generós assessorament (Eberenz-Greoles, 2007: 152-157). Més tard, ja jubilat, en retroba encara més i els transcriu ell mateix (Soldevila, 2007).

Bust de R. Patxot, obra de l'escultor ginebrí J.D. Guerry (Arxiu Diputació de Barcelona)

Als exiliats, que ho han perdut gairebé tot, els resta el bagatge intel·lectual i la possibilitat d'escriure. Les nombroses cartes que es creuen representen una informació valuosíssima, si no s'han perdut pels avatars de la seva vida, pel risc que suposava guardar-les o, simplement per la indiferència o la ignorància dels fills que, de vegades, han volgut alliberar-se dels records traumàtics dels pares. Per motius de seguretat o per no desvetllar intimitats, hi trobem sovint sota sigles i pseudònims les referències a personatges i fets.

El mateix Patxot el 1952 publica en edició privada a Ginebra les seves memòries *Adéu a Catalunya. Guaitant enrera*, on trobem molts comentaris sobre Suïssa. Dedicava, per exemple, un capítol a la seva estada de tres anys a la Modern City B de La Rosiaz, urbanització residencial als afores de Lausana, en un pis amb magnífiques vistes. L'astrònom i meteoròleg explica com passava hores i hores en la contemplació de la naturalesa. Canta amb fervor i descriu amb precisió tots els fenòmens observats al llarg del dia. I exclama: "Si la gent prengués major esment d'aqueixes manifestacions de la natura, que parlen al bell costat del nostre ésser, ben segur que els homes es trobarien més agermanats del que ara ho són" (Patxot, 1952: 500).

Visqué a Suïssa gairebé tres dècades, a Lugano, Lausana i Friburg, però sobretot a Ginebra, on morí el 1964, després d'haver perdut la majoria dels companys d'exili:

Ja abans que la guerra s'acabés, tot seguit que la forma com es resoluria no oferí cap mena de dubte [...] es començaren a produir tot de fuites: eren les famílies, gairebé totes amigues o conegudes de Patxot, que anaven a prendre posicions, a situar-se, a fer acte de presència, amb vistes només al pròxim retorn que ja començava a albirar-se (Gaziel, 1970:1210).

El 2014, l'Any Patxot, commemoratiu del cinquantenari de la mort del mecenes, serví per recordar els seus mèrits ingents però injustament poc reconeguts. I el 2005, la Masia Mariona, que ell havia fet construir com a residència d'estiu en els anys vint del segle passat i que les flames danyaren el 1936, fou cedida en donació pel seu net suís Rafel Carreras Patxot a la Diputació de Barcelona, que la rehabilità i convertí l'any 2009 en seu de l'exposició permanent "Univers Patxot" (amb sis estances dedicades a la vida i l'obra del gran personatge) i seu administrativa del Parc Natural i Reserva de la Biosfera del Montseny (<https://universpatxot.diba.cat/ca/masia-mariona>).

Francesc Cambó Batlle (Verges 1876–Buenos Aires 1947)

Cambó també havia fet estades anteriors a Suïssa, com unes vacances l'any 1916 i diversos tractaments mèdics. El 1938 hi arriba des d'Itàlia, el seu primer refugi a rel de la guerra, país del qual marxa «amb recança», entre altres motius perquè hi ha de deixar quadres seus, que estimava i enyorava com si fossin persones vives (Cambó, 1982: 253). Coneixem els seus pensaments i impressions gràcies a les *Meditacions*, l'extensíssim dietari de gran valor testimonial que escriví durant l'exili. Però aviat se sent content en el nou recer:

Hi hagué un temps en què la pau suïssa m'embafeva.
Eren aquells temps feliços de l'avantguerra [...]. I avui aquella tranquil·litat suïssa que

em semblava embafadora i vulgar m'apareix com un oasi encisador, on l'ordre és compatible amb la llibertat, els modos amb les conviccions; la pacífica convivència amb tota mena de diferències de raça, de religió i de llengua. On sobretot no es respira l'odi, no s'esguarda amb rancor ni es comprèn la violència (Cambó, 1982: 322-323).

El 1939, després d'un altre viatge, comenta: “Sortint d'Itàlia arribo a Suïssa. Del país que més parla a l'esperit amb els seus monuments i la seva història, arribo al país que hi parla menys [...]” (Cambó, 1982: 592).

Continua comprant art en diferents països d'Europa –en les circumstàncies tèrboles de l'època– i prossegueix els seus negocis a la CHADE (Compañía Hispanoamericana de Electricidad), aleshores amb seu a Zuric, que havia estat la font de la seva immensa fortuna. Viu al gran hotel Majestic de Montreux i a la Villa Maryland, la casa llogada al veí poble de Territet, situada en un flanc de muntanya i amagada entre la vegetació, que resguarda discretament la vida privada i els valuosos quadres. Gaudeix, però, de bons mitjans de transport i serveis telegràfics, pot viatjar fàcilment a Zuric, a Ginebra i a l'estranger, i assabentar-se de l'actualitat mundial, que comenta sempre en el dietari. Gaziel (1970: 1184-1185) descriu així la situació del catalans a Montreux:

*La Villa Maryland a Territet
(Foto Carme Eberenz-Greoles)*

[...] llavors, l'any 1938, la vila era plena d'espanyols, i molt especialment catalans, sobretot de barcelonins i més que res de *cambonistes*, que s'havien refugiat a Suïssa (tots ells eren rics o servien rics), a esperar la fi de la guerra espanyola [...]. Francesc Cambó era el més il·lustre de tots. Tenia llogada una finca a dalt de Territet, i allí donava feina i sostenia generosament una pila de gent de la *Lliga* [...].
A baix, a Montreux, escampats pels hotels o en pisos moblats, hi havia el gros dels refugiats catalans [...].

El mateix Gaziel, el gran periodista director del diari barceloní *La Vanguardia*, en diferents moments de la seva vida havia fet estades a Suïssa. Les narra en el seu llibre *Seny, treball i llibertat* amb interessants consideracions sobre la idiosincràsia helvètica. En part tingueren com a escenari la regió on s'exilià Cambó i on també ho faria més tard Patxot.

En aquelles ribes del llac Léman –més conegut amb el nom de llac de Ginebra–, Cambó continua la seva llarga relació amb una noia culta col·laboradora seva, Mercè Mallol i Codina, amb qui el 1928 a Zuric havia tingut la seva

filla Helena, relació que no es regularitza fins el 1946, quan Cambó es casa amb ella a Buenos Aires per tal d'arranjar la situació legal i econòmica de la seva jove hereva (Jardí, 1995: 275-276). En les *Meditacions* a penes les menciona, en canvi dóna compte del tracte que ell té amb tota mena de personalitats de Suïssa i de l'estranger, a qui retrata després de cada trobada.

Una de les poques vegades que al·ludeix a companya i filla ho fa el 1940 dient:

“Les dificultats per a obtenir visats em fan desistir del meu propòsit d'anar a Montreux a continuar [...]. Del setembre del 36 al setembre del 39 és quan el meu ambient afectiu ha estat més complet. Tots els éssers que m'estimen i a qui estimo vivien a prop meu” (Cambó, 1982: 796-797).

Respecte de la cultura catalana, continua fent mecenatge. Per exemple, encarrega a Josep Pijoan el volum *Les pintures murals romàniques de Catalunya* (Pijoan, 1948) i compra més art, amb vista a la donació que desitjava fer als museus de Barcelona i de Madrid. Durant la guerra, gran part dels seus quadres estan guardats en diversos llocs d'Europa.

També fa gestions prop de la Societat de les Nacions a Ginebra per a salvar art català. Abans de marxar a Amèrica, diposita 28 quadres de gran valor al Musée Cantonal des Beaux-Arts de Lausanne en una cambra condicionada i blindada, on resten, com ell ha disposat, fins després de la seva mort (Costa Paillet, 2001: 16-20). Al cap de nou anys les obres es traslladen per a passar a formar part del Llegat Cambó del Museu Nacional d'Art de Catalunya i del Museo Nacional del Prado de Madrid. Només una roman al museu de Lausana, en reconeixement per l'hospitalitat rebuda, la *Nativitat de la Verge* de Francesco da Rimini, del segle XIV, atribuïda fins fa pocs anys al Mestre de la Madonna Cini.

Els exiliats de la «tercera Espanya»

Francesc Vidal i Barraquer (Cambrils 1868–Friburg 1943)

La Cartoixa de La Valsainte
(Foto C. Eberenz-Greoles)

El cardenal Vidal i Barraquer no es va adherir, com els altres bisbes espanyols, a la sublevació franquista, actitud que li va valdre el desterrament definitiu. Va arribar a Suïssa des d'Itàlia i continuà dedicant-se a la causa catalana escrivint un copios epistolari en què sovint intercedia davant la Santa Seu i d'altres dignataris per ajudar catalans en perill. Fou qui tingué més contacte amb l'Església catòlica de Suïssa.

sa i amb el Vaticà (Fuentes, 2015). Esdevingué un gran amic del futur cardenal suís Charles Journet i del filòsof francès Jacques Maritain, que es manifestaren públicament contra la situació resultant de la nostra guerra i els totalitarismes de l'època. Vidal i Barraquer i dos exiliats que trobarem més endavant formaren part de l'anomenada «tercera Espanya», expressió encunyada per Paul Preston, que critiquen la guerra i creuen en els camins de diàleg. Amb tots ells farà gestions.

Tenim un valuós testimoniatge d'ell (Patxot, 1952: 721-791). A Suïssa, primer viu a la *maison de repos* o residència de gent gran de Prélaz-Fontaine de Lausana i després a la residència Foyer Sainte-Elizabeth de Friburg, portada per monges dominiques austríaques. A Lausana diu missa regularment a l'església del Sant Redemptor de Rumine i per motius de salut fa una estada a la clínica Cecil gràcies a l'ajuda de Patxot. És la màxima autoritat moral dels catalans de l'exili. A la seva mort a Friburg l'any 1943 és cofat amb la mitra del cardenal ginebrí Gaspard Mermillod, un altre exiliat d'esperit independent. Les seves despulles són enterrades provisionalment a la cartoixa de La Valsainte (cantó de Friburg), on per qüestions de salut havia passat alguns estius com un monjo més, i hi resten durant 35 anys fins que el 1978 s'obté l'autorització de traslladar-les a la catedral de Tarragona i es fa solemniament.

Carles Cardó i Sanjoan (Valls 1884–Barcelona 1958)

Cardó era doctor en teologia, un escriptor i pensador molt llegit, d'un èxit extraordinari a Catalunya, i canonge de la catedral de Barcelona. Va arribar a Suïssa procedent també d'Itàlia, a l'abril de 1938. Estava feble de salut i vivia gràcies al suport de Patxot i als minsos guanys del seu treball intel·lectual. Va residir en diverses *maisons de repos* de Lausana, Leysin i Friburg, on es traslladà el 1941 ja que aquesta ciutat episcopal era més adient per a ell que la protestant Lausana. Treballa molt en la creació d'una revista, *La Paraula Catalana*. Pensa publicar-la a Suïssa en català i francès, però el projecte es frustra quan ja gairebé estava enllestit el primer número. També prossegueix la seva valuosa traducció dels *Salms* al català, a l'estació d'alta muntanya de Leysin. En aquest poble, ja en els anys vint Ferran Soldevila havia estat en un sanatori per a malalties nervioses. Allí conegué la jove normanda Yvonne Lepage amb qui més tard, el 1923, contragué matrimoni a l'església catòlica de la localitat.

Cardó, durant diversos anys, redacta una obra en què defensa el cardenal Vidal i Barraquer i analitza l'actitud d'alguns sectors de l'Església. La publica en

El llibre amb una faixa publicitària

francès sota el títol *Histoire spirituelle des Espagnes* (París, 1946), i no pogué ser editada en català fins el 1977. Hi explica, entre altres coses, la singularitat de Catalunya i els motius que van provocar la guerra. Les vicissituds de la publicació i divulgació d'aquesta obra han estat ben estudiades: "Tots dos es van situar en un pla d'independència on es denunciava que la Guerra Civil espanyola no podia pas ser considerada com una guerra de religió o una 'croada' nacional (Giró (2001: 18)"; (Moncunill, 2001: 17-23 i 2008, 62-79).

Cardó entre 1941 i 1945 també tradueix del llatí al castellà dos missals, i de l'alemany al castellà el volum primer d'un altre missal, del monestir benedictí suís d'Einsiedeln. Més tard, Pier Paolo Pasolini, des d'Itàlia, li demana de fer una antologia de poesia catalana i la publica amb el títol de *Fiori dei poeti catalani* a la seva revista *Quaderno romano* (Cardó, 1947) i n'escriu la introducció sobre la història i la situació de la llengua catalana.

Col·laborà a *Quaderns de Perpinyà* i a la *Revista de Catalunya* de París. El 1944, des de Friburg fa viatges en tren a Lausana de tant en tant, per a donar classes de català i de cultura catalana a Joan de Borbó i la seva família, que hi viuen exiliats a la mansió Les Rocailles i confien en la restauració de la monarquia. Heus ací una recomanació que fa Cardó al pretendent a la Corona d'Espanya:

Jo asseguro que si V. M., en entrar a Espanya, va a Barcelona i [...] parla en català als catalans dient: 'Catalans! Us parla el Rei d'Espanya, Comte de Barcelona. I us parla per dir-vos que s'ha acabat la persecució de Catalunya i de la seva llengua, etc.', l'entusiasme dels catalans serà tan gran que s'haurà acabat per sempre el separatisme. Però cal que els fets corresponguin a les paraules' (Moncunill, 2008: 152).

Entre tots dos s'entaula un diàleg molt interessant que pot haver influït en un passatge del *Manifiesto de Lausanne* del 19 de març de 1945 en què don Joan diu a Franco que cal una nova Constitució i "el reconocimiento de la diversidad regional".

Cardó retorna a Barcelona l'any 1954, malalt, i hi mor quatre anys després.

Ramon Sugranyes de Franch (Capellades 1911–Barcelona 2011)

Ramon Sugranyes arribà a Suïssa, el 23 d'agost de 1936, aprofitant l'avinentesa d'un congrés d'estudiants catòlics a Ginebra, com explica a les seves memòries (Sugranyes, 1998: 56). A Barcelona estudiava dret i lletres, i a penes començava la seva trajectòria. Era fill de Domingo Sugrañes, l'arquitecte col·laborador i successor de Gaudí, i per tant havia crescut en un intens ambient de catalanitat i cultura abans de formar part a Suïssa del cercle de Patxot, Vidal i Barraquer, Gassol i Cardó.

Ja poc després de la seva arribada va començar a traduir poemes catalans al francès per a algunes revistes suïsses. Gràcies a beques de Patxot pogué continuar els estudis universitaris durant cinc anys a París i a Londres. El 1942 és nomenat lector d'espanyol de la Universitat de Friburg i el 1955 catedràtic de llengües i literatures ibèriques de la mateixa universitat. És professor invitat d'altres, una d'elles la de Neuchâtel, per a donar classes de català, llengua que també ensenya a la seva càtedra. Al mateix temps publica centenars d'articles, alguns sobre Ramon Llull.

R. Sugranyes en el 30è Aniversari de Casa Nostra (Foto Anton Simó Massó i Alegret)

A més col·labora en actes catalans a Suïssa com la celebració dels Jocs Florals, i després de la seva jubilació imparteix classes de la nostra llengua i literatura als catalans de Berna. Participa també en nombrosos programes de ràdio per a difondre la cultura catalana.

Fou membre del Comitè per la pau civil i religiosa a Espanya, President de l'associació Pax Romana Internacional, que ell havia contribuït a fundar, com també President de l'Institut Internacional Jacques Maritain. A més, va ser cofundador i membre actiu del grup de l'Amitié Judéo-Chrétienne à Lausanne; tant ell com Maritain tenien l'esposa d'origen jueu, la seva era alemanya. Així mateix fou auditor seglar al Concili Vaticà II en el tema de la família.

Tots els catalans de Suïssa el coneixíem, era el nostre degà i es feia apreciar pel seu tracte noble i planer alhora. Fou un dels grans testimonis de la presència catalana a Suïssa. Retornà a Catalunya malalt, poc abans de morir-hi centenari.

Els tres consellers de la Generalitat de Catalunya

Josep Tarradellas i Juan (Cervelló 1899–Barcelona 1988)

En plena guerra mundial, el novembre de 1942, Josep Tarradellas, Ventura Gassol i Carles Martí Feced arribaren junts a Lausana com a exiliats, procedents de França. La Confederació s'havia mostrat reticent a l'acollida de polítics republicans, per tal de protegir els interessos econòmics de Suïssa i dels ciutadans suïssos que vivien a l'Estat espanyol, i per

Ventura Gassol, Tarradellas i Martí-Feced davant la Pensió Georgette a Lausana, 1944. (Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià)

por del comunisme i l'anarquisme, mentre gent d'esquerres i de les Esglésies suïsses procuraven ajudar-los i feien el que podien pels fills de republicans. 432 infants –una part d'ells, catalans– foren acollits en famílies i institucions suïsses (Farré, 2006: 177-204; 295-308).

Primer els tres antics consellers visqueren uns mesos a la pensió Georgette de Lausana. De l'estada al país tenim dos preciosos testimoniatges: el del mateix Tarradellas, que redactà un diari on, entre altres, explica les primeres setmanes que havia passat a Suïssa (Tarradellas, 2014: 441–456) i un article del seu fill (Tarradellas, 2010: 8-19). Més tard, el març de 1943, arriben a la Confederació l'esposa, la filla i el fill de pocs mesos. Ho fan travessant la frontera clandestinament i, després de passar els primers dies d'internament, més tard tota la família va a habitar a l'avenue Florimont 13 de Lausana.

Els tres polítics van viure amb ajuts de l'ambaixada de Mèxic. Foren tractats amb deferència, potser per la seva condició de personatges públics, però els vigilaven discretament perquè no fessin política (Farré, 2006: 297).

Tarradellas, afeblit físicament i moralment per la guerra, al llarg de les pàgines del diari, malgrat el tracte amable i correcte que rep, manifesta angoixa davant cada pas pel procediment d'admissió, però els funcionaris s'apressaven a tranquil·litzar-lo.

Poc a poc entra dins el meu esperit una veu que em diu que, si Catalunya, si la República, hagués tingut un mínim d'aquest ordre que en aquest país trobes, encara ara estaries a casa teva (Tarradellas, 2014: 445). Tohom i quasi tothom et parla amb el somriure als llavis i la seva educació és admirable, però tot això dintre el compliment de les seves lleis, reglaments i costums (Tarradellas, ib.: 451).

El dia 24 de desembre de 1942 escriu: "Hem anat a la missa del Gall [...]. Tot anant-hi, he recordat els Nadals de Cervelló, quan jo feia d'escolà i em llevava a les quatre del matí per anar a missa" (Tarradellas, 2014: 453). L'endemà va al temple protestant de Saint François de Lausana. Declara que malgrat ésser "bon mediterrani i catòlic", sent més afinitat amb la forma de culte protestant:

"Només cal que la teva consciència i la moral et digui que ets digne de rebre Déu [...]. Mai havia vist un silenci tan emotiu. Homes, dones, infants, tots semblaven que dintre seu hi hagués una força espiritual que els transportés cap a una vida en la qual només poden trobar benaurances. [...] una devoció que arriba a fer-me espurnejar els ulls (Tarradellas, 2014: 454-455).

Aquells dies de Nadal han rebut la visita d'Aurora Bertrana, que ha viscut en diferents indrets del país, sovint amb dificultats materials. També en patí Tarradellas, que uns mesos abans de marxar de Suïssa, en carta de 1944 a

Josep Andreu i Abelló, escriu: “Si algunes vegades he insistit a demanar-vos la vostra aportació és degut que realment ho necessitem, car amb el subsidi que rebem tenim moltes dificultats per anar vivint” (Tarradellas, 2014: 316).

L’admiració pel paisatge, especialment de les vinyes, i alguna conversa amb pagesos és un tema present en els escrits de Tarradellas i Gassol. Aquest hi fa molts passeigs i el canta en la seva poesia.

Carles Martí Feced (Alzira 1901–Barcelona 1982)

És poc el que sabem de l’estada a Suïssa d’aquest antic conseller. Pertangué a l’associació Les Pirates d’Ouchy, que participà en la recuperació de La Vaudoise, el darrer veler construït per al transport de mercaderies pel llac Léman. Les Archives de la Ville de Lausanne guarden testimoni de la seva activitat en aquesta associació.

En els anys setanta torna a Catalunya des del Marroc i col·labora amb Tarradellas.

Ventura Gassol i Rovira (La Selva del Camp 1893–Tarragona 1980)

Si Tarradellas i Martí Feced han pogut fer venir la família a Suïssa, Gassol no té al costat la seva companya Esperança Galofré ni els seus dos fills, perquè des del 1941 estan exiliats a Mèxic. Gassol ha ajudat molta gent a salvar-se i a marxar a l’exili (Patxot, Vidal i Barraquer, Cardó, etc.) però això no li impedeix mostrar-se molt dolgut dels greus desordres esclatats durant el seu mandat.

Té un tracte cordial que li permet de guanyar-se moltes amistats a Suïssa. La relació que estableix es basa sobretot en la literatura, la pintura i la música.

Dóna sempre testimoniatge de catalanitat en els seus escrits i cada vegada que és esmentat a la premsa suïssa el qualifiquen de gran poeta català exiliat. Escriu gairebé sempre en francès, i a la seva poesia es refereix sovint al paisatge helvètic.

El 1943 publica *Fleurs*, versió lliure i en aquesta llengua de la seva obra poètica a la col·lecció «Les poètes des Cahiers du Rhône», de les Éditions de la Baconnière de Neuchâtel, editorial oberta a diferents corrents de pensament. Tradueix i col·labora en revistes suïsses d’ideologia més aviat antifeixista com la publicació literària *La Suisse contemporaine*. Escriu poesia i crítica de teatre en *Lettres* i *Labyrinthe*, on han trobat empar grans escriptors francesos durant la Segona Guerra Mundial i de vegades han gaudit d’il·lustracions d’artistes com Matisse o Picasso.

També publica d’altres obres a Lausana, com *Le Christ des Vents* (1943) i col·labora en el catàleg d’una casa de confecció repartit mensualment a totes les llars de Lausana, precedit sempre d’unes pàgines culturals perquè el seu propietari és lletraferit. Hi trobem *Mon plus beau souvenir de Noël* (Gassol, 1944: 12), una

narració en què Gassol evoca els nadals de la seva infantesa. Així publica, traduïda al francès per ell mateix, la seva obra de teatre *Dolorosa* (Gassol, 1944).

El 1945 es retransmet a la Radio de la Suisse Romande el seu poema *Berceuse pour les enfants morts* (Gassol: 1945) sobre els infants víctimes de la guerra, que ell mateix ha traduït del català i ha estat musicat pel compositor suís Raffaele d'Alessandro.

El 1944, havia mort Esperança Galofré a Mèxic. Gassol torna a França i l'any següent es desplaça novament a Lausana, on el 1947 es casa —en cerimònia oficiada per Carles Cardó— amb la francesa Lucie Hugon, viuda d'un suís, que es dedicava al cant en esglésies. La parella torna a la ciutat moltes altres vegades per a visitar parents de l'esposa, amics i editors. Més endavant el poeta edita *Mirages* (1950) en doble versió francesa i catalana acarades. L'última actuació pública seva a Suïssa que ens consta és un parlament del 13 d'agost de 1955.

Gràcies al testimoniatge d'un amic seu a Lausana, el taxista Pere Cañómeras, (*Plançó* 86, 2007: 19-23; 87, 2008: 17-20; 88: 17-20); 88, 2009: 18-21; 90 2011: 52-54) en coneixem les estades a Suïssa dels seus darrers anys. A la fi, la seva mobilitat era reduïda i havia quedat molt afectat per la mort inesperada de l'esposa. Lucía Gassol —nom de passaport espanyol?— és enterrada al gran cementiri de Bois-de-Vaux a Lausana, vora el llac Léman. La làpida, obra de l'artista tarragoní Josep Salvadó i Jassans, representa les mans emmotllades dels dos esposos i una estrofa del poema de Gassol *Les tombes flamejants*. Segons una parenta suïssa, el seu va ser un *amour fou*. Després d'enviudar, el 1978 Gassol marxa definitivament a Catalunya, on ja un any abans havia fet la seva tornada de l'exili i havia rebut homenatges.

Josep Pijoan i Soteris (Barcelona 1879–Lausana 1963)

Pijoan no era un exiliat polític. Des de jove visqué lluny de Catalunya i canvià constantment de residència per a dur a terme els seus projectes culturals i per a sobreviure materialment. A la Suïssa francòfona (Ginebra i Lausana), hi va ser en diferents etapes de la seva vida, sobretot a rel dels dos episodis dels seus amors.

En primer lloc, cal recordar que li deuen molt algunes institucions catalanes nascudes a començaments del segle XX: va intervenir en la creació de l'Institut d'Estudis Catalans, del Museu Nacional d'Art de Catalunya, de la Biblioteca de Catalunya i també de l'Escuela Española de Arqueología en Roma, obra conjunta del Consejo Superior de Investigaciones Científicas i de l'Institut d'Estudis Catalans. Va marxar de Barcelona el 1909 i en el més de mig segle que passà a l'estranger, va fer també alguns viatges a Suïssa i, sobretot, va viure gairebé quatre dècades a Amèrica del Nord abans de trobar el seu darrer destí dins la família Bugnion de Lausana, banquers i mecenes, que l'apreciaren i l'acolliren en un marc idíl·lic als afores de la ciutat.

Ja és a Suïssa el 1907, en els primers temps del seu enamorament d'una de les principals inspiradores de *La Ben Plantada* d'Eugeni d'Ors, Teresa Mestre (Baladia, 2010: 113-148; Pijoan i Maragall, 2014: 73-76), una dona casada molt bella, deu anys més gran que ell i ja mare de tres fills. La primera estada que en coneixem és prop de Ginebra, d'on més tard, el 1913 surt per anar al Canadà amb Teresa –en gestació avançada de la seva filla i amb el fill de pocs anys– i després als Estats Units (Eberenz-Greoles, 2015: 35-48). Més tard, durant la guerra civil, tornen a passar una llarga temporada prop de Ginebra, on han pogut trobar refugi per a M. Teresa Baladia Mestre, la filla del primer matrimoni de Teresa, i la seva família. Allí ambdues ajuden Pijoan en la composició gràfica de la seva monumental obra *Summa Artis*, tres volums de la qual redacta a Suïssa (Costa Paillet, 2002: 7-14).

De tornada als Estats Units, Teresa convenç els quàquers, als quals pertanyen ella i Pijoan, d'organitzar una ajuda pels nens víctimes de la guerra civil espanyola, en què recapten entre dos i tres milions de dòllars. Ara bé, Teresa Mestre mor el 1948, i aleshores un Pijoan setantí torna a Suïssa, va a veure un vell amic, Gustave Bugnion, pastor protestant de l'Església Lliure de Lausana, i el 1950 es casa amb una filla seva. Geneviève Bugnion és trenta anys més jove que ell, i tindran una nena, Irène, que serà pintora, esculitora i professora d'art en una universitat de Califòrnia (Eberenz-Greoles, 2004: 22-23).

El matrimoni viu en diferents cases propietat de la família Bugnion, i també lloguen un xalet a la localitat alpina de Gryon, que a l'historiador de l'art li recordava el Pirineu. Als darrers anys, ja malalt, encara arriba a redactar el Volum XVI de la seva *Summa Artis*, fins que mor el 1963. Al seu enterrament assisteixen Casals i Picasso. Pijoan descansa, amb l'esposa i els sogres, en un panteó familiar del petit cementiri de Pully, poble de l'aglomeració de Lausana, vora el llac.

*A l'esquerra, la tomba de Josep i Geneviève Pijoan.
(Foto Carme Eberenz-Greoles)*

Un altre exiliat català important a Suïssa fou l'aviador pioner Josep Canudas i Busquets, que visqué a Friburg (1962-1975) la darrera etapa del seu llarg exili.

La majoria dels fons d'aquestes personalitats són a Catalunya, però a Suïssa també podem trobar en diversos arxius i biblioteques una part de les seves obres i dels estudis dedicats a elles.

Altres aspectes de la cultura catalana a Suïssa

Llengua i literatura catalanes a les universitats helvètiques

La cultura catalana té una llarga tradició a les universitats germanòfones, dintre de la filologia romànica, i Suïssa n'és un bon exemple. Una de les que més han

destacat en els estudis del català ha estat la de Basilea. Hi fou catedràtic de llengües i literatures hispàniques durant molts decennis el romanista castellonenc Germà Colon. Va arribar a la ciutat renana el 1954 i hi bastí la major part de la seva admirable obra lexicogràfica, engrescant molts dels seus alumnes pels estudis en català.

Uns quants d'ells es doctoraren sobre temes catalans com Albert von Brunn, Fred Ebner, Hans Hofstetter, Veronika Leimgruber, Pere Ramírez i Molas, Gret Schib i Curt J. Wittlin. Més tard, Pere Ramírez va ser nomenat successor de Ramon Sugranyes de Franch a la càtedra de Friburg. Gret Schib (que esdevindria esposa d'Albert Torra), es donà a conèixer com a editora i traductora de clàssics catalans i de Pere Calders.

D'altres deixebles de Colon que han fet treballs sobre el català són Rolf Eberenz i Michael Metzeltin. Beatrice Schmid fou primer lectora de català i més tard successora de Colon a la seva càtedra. Al departament de Basilea s'imparteixen classes de català i de cultura catalana.

Germà Colon havia començat a donar classes de la nostra llengua el 1959. Més tard, el 1976, la Universitat de Basilea, a proposta seva va invertir doctor honoris causa Francesc de Borja Moll en el Quart Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura catalanes, que Colon havia organitzat. Ell, a més, durant diversos anys, amb un grup de deixebles preparà una edició crítica del gran codi marítim de l'Edat Mitjana intitulat *Llibre del Consolat de Mar*.

La segona universitat que convé esmentar pels estudis de català és Zuric. El professor Gerold Hilty, ja el 1952 havia après el català a la Residència de Estudiantes de Madrid amb Oriol Riba, fill del poeta Carles Riba; i més tard l'aprofundí a Zuric amb Germà Colon, que hi residí uns mesos. En els anys setanta, Hilty creà un lectorat de català, amb ensenyants molt dedicats com Antoni Pous (mort prematurament), Jaume Sans i Anton Massó i Alegret, el qual també fou lector a la Universitat de Constança (Alemanya). A més de fer una gran labor cultural entre els catalans de Suïssa. Massó, historiador de formació, és un dels millors coneixedors i difusors de la nostra cultura al país helvètic, a més de ser un dels principals col·laboradors de *Plançó* (Massó, 2015-2017: 15-34) on ha publicat innumbrables articles sobre temes històrics, literaris i d'art català a Suïssa. A Zuric treballa també una deixeblla de Hilty, Angelika Maass, traductora de Mercè Rodoreda i Jaume Cabré (Eberenz, 2003: 8-11).

A molts d'ells, els proveí de llibres el llibreter i antiquari de Berna Jaume Romagosa.

Els artistes i els músics catalans de Suïssa

A part de la presència en institucions públiques de Suïssa d'obres encarregades a grans artistes com Josep Maria Sert, Josep Llorens Artigas, Antoni Tàpies, Josep Maria Subirachs i Miquel Barceló, i de les moltes exposicions d'art català or-

ganitzades en galeries helvètiques, uns quants pintors i escultors que hi viuen o hi han viscut hi han exhibit nombroses vegades la seva obra, una part de la qual figura en un cert nombre d'institucions, espais públics i cases particulars. Són, per exemple, Roser Haefliger-Lanaspa, Manuel Marzo-Mart, Adela Picon i Muma Soler.

Quant a la presència de músics, cal esmentar sobretot el grup de Basilea. En els anys setanta, alguns catalans estudiaren a la Schola Cantorum Basiliensis o fora d'ella amb coneguts mestres. Jordi Savall, que fou deixeble i professor d'aquesta Schola, va adquirir fama universal. La majoria d'ells, després d'uns anys de treballar a Suïssa, van tornar a l'Estat espanyol i esdevingueren professors de música, grans intèrprets o compositors: a més de Jordi Savall, Montserrat Figueras, Josep Maria Mas i Bonet, David Padrós i Pere Ros.

A Zuric, Maria Lluïsa Cantos, en més de quatre dècades de residència ha interpretat moltes composicions catalanes, a Suïssa i en escenaris d'arreu del món.

Els catalans a les organitzacions internacionals, les grans empreses i altes escoles

Està per estudiar l'activitat de catalans en organitzacions internacionals de Ginebra, entre els quals em limito a mencionar Joan Estelrich –que durant molts anys tingué contactes amb els catalans de l'exterior–, Armand Obiols, company d'exili de Mercè Rodoreda, Eugeni Xammar, Alfonso Costafreda, Ramon Folch i Camarasa ...

També cal esmentar la preparació de la candidatura de Barcelona als Jocs Olímpics de 1992. El 1986 Lausana fou escenari de l'exposició "Les Trésors de Barcelone", amb obres de grans artistes com Picasso, Miró, Dalí, Ramon Casas, etc., a l'Hermitage, la gran mansió de la família Bugnion, on Josep Pijoan visqué mig any de recent casat, avui convertida en reputada fundació d'art on se celebren exposicions de primer ordre.

L'anunci de l'elecció de Barcelona com a seu dels jocs Olímpics de 1992 (esport.es)

El mateix any 1986, el President del Comitè Olímpic Internacional, Joan Antoni Samaranch, pronuncià en català a Lausana el mot "Barcelona!" en proclamar-la ciutat organitzadora dels Jocs Olímpics de 1992. En aquells temps de preparatius dels Jocs es construeix el Museu Olímpic de Lausana, inaugurat el 1993, que també presentà algunes exposicions d'art català i visites guiades en català, per a atendre els nombrosos visitants de casa nostra (entre els quals les primeres autoritats); durant vint anys i fins a la seva mort, Samaranch mantingué un secretariat en català a la seu del CIO, on arribaven nombroses cartes i altres documents en la nostra llengua. Allí foren grans col·laboradors seus Ferran Riba, Pere Miró i Núria Puig, molt vinculats a la preparació d'aquells Jocs. D'altres

càrrecs esportius, com Jordi Serra o Miquel Ortín, després del seu treball a Catalunya per als Jocs, a Suïssa desempenyaren funcions directives a les Federacions Internacionals de Tennis de Taula i de Bèisbol respectivament.

L'interior del Museu Olímpic havia estat concebut amb la intervenció d'arquitectes catalans; igualment és obra d'André Ricard, català establert a Ginebra, el pebeter de la flama olímpica que crema sense interrupció davant el museu. Al parc s'alçaven unes quantes escultures d'artistes catalans, com també a la seu del Comitè Olímpic Internacional i als seus jardins. Ambdós llocs reunien les creacions de més d'una vintena de pintors i escultors (Clarà, Subirachs, Tàpies, Miró...), i el nombre de les creacions respectives, exposades o guardades en les col·leccions del museu, podrien haver passat d'un centenar. Però avui, de les obres d'art a l'exterior de l'època Samaranch, que constituïen un nombre singular a nivell internacional, només en resta exposada una petita part.

Quan el 1998 la ciutat de Barcelona fou la invitada d'honor de la de Lausana a la tradicional "Fête à Lausanne", el Comitè Olímpic Internacional contribuï a la seva organització. En la sala d'exposicions de l'Ajuntament es presentava la cultura catalana i les personalitats catalanes que en el passat havien fet estades al Cantó de Vaud, com també els catalans llavors residents, molts d'ells socis del Centre Català de Lausana, els quals contribuïren amb il·lusió i esforç a l'organització de la festa. La proximitat dels indrets on els exiliats havien viscut o actuat, sobretot a Lausana, també va permetre llavors de presentar un itinerari de la presència catalana a la ciutat.

Una altra remarcable relació de Catalunya amb Suïssa: la Societat Nestlé de Vevey ha tingut alts dirigents catalans com Josep Daniel, Ramon Masip, Francesc Castañer i Lluís Cantarell, secundats per un cert nombre de col·laboradors connacionals.

A Vevey, ja en els anys cinquanta, els havia precedit un conegut dissenyador català, Josep Artigas i Ojeda, que havia fet cartells de propaganda d'aquesta empresa Nestlé a Suïssa, així com de la companyia Swissair i de diversos centres turístics de renom internacional (Gstaad, Leysin etc.).

Cal esmentar també la presència destacada a la indústria de Basilea dels químics catalans Albert Serrallach i Josep Canela, com també d'un altre químic, resident a Baden-Wettingen, Marià Suana, que fou alt dirigent de l'empresa Holcim amb seu a Zug, a més d'haver exercit les seves competències en la Presidència de Casa Nostra.

Hem de citar encara la contribució del Dr. Ramon Sangrà a la medicina interna i de la Dra. Conxita Brandt-Casadevall a la forense; a més del treball del físic Xavier Llobet i Sales en una universitat de renom, l'Escola Politècnica Federal de Lausana.

Segurament caldria evocar d'altres noms també importants, que no conec

o no recordo i que potser saben algun lector o alguna lectora. Esperem que amb el temps es coneguïn més aportacions catalanes que, com hem vist, eren d'homes en la seva majoria.

L'emigració dels anys seixanta

Després d'haver parlat d'uns catalans que havien tingut el privilegi de rebre una bona formació, no puc acabar aquestes ratlles sense retre un sentit homenatge als catalans emigrats per motius econòmics i que han desempenyat una labor cultural amb una forta empremta entre els connacionals establerts al país. En canvi, les seves activitats han estat sempre massa poc conegudes pels catalans de l'interior.

A finals dels anys cinquanta del segle XX, però sobretot en els seixanta, es produí una gran onada migratòria de joves catalans. Els seus integrants, si no havien tingut ocasió de rebre una bona formació —en tot cas, era en castellà—, des de la seva arribada s'esmerçaren molt en aprendre a escriure en català i a conèixer la pròpia cultura.

Ací no em puc estendre en la fructuosa història de la seva vida a Suïssa, país que tingué en diverses ciutats associacions catalanes, unes més o menys independents, d'altres integrades a l'organització Casa Nostra, l'Associació de Gent de Parla Catalana a Suïssa. Es fundà el 1963 i arribà a tenir set delegacions —Baden-Wettingen, Basilea, Berna, Ginebra, Lausana, Winterthur, Zuric—, les quals es feren autònomes cap a finals del segle XX en rebre separatament subvencions de la Generalitat restaurada. Algunes també han tingut publicacions periòdiques pròpies.

Abans de Casa Nostra havien existit la dita Sociedad de Beneficencia en Suiza i l'efímer Centre Català-Suís (Subirats i Zaugg-Giró: 2003, 3-8). Casa Nostra fundà el 1963 *Plançó*, el butlletí de l'entitat, que volia donar notícies de tots els territoris de llengua catalana i de les activitats de l'associació a Suïssa. Els col·laboradors eren membres de les primeres juntes directives, com Enric Bellprat, i acolliren igualment articles enviats de fora (com els del filòleg Artur Quintana i Font des d'Alemanya), i la publicació tingué un cert ressò entre els catalans d'altres països.

En general, tota manifestació catalana a Suïssa podia comptar amb un gran interès i una nodrida participació. Els Jocs Florals mantinguts a Zuric (1968), Ginebra (1972) i Lausana (1975) en constituïren unes fites. La gran cita anyal era la festa major, organitzada per rotació entre les dites delegacions, amb centenars d'assistents, i cantants i grups de música vinguts de Catalunya.

Quan l'Estat espanyol, a conseqüència d'aquesta onada migratòria, creà les missions catòliques, alguns dels seus primers missioners foren catalans i aportaren un enriquitment cultural a Casa Nostra. Un d'ells, Josep Grau i Collell,

havia arribat uns anys abans, però s'incorporà aviat a l'obra missional. Procedia del Seminari de la Seu d'Urgell i la seva contribució a Casa Nostra fou decisiva. Després d'haver-se secularitzat, va crear la Distribuidora Peninsular amb llibres i discs en català i en les altres llengües de l'Estat espanyol, que presentava en parades. Era un gran animador cultural. També explicava la realitat catalana a les associacions d'espanyols. Donà classes de català a les universitats de Zuric i Constança. Escriví llibres de poesia i publicà una obra d'investigació sobre Salvador Espriu (Grau, 1982). Anà a morir a Barcelona i el succeí Josep Subirana en la presidència de Casa Nostra.

Al llarg del prop de mig segle que col·laboro en la correcció i edició de *Plançó* i, des del 1999 com a cap de redacció, pels treballs rebuts he pogut constatar com el precari català escrit dels primers membres de l'associació –no dels seus dirigents– s'ha anat normalitzant gràcies a les classes impartides en l'associació i les universitats. Avui feliçment els nouvinguts de la darrera onada ja han estat formats en català.

L'interès per la cultura dels primers –molt més gran que en altres centres d'emigrats no catalans– es veia també en el nombre de conferències, exposicions i concerts organitzats. A Basilea, des de fa molts anys, el matrimoni constituït per Concepció i Marc Kühner-Hurtado posa a disposició de l'associació el seu magnífic saló amb piano per a organitzar trobades, concerts i cursos de català. També cal parlar del Centre Català de Lausana, que des de fa molts anys té un local fix (bé que de lloguer) i al llarg de quatre dècades ha publicat una o dues vegades a l'any el *Butlletí del Centre Català de Lausana*. Un breu repàs de les conferències que s'hi han impartit causa l'admiració tant pels seus temes com pel nivell intel·lectual de les exposicions. Formaren part de la Junta Directiva les figures senyeres, avui deganes a Suïssa, de Silveri Kirchner, que fou Secretari del Centre Català de Lausana i de la delegació de Berna, com també President de Casa Nostra de Suïssa (Serra, 2009: 4-8), i Francesc Bellmunt, durant dècades President del Centre, Vicepresident de Casa Nostra de Suïssa i redactor en cap i ànima del *Butlletí*. A ambdós els feren costat a Lausana una colla de membres que excel·liren en organitzar manifestacions de cultura popular. Cal parlar també de la gran tasca feta des de fa molts anys per Rose Zaugg-Giró de Berna, Secretària de Casa Nostra de Suïssa, per la marxa de l'entitat i l'edició del *Plançó*.

Si el *Butlletí del Centre Català de Lausana* conté, a més dels articles, les seves activitats, com *Plançó*, en la secció de Batecs, recull les de les diferents associacions. En ambdues publicacions, sempre han col·laborat persones de nivells culturals molt diferents, com en les altres de Suïssa, que foren sobretot *Informació* de Ginebra, *Ginesta* del Grup Montseny de Baden-Wettingen (Graupera, 2004: 39-42), *L'Esqueix* de Winterthur i els fulls de *l'Oficina d'informació Catalana* a Suïssa. En tots trobaríem aspectes de la vida de la cultura catalana en terra helvètica, generada amb molt pocs mitjans, sobretot les primeres dèca-

des. La seva existència ha estat en part recollida en els capítols de dos llibres. El primer documenta molt bé les publicacions fins a 1976 (Surroca, 2004: 319-329). El segon (Segura, Antoni, i Solé i Sabaté, Josep M. (dir.), 2008: 337-343 i 388-389) es proposa endinsar-se en la història d'aquesta presència. És significatiu també el nombre de socis o sòcies de Casa Nostra de Suïssa que han rebut el Premi Josep Maria Batista i Roca de l'Institut Exterior de Cultura Catalana.

Quan, a finals del segle passat, els socis començaren a jubilar-se i retornar o morir, va semblar que Casa Nostra s'acabava, perquè foren ells qui d'una manera continuada han mantingut viva la cultura catalana, ja que ho han fet pocs de la segona generació, que s'ha integrat a Suïssa i hi ha ascendit socialment –molts obtingueren títols universitaris i fins ocupen bons càrrecs–. Però, ja en el segle XXI, a partir de la crisi de 2008, va arribar una nova onada migratòria de nois i noies amb un nivell de formació molt elevat, sobretot en disciplines econòmiques i tècniques com telecomunicacions, informàtica, enginyeria, biologia, química, i també arquitectura i música.

Aquests joves, més connectats amb la realitat catalana gràcies a les facilitats de viatjar i de comunicar-se, tenen una visió distinta tant del país d'origen com del d'acollida. Malgrat les diferències d'interessos, aprecien el redós dels casals que han trobat. Els han donat un caire nou i n'han permès la continuïtat i la modernització. I si ja no es reuneixen presencialment tan sovint com els d'abans, es comuniquen sobretot pels nous mitjans. De vegades un dels seus cognoms és castellà. La seva contribució professional, que avui també és més femenina, pot deixar molt bona petjada a Suïssa.

Epíleg

Amb aquest breu historial m'he proposat de desvetllar l'interès per un tema que es mereix un estudi aprofundit, com també caldria publicar les visions de tots els catalans que han parlat i escrit sobre Suïssa com a país de turisme i d'acollida, amb referències al seu sistema polític, la seva societat i els seus paisatges.

Hi ha molta constància de la presència estrangera al país, principalment a les ribes del llac Léman, de grans personalitats internacionals refugiades de manera temporal o definitiva, sobretot a rel de la Segona Guerra Mundial, a més de moltes altres que s'hi han establert per motius diferents; però fins ara s'ha escrit poc de la presència específicament catalana que, com hem vist, també fou i és significativa.

Bibliografia

- Almirall, Valentí (2013), *Obra completa 2 (1880-1884)*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.
- Armestoy, Max (2011): «Els inicis de l'emigració catalana a Suïssa», *Plançó* 90, 31-36.

- Baladia, Xavier (2010), *Abans que el temps ho esborri*, Barcelona, La Magrana, 113-148.
- (2015), *L'avi Ninus. Glòria i crepuscle d'un dandi*. La Campana, 20, 128.
- Barrufet-Counhago, Pere (2004), "Entre Suïssa i Catalunya", *Plançó* 83, 24-29.
- Cambó, Francesc (1982), *Meditacions*. Barcelona, Ed. Alpha. Vol. I i II., 322-323; 796-797.
- Cañomeras, Pere (2007), «A La Valsainte amb Ventura Gassol», *Plançó* (Le Mont-sur-Lausanne, Suïssa: CADEV), 86, 19-23.
- (2008), «Com vaig conèixer Ventura Gassol», *Plançó* (Le Mont-sur-Lausanne, Suïssa: CADEV), 87, 17-25.
- (2009), «Petites històries d'En Ventura Gassol», *Plançó* (Le Mont-sur-Lausanne, Suïssa: CADEV), 88, 18-21.
- (2011), «Més coses sobre Ventura Gassol», *Plançó* (Le Mont-sur-Lausanne, Suïssa: CADEV), 89, 52-54.
- Cardó, Carles (1946), *Histoire spirituelle des Espagnes*. Paris, Éd. Portes de France.
- (1947), «Fiori dei poeti catalani», *Quaderno romanzo* 3, Casarsa in Friuli, Pubblicazioni dell'Academiuta.
- Castellet, Manuel (2013), *L'exili de la marededéu de Núria (1936-1941)*, Granollers (Barcelona) Editorial Alpina, 104-105.
- (a cura de), (2014), *Rigor científic, catalanitat indefallent: Rafael Patxot i Jubert (1872-1964)*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.
- Costa Paillet, Silvia (2001), «Un quadre del Trecento Italià, donat per Francesc Cambó, es conserva al Museu de Belles Arts de Lausana», *Plançó*, 80, 16-20.
- (2002), «Josep Pijoan, un català universal entre Catalunya, Amèrica i Suïssa», *Plançó*, 8-14.
- (2008) «Muma, Prometeu de l'art?», *Plançó*, 12-16.
- Delétra-Carreras i Patxot, Núria (2008), *Rafael Patxot i Jubert : Une vie de tramontane*, Lausanne.
- (2016), *Rafael Patxot: Una vida de tramuntana*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.
- Eberenz-Greoles, Carme (2007): «Els dietaris de l'exili de Ferran Soldevila i de Francesc Cambó. Consideracions entorn de l'edició i del contingut», en Borja, Joan, et al. (eds.), *Diaris i dietaris*, Denes, Alacant/València, 151-163.
- (2001), «Entrevista al professor Gerold Hilty», *Plançó*, 80, 9-11.
- (2003), «Entrevista a Angelika Maass», *Plançó*, 82, 8-11.
- (2004), «En la mort d'Irène Pijoan», *Plançó*, 83, 22-23.
- (2006), «Entrevista al professor Germà Colon», *Plançó*, 85, 3-7.
- (2008), «Entrevista a Màrius Graupera», *Plançó*, 86, 2-6.
- (2011) «Conversa amb Ferran Riba sobre Joan A. Samaranch», *Plançó*, 18-31.
- (2015), «Josep Pla. Vida i miracles de Josep Pijoan. La biografia com a retrat i autorretrat. Presències, al·lusions i omissions», en Espinós, Joaquim, et al. (eds.), *La biografia a examen*, Barcelona, Publ. de l'Abadia de Montserrat, 35-48.

- Estelrich, Joan (2012), *Dietaris*, Barcelona, Quaderns Crema.
- Farré, Sébastien (2006), *La Suisse et l'Espagne de Franco*, Lausanne, Éditions des Antipodes, 177-204; 295-308.
- Fuentes i Gasó, Manuel Maria, et al. (2015): *Correspondència del Dr. Francesc d'Assís Vidal i Barraquer, Cardenal Arquebisbe de Tarragona, amb Secretaria d'Estat de la Santa Seu*, València, Ed. Tirant lo Blanch.
- Gascón Uris, Sergi (2011), «L'*Onomasticon Cataloniae* de Joan Coromines: el contracte ginebrí de 1960 i documentació annexa», Barcelona, PAM, 203-216.
- Gassol, Ventura (1943), *Le Christ des Vents*, Lausanne, Imprimerie La Concorde.
- *Fleurs* (1943), Neuchâtel, Éditions de la Baconnière.
- (1944), *Dolorosa*, Lausanne, Éditions Marguerat.
- (1944), «Mon plus beau souvenir de Noël», *Journal de la Maison Charles Veillon*, Lausanne, 3.
- (1945), *Berceuse pour les enfants morts*, op. 53 Fonds Raffaele d'Alessandro, Lausanne.
- (1950), *Mirages*, Lausanne, Éd. Clairefontaine.
- Gaziel (1970), *Obra catalana completa*. Barcelona, Ed. Selecta, 1184-1185, 1210.
- Giró i París, Jordi (1995), *El catalanisme del Dr. Carles Cardó*, Valls, Cossetània Edicions.
- (2001), *Dos homes de pau en temps de guerra*, Barcelona, Editorial Claret.
- (2001), *El pensament polític de Carles Cardó i de Jacques Maritain*, Barcelona, IEC.
- Graupera, Màrius (2004), «Recordant com va néixer el Grup Montseny de CN», *Plançó* 83, 39-42.
- Jardí, Enric (1995), *Cambó. Perfil biogràfic*, Barcelona, Ed. Pòrtic, 275-276.
- Maluquer i Sostres, Joaquim (1994), *Rafael Patxot i Jubert. Mecenes i científic*, Barcelona. Pòrtic.
- Massó, Anton-Simó Massó i Alegret: (2015-2017) "La recepció de la llengua i la literatura catalanes en la premsa escrita de la Confederació Helvètica", *Plançó* 2015-2017, 15-34.
- Massot i Muntaner, Josep (2014), *Rafael Patxot i Jubert. El savi, el mecenes, el patriota*, Barcelona, PAM.
- Moncunill Cirac, Lluís M. (2008), *A l'entorn de Carles Cardó. Diàleg d'exili amb Joan de Borbó, comte de Barcelona*, Valls, Cossetània Ed., 107-172.
- Patxot i de Jubert, Rafel: *Dietari / Institució Patxot (17 juny 1927-1938)*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, Fons Patxot, 36.
- Patxot i Jubert, Rafael (1952), *Adéu a Suïssa. Guaitant enrera*, Genève, edició privada (<https://patxot.espais.iec.cat/destacats-en-linia/guaitant-enrera/>).
- Pijoan, Pol / Maragall Pere (2014), *La vida errant d'un català universal*, s.l., Galerada, 73-76.
- Riquer, Borja de (3a. ed. 1997): *L'últim Cambó (1936-1947)*, Vic, Eumo Ed.
- Sans i Ribas, Jaume (2001): «I qui és que estudia català a Suïssa?», *Plançó*, 80, 12-16.
- Schmid, F.A. (1933): *Suïssa, democràcia i federalisme*, Barcelona, Ed. Barcino.

- Segura, Antoni / Solé i Sabaté, Josep M. (eds.), (2008), *Catalunya al món. La presència catalana al món: Segles XIX i XX*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, 337-344, 388-389.
- Serra, Jordi (2009): «Entreviu a Silveri Kirchner», *Butlletí del Centre Català de Lausana*, 4-8.
- Soldevila, Ferran (1995 i 2000), *Dietaris de l'exili i del retorn*, València, Ed. 3 i 4, 310. (2007), *Els diaris retrobats*, València, Ed. 3 i 4.
- Subirats, Laura, i Zaugg-Giró, Rose (2003), «Entrevista a Jaume Romagosa amb motiu del seu 80è aniversari. *Petita història dels catalans de Berna*». *Plançó*: 7-14.
- Sugranyes de Franch, Ramon (1998), *Militant per la justícia. Memòries dialogades amb el pare Hilarí Raguier*, Barcelona, Ed. Proa, 56.
- Suñol, Cèlia (2014, reedició), *Primera Part*, Martorell, Adesiara Ed.
- Surroca i Tallaferro, Robert (2004), *Prensa catalana de l'exili i l'emigració (1861-1976)*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, 319-335.
- Tarradellas i Macià, Josep (2010), «La família Tarradellas a Suïssa durant la Segona Guerra Mundial», *Plançó* (Le Mont-sur-Lausanne, Suïssa: CADEV), 89, 8-11.
- Tarradellas, Josep, *Diaris de l'exili*, en Santacana, Carles (2014), *Josep Tarradellas. L'Exili 1 (1939-1954)*, Barcelona, Edicions Dau, 441-456.
- Udina, Ernest (1978), *Josep Tarradellas, l'aventura d'una fidelitat*, Barcelona, Ed. 62, 239-240.

Llibres rebuts

- PUJOL CASADEMONT, Enric: *Tres Imprescindibles: F. Soldevila, J. Vicens Vives i P. Vilar*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 2015. L'obra compara l'aportació de cadascun d'aquests tres grans historiadors del segle XX a la interpretació d'uns fets crucials amb una metodologia pionera, que va assentar unes bones bases per a la historiografia catalana.
- PUJOL CASADEMONT, Enric: *Josep Tarradellas. El retorn del President*, Ed. Dau, Barcelona 2016. Devem a l'historiador figuerenc la introducció i la selecció dels documents de l'Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià de la intensa etapa del restabliment de la Generalitat de Catalunya.
- Cartes de Ferran Soldevila (1912-1970)*, edició a cura d'Enric PUJOL CASADEMONT i Josep CLARÀ, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona 2017. La ingent correspondència que el gran estudiós i divulgador de la nostra història mantingué en èpoques decisives amb importants protagonistes, recollida i comentada pels dos especialistes gironins.
- ROURE ARNALDO, Manuel: *Optometria Holística*: Mollerussa, 2016. El reconegut òptic mollerussenc ens aclareix com *Visió* i *Vista* no són iguals, no defineixen la mateixa situació. **La visió ens permet de percebre, comprendre, interpretar.** Les relacions entre el sistema visual, l'organisme i el medi s'elaboren de manera progressiva per a permetre un eficaç funcionament general, una bona *visió*. OPTOMETRIA HOLÍSTICA CAT .pdf.

ROSER PÀMIES DE SUANA

La Roser era una dona ben plantada, en el sentit noucentista de la paraula. Eugeni d'Ors l'hauria pogut posar a la Galeria de Catalanes Il·lustres, al costat d'aquelles dames cultes i refinades de la burgesia catalana que sortien a la revista *D'Ací i d'Allà*, que freqüentaven l'Ateneu Barcelonès i el Gran Teatre del Liceu, i que seguien amb autèntic fervor cultural les sessions de *teatre íntim* d'Adrià Gual o les festes modernistes de Sitges.

Ella, però, va néixer al si d'una família de la petita burgesia industrial de Reus i de Vallirana, el 27 d'agost del 1933, durant els anys convulsos de la Segona República; i va créixer i madurar amb el tràgic rerafons històric que suposaven per a una criatura els dramàtics esdeveniments de la Guerra Civil i la posterior dictadura franquista. Sovint ho comentava, la impressió que li va causar de xiqueta veure com s'emportaven al seu pare dalt d'un cotxe negre els membres d'algun comitè revolucionari.

*Roser Suana de Pàmies.
(Arxiu familiar)*

Tanmateix el pare va continuar al front de la fàbrica de Vallirana després de la guerra i ella mateixa hi va treballar a les oficines, un cop acabats els estudis de comerç a Barcelona.

A Vallirana, a part de les fàbriques amb els seus enginyers, secretàries, obrers i menestrals, també hi havia segones residències i estiuejants de Barcelona, que hi passaven les vacances per tal de fugir de la calor de l'estiu i de l'estrès de la ciutat. Així fou com es conegueren i s'enamoraren els joves estudiants Roser Pàmies i Marià Suana; i, tot ballant a les revetlles o als envelats de les Festes Majors, acabarien formant una parella simpàtica, feliç i inseparable. Tan inseparable que l'any 1954 es casaren i el mateix any se n'anaren a viure a la República Federal Alemanya, on en Marià acabà els seus estudis de química i allí mateix començà una brillant carrera científica i empresarial, que obligà la família a canviar sovint de residència: Hannover, Karlsruhe, Heidelberg, Ulm, Lenzburg, Madrid, Mörken i Wettingen.

Tant a Alemanya com a Suïssa la Roser compagina les seves obligacions familiars de mare i esposa amb les activitats intel·lectuals, com són els estudis de l'alemany i del català, les tasques de traductora i una vida sociocultural in-

teressant i intensa, ara com a dibuixant-pintora i adés com a secretària de la federació de casals catalans Casa Nostra de Suïssa (1974-1985).

Aquesta sensibilitat cultural i artística de la Roser per força havia de deixar una empremta decisiva i positiva en els seus tres fills: Miquel (1954), enginyer; Jordi (1958), pintor i col·laborador gràfic del *Plançó*; Albert (1963), mestre i artista.

A partir de l'any 1976, l'any dels Jocs Florals de la Llengua Catalana a Lausana i del IV Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes a Basilea, els casals catalans de Suïssa agafen un nou protagonisme institucional, en part gràcies a la bona feina de la nova junta directiva presidida pel poeta i filòleg Josep Grau i Colell, amb la Roser Suana com a secretària i en Josep Subirana de tresorer.

Són els anys de la transició de la dictadura a la democràcia a Espanya i de la restauració de la Generalitat de Catalunya, és a dir, la Catalunya autònoma dels presidents Josep Tarradellas i Jordi Pujol.

El president Jordi Pujol va participar personalment en el Simposi de Cultura Catalana celebrat a Zuric l'any 1984 al costat de conferencians de la talla de Miquel Batllori, Germà Colón, Pere Ramírez, Arnold Hottinger, Aina Moll, Guiu Sobiela o Jordi Carbonell.

La Roser, a part de les tasques administratives corresponents de la secretaria de Casa Nostra, va fer un bon paper de representació dels catalans de Suïssa amb el seu estil elegant i culte, fins i tot ballant sardanes o conversant cordialment amb les màximes autoritats de Catalunya. Si més no, així ha restat documentat en els Plançons d'aquella època.

Jo la vaig conèixer arran dels actes de la Festa Major commemorativa dels 25 anys de la fundació de Casa Nostra (1988) i a partir d'aquell moment, a més de tenir l'honor d'ésser el seu successor com a secretari de Casa Nostra de Zuric, i posteriorment també de Casa Nostra de Suïssa, ja vam estar en contacte gairebé permanent en el context de les activitats culturals i les festes mensuals de Casa Nostra de Zuric; i sobretot vaig tenir el goig de disfrutar amb la seva companyia, sempre serena i assenyada, com a alumna avançada dels cursos de llengua i literatura catalanes del Lectorat de Català de la Universitat de Zuric durant una bona quinzena d'anys (2000-2016), sempre acompanyada del seu fidel i estimat Marià.

Anton-Simó Massó i Alegret

GUARDÓ

L'any 2017, la nostra consòcia Núria Inglin-Reche ha estat guardonada amb el Premi Josep M. Batista i Roca-Memorial Enric Garriga Trullols, de l'Institut de Projectió Exterior de la Cultura Catalana (IPECC).

Nascuda a Barcelona el 10 de març de 1956, viu a Tolocheuz (cantó de Vaud), Suïssa, està casada i és mare d'un fill i una filla.

L'any 1969, amb els seus pares Manel Reche i Lola Poquet emigrà a Morges (VD), on finalitzà el batxillerat. Secretària, va treballar pels ajuntaments de Morges i Tolocheuz. Actualment és responsable d'una agència suïssa de seguretat social.

Pertany al Centre Català de Lausana des de la seva arribada i n'ha format sempre part de manera molt activa, com a membre de la junta directiva o responsable d'activitats i serveis, per a la conservació i difusió de la cultura i les tradicions populars catalanes.

Recorda amb emoció els Jocs Florals de la Llengua Catalana a l'Exili celebrats a Lausana l'any 1976, dels quals fou Donzella d'Honor.

S'inicià al teatre amb el grup del Centre, que representà obres a les Festes Majors de Casa Nostra de Suïssa i en altres festes dels diferents casals.

Presenta gairebé totes les activitats de l'actual Centre Català, és l'encarregada de les relacions públiques amb les diverses autoritats catalanes i suïsses per a manifestacions culturals (trobades de grups catalans a Lausana i regió, festes tradicionals, etc.). També col·labora en la preparació d'altres esdeveniments, com el projecte Bienvenue en Suisse (servei d'informació als nouvinguts a Suïssa), sessions de cinema i espectacles en català, cursos de sardanes i cicles de xerrades.

Ha format part del comitè organitzador de la Diada de l'11 de Setembre a Lausana de 2013 («La Cadena Humana») i de la de 2014 (en forma de «V»).

Últimament, ha treballat en els processos d'inscripció en el Registre de catalans residents a l'exterior, que ha sigut de màxima difusió, per com sol·licitar la inscripció al registre i poder tenir accés a tots els serveis que la Generalitat proposa.

Durant 27 anys fou membre de la Commission Suisses-Étrangers-Ville de Morges i, inspirant-se en la nostra celebració de Sant Joan, creà a Morges la festa multicultural La Grande Table. La integració i fer país han sigut sempre uns referents molt importants en la seva vida, entre les seves màximes devocions! (IPECC)

Casa Nostra de Suïssa felicita molt sincerament Núria per aquest guardó!

*Núria Inglin.
(Arxiu Inglin-Reche)*

EL RESSÒ DEL PROCÉS CATALÀ A SUÏSSA

Si analitzem la premsa suïssa dels darrers cent anys veurem que hi ha dos temes que suren de tant en tant pel que fa a la recepció del fet català a la Confederació Helvètica: el catalanisme polític i les seves contradiccions amb Espanya (de la Setmana Tràgica fins al Procés), i la cultura catalana en la seva projecció europea (del Modernisme fins a les Avantguardes).

D'antuvi se'ns presenten quatre moments històrics rellevants amb un bon ressò mediàtic: el cas Macià i la lluita per l'autonomia dels anys 1920-1930 i el cas Puigdemont amb el procés independentista actual, ambdós en clau política; els Jocs Olímpics de Barcelona (1992), que convertiren la capital catalana en capital mundial de l'esport, a més del disseny, i la Fira del Llibre de Frankfurt (2007), aquests de vessant cultural. El tema de la guerra civil (1936-1939), la dictadura franquista (1939-1975) i la transició a la democràcia (1976-1982), tot i ser cabdals per a Catalunya, sovint arriben a Europa emmarcats dins del context polític espanyol. A Suïssa, si més no, hem tingut bons periodistes i historiadors com Ferran Soldevila (anys 1926-1936 com a corresponent al *Journal de Genève*) o Arnold Hottinger (anys 1968-1982 al *Neue Zürcher Zeitung*) que han sabut donar en els seus articles una perspectiva històrica catalana dels fets.

Ja en ple segle XXI, després del llarg període autònom dels presidents Josep Tarradellas i Jordi Pujol, surten a la palestra dos factors nous que tensen la corda de la sempre difícil convivència entre Catalunya i Espanya: la frustració provocada pel *cepillazo* de l'Estatut del 2006 i la crisi econòmica del 2008, que dona lloc al **moviment dels indignats**. Ambdós fenòmens fan reviure les brases d'un independentisme latent a la societat catalana, suavitzat per la tàctica del *peix al cove* pujolista, que ara es manifesta de forma desacomplexada i transversal a les places i carrers dels Països Catalans.

A Suïssa arriben els ressons del nou moviment mitjançant les visites de polítics i activistes al Centre Català de Lausana; les tertúlies polítiques catalano-suïsses del Casal Català de Zuric o les Festes Majors de Casa Nostra amb participació d'independentistes vinguts de Catalunya amb ganes d'internacionalitzar el problema català.

Gràcies a la gran tasca duta a terme pels periodistes dels mitjans de comunicació (diaris, revistes, emissores de ràdio i de televisió) hem pogut seguir gairebé dia a dia el procés independentista català en les quatre llengües nacionals de Suïssa (alemany, francès, italià i retoromànic) i estar ben informats d'aquest singular fenomen sociopolític que al llarg d'una dècada s'ha desenvolupat a Catalunya.

Diaris sensacionalistes com *20 Minuten* (entrevista amb Martí Anglada, 22-V-2015), diaris progressistes com *Tages-Anzeiger* (entrevista amb Carme

Forcadell, 1-XI-2014), diaris de prestigi com *Neue Zürcher Zeitung* (entrevista amb Jofre Rocabert, 30-IX-2017). Diaris en francès com *Le Temps* i en retoromànic com *La Quotidiana*. Entrevistes a la ràdio (amb Laura Serra a Radio Stadtfiler Winterthur) i debats a la TV (col·loqui amb Manuel Manonelles, Joaquim Coll, Mireia Domènech, Nicolas Levrat, Luis Rivas, Mathias Reynard i Sébastien Farré a RTS Deux, 29-IX-2017), etc.

Tot plegat ens reconforta perquè ens proporciona un protagonisme social com a catalans de l'exterior que no havíem vist des de la Fira de Frankfurt del 2007, però també ens preocupa puix tornem a reviuire l'etern estigma anomenat *problema catalán* que dificulta la convivència amb els espanyols; i de retruc ens confronta a nosaltres mateixos amb el vell dilema històric català del *seny i la rauxa*.

D'aquest dilema, que també pateixen els hispanistes i catalanistes, en va parlar l'escriptora mallorquina Carme Riera a la Universitat de Zuric (6-XI-2017) a ran de les Lleis de Desconnexió aprovades feia poc al Parlament de Catalunya. Però, amb pocs dies de diferència (23-IX-2017), coincidien a la Universitat de Constança les escriptores Maria Barbal (catalana) i Antònia Vicens (mallorquina) en què la cultura catalana necessita una estructura d'Estat per sobreviure. És a dir, que no tot són flors i violes en el difícil encaix de Catalunya dins l'Espanya moderna.

Per això és tan interessant d'escoltar les opinions dels intel·lectuals europeus, historiadors i catalanòfils, com els professors Georg Kremnitz, Klaus-Jürgen Nagel, Bardo Fassbender i Johannes Kabatek que a la mateixa Universitat de Zuric (29-XI-2014) ens van donar una mica de llum sobre la situació de la cultura catalana de la Renaixença fins al moment actual; i llegir les cròniques dels periodistes suïssos i alemanys que ens veuen des de fora, amb una perspectiva centreeuropea.

En el tema periodístic hem de convenir que aquesta vegada hem estat de sort a Suïssa. Després d'uns anys contradictoris quant a la funció de la llengua catalana (Markus Jakob, Beat Ammann) ara disposem d'un grup de periodistes que, sense perdre l'objectivitat, s'apropen amb empatia al problema polític català. Només cal llegir els articles de Cornelia Derichsweiler, Andres Wysling, Thomas Fischer, Ute Müller o Walter L. Bernecker dels darrers anys al *Neue Zürcher Zeitung*; o les cròniques de Ralph Schulze al *Tagblatt* de St.Gallen i de Philippe Reichen al *Tages-Anzeiger* de Zuric per adonar-nos que necessitaríem molt més espai per tal de publicar una cronologia detallada dels fets i una bibliografia exhaustiva de tots els articles, números monogràfics i llibres que han tractat el tema del procés independentista català.

Un fet nou i diferencial del procés català actual, comparat amb èpoques anteriors, ha estat la implicació de polítics i d'intel·lectuals suïssos o de simpa-

titzants civils que d'una manera espontània s'han identificat amb la causa catalana i han pres la iniciativa tant en els debats de les institucions (parlaments i universitats) com en les manifestacions populars al carrer (ambaixades i consolats). Fenomen comparable a d'altres actituds resistencials del passat com la protagonitzada pel periodista F. A. Schmid durant els anys de la Dictadura i la República espanyoles (anys 1920-1930) amb el Centre Català Suís i la revista *L'Emigrant* o la laudable feina feta per Erwin Wehrli, President de la Sociedad Suiza de Amigos de España, Portugal y América Latina, que col·laborà en els Fòrums Humanístics (anys 1960-1980) i organitzà el gran Simposi sobre Catalunya i la Cultura Catalana de l'any 1984 a Zuric.

Un altre aspecte positiu que ha desencadenat l'actual procés català a Suïssa és la sorprenent mobilització i el compromís demostrat per alguns catalans de la segona generació que, tot aprofitant els nous mitjans de comunicació (Internet), s'han pogut integrar i han pogut col·laborar activament amb organitzacions independentistes com Òmnium Cultural o l'Assemblea Nacional Catalana des de la Confederació Helvètica.

Aquest fenomen, que ja es va fer palès al si del col·loqui celebrat a la Universitat de Zuric (29-XI-2014), s'ha repetit en posteriors debats i trobades catalano-suïsses com les cadenes humanes *Via Catalana* de Zuric i Lausana (1-IX-2013); les cartes als diaris del Col·lectiu Emma; la taula rodona de la Setmana Catalana al Món al Volkshaus de Zuric (6-IX-2016) o la concentració de l'ANC a la Plaça del Parlament de Berna (28-X-2017)..

Enmig d'aquesta allau d'activitats procatalanes a l'exterior, l'Estat espanyol s'ha vist empès a reaccionar, una mica a remolc i amb retard, en la lluita mediàtica per tal de revertir el relat de l'opinió pública europea, amb articles oficials als diaris, campanyes organitzades des de Madrid o mesures polítiques i judicials repressives com el famós article 155 que va obligar a tancar les oficines catalanes de l'exterior.

Tot això ho hem pogut seguir a la premsa de la Suïssa de parla francesa com el diari *Le Temps* amb l'article d'Artur Mas «*Nous, Catalans, voulons voter et devenir Européens à part entière*» (26-II-1914) i la rèplica de l'ambaixador espanyol Miguel Angel de Frutos *La Catalogne en Espagne, ou l'art de vivre ensemble en démocratie* (12-III-2014); i molts altres articles interessants sobre l'actualitat catalana de Stéphane Bussard i Alfred de Zayas *Il est nécessaire de laisser les catalans s'exprimer* (27-IX-2017); Simon Petite *Catalogne: le gâchis historique* (27-X-2017); Adrià Budry Carbó *En Catalogne, une république hors-sol* (29-X-2017), etc.

Nogensmenys al diari retoromànic *La Quotidiana* que, gràcies al Dr. Guiu Sobiera, ha esdevingut una bona font d'informació sobre la cultura i la política catalanes als Grisons: *La Catalugna? Ma tge è quai?* (20-XI-2012), *La libra dis-*

posiziun sco drertg fundamental (27-II-2014), *Diada Nacional de Catalunya* (5-IX-2014), *Il problem catalan ord optica svizra* (2-III-2015), *La Catalugna pina l'autodeterminaziun* (5-IX-2016), *La Catalugna vul in referendum* (1-II-2017), etc.

Tradicionalment el diari capdavanter pel que fa a la informació sobre la política catalana i espanyola a Suïssa ha estat tanmateix el *Neue Zürcher Zeitung* de Zuric i aquest cop ho hem anat comprovant, una vegada més, dia rere dia. La llista d'articles del *NZZ* sobre el *procés* català d'aquests anys seria tan llarga que faria falta redactar-ne un article monogràfic. Si més no, fem una tria significativa per tal de reflectir quin ha estat el seguiment del tema català a la Suïssa de parla alemanya al llarg dels darrers deu anys: "Spanische Region mit Scheidungsplänen. Katalonien strebt nach Unabhängigkeit" (9-XII-2012), *Eine Menchenkette für die Unabhängigkeit* (12-IX-2013), *Die katalanische Herausforderung* (19-XII-2013), *Rebellisches Katalonien. Mobilmachung für Unabhängigkeit* (9-IX-2014), *Grosskundgebung für Unabhängigkeitsreferendum* (11-IX-2014), *Artur Mas vor Gericht* (16-X-2015), *Katalanischer Nationalfeiertag* (12-IX-2016), *Katalonien und Spanien, eine Beziehungstragödie* (19-IX-2017), *Puigdemont geht aufs Ganze* (3-X-2017), *Die Sezessionisten sind auf dem Vormarsch* (6-X-2017), *Eine schwierige Ehe* (16-X-2017), *Konflikt um Katalonien. Demokratie heisst Dialog* (21-X-2017), *Sie singen die katalanische Hymne* (27-X-2017), *Das Parlament in Barcelona ruft die Unabhängigkeit aus* (28-X-2017), *Die katalanischen Separatisten sind stärker denn je* (22-XII-2017), *Puigdemont: Die Urnen haben gesprochen* (31-XII-2017), etc.

I una llista semblant d'articles podríem trobar a la majoria de diaris i setmanaris de la Confederació Helvètica com el *Tages-Anzeiger*, el *Tagblatt*, *Der Landbote*, *Die Weltwoche*, etc. La batalla del relat a Europa per una vegada l'ha guanyat el catalanisme polític en general i en bona part degut a la repressió, retransmesa en directe per les televisions de tot el món, de les forces de seguretat espanyoles que el govern central va enviar a Catalunya amb una missió molt concreta: impedir un referèndum! Al poble suís, que tan avesat està a la pràctica democràtica dels referèndums, aquelles imatges el van indignar profundament.

Acabo aquesta crònica suïssa incompleta del famós *procés* polític català amb uns versos profètics d'Enric Casasses publicats al llibre *1-O trenta poetes per la llibertat*:

La cultura catalana
presentant-se com a tal
tindrà un lloc a la rotllana
i animarà el personal,
que sense la nostra plana
a Europa li falta sal.

Anton-Simó Massó i Alegret

Festa Major de Basilea-Casa Nostra de Suïssa

Dies 20 i 21 de juny de 2015

Dissabte dia 20, a Aesch

La Festa Major el primer dia se celebrà a la població d'Aesch (Cantó de Basilea Camp), a la Sala de la Pfarreiheim de St. Josef.

Parlaments i entrega de records als participants. (Arxiu CCB)

Geganters de Sant Pere de Vilamajor, i l'Aina Lanaspà, com a responsable del grup de Bastoners El Toc d'Olèrdola.

Parlaments i entrega de records. (Arxiu CCB)

en van ser protagonistes els alumnes més grans de l'Escoleta de Marta Moreso, amb la representació de la *Llegenda de Sant Jordi*, molt aplaudida per tots els assistents.

Acte seguit, el clown Albert Serrallach, soci des de fa molts anys del nostre Centre, ens va oferir una divertida actuació amb el tema *La Passejada*, que va arrancar el somriure a petits i grans.

Joan Manel Azuaga, President del Centre Català de Basilea, començà adreçant unes paraules de benvinguda a tots els participants.

Va encetar els parlaments l'Alcaldesa d'Aesch Sra. Marianne Hollinger, amb un entranyable discurs en català. A continuació va ser el torn de l'Alcaldesa de Sant Pere de Vilamajor, Sra. Pamela Isús, i també dels responsables dels dos grups folklòrics participants a la Festa Major, l'Albert Climent, cap de Colla dels

Un cop fetes les presentacions, Enric Vinyals, President de Casa Nostra de Suïssa, fou l'encarregat de donar el tret de sortida de la nostra Festa Major pronunciant el Pregó.

Després d'entregats els records commemoratius als Ajuntaments i als participants, vam tenir l'oportunitat de compartir amb tothom el Dinar de la Festa Major a la Sala de la Pfarreiheim de St. Josef d'Aesch.

Tot seguit i per a continuar la Festa,

Ja a la tarda, van actuar els Bastoners oferint un ball de bastons i els Grallers van arrodonir-ho amb un petit concert al so de gralles i tabals, que ens va portar als carrers d'Aesch.

La Cultura Popular, doncs, va conquerir el poble amb una Cercavila presidida pels Gegants i Grallers i el grup de Bastoners. Els carrers estaven plens de gent curiosos de tan gegantina descoberta.

*Albert Serrallach.
(Foto J. Màdico i Bosch)*

*Ball dels Gegants pels carrers d'Aesch.
(Arxiu CCB)*

Dies més tard l'esdeveniment va aparèixer en primera pàgina del seu butlletí municipal, que els nostres voluntaris varen repartir casa per casa.

La Cercavila havia anat fent un recorregut fins a la Schlossplatz davant de l'Ajuntament d'Aesch. Un cop arribats, allí acabà amb el Ball dels Bastoners i el Ball dels Gegants, en què aquests grups van fer mostra dels seus millors balls.

En acabat l'Eduard Pereda ens va mostrar les seves habilitats amb el diàbolo. Com no podia ser d'altre manera, la cloenda la va protagonitzar una ballada conjunta de sardanes.

Aleshores, a la Sala de la Pfarreiheim de St. Sebastian, la gresca va continuar amb el Ball de Festa Major a càrrec d'Esteve Comas, amb música de tots els temps.

HI hagué un servei de bar i tingué lloc la Disco Night, per Jaume Riera.

A mitjanit, finalitzà la Festa, de la qual vam quedar molt contents tots els assistents.

*Les sardanes a la plaça de l'Ajuntament d'Aesch.
(Foto Josep Màdico i Bosch)*

Diumenge dia 21, a Basilea

A l'endemà, els actes de la Festa es van traslladar a la ciutat de Basilea, que es va omplir un cop més amb un tastet de Cultura Tradicional i Popular Catalanes.

*Ball de Bastons davant l'Ajuntament de Basilea.
(Foto Josep Màdico i Bosch)*

A les 9.30 van arribar els participants a la ciutat i hi hagué una Plantada de Gegants i una exhibició gegantera i bastonera a la plaça Barfüsserplatz. A continuació s'inicià la cercavila, fins a l'Ajuntament.

Els actes van comptar amb la presència del Delegat de la Generalitat de Catalunya a França-Suïssa, el Sr. Martí Anglada.

Foto de Fi de Festa del grup de tots els participants de Catalunya, amb el Sr. Martí Anglada. (Arxiu CCB)

A migdia finalitzà la Festa, amb una foto conjunta a l'atri de l'Ajuntament de Basilea.

Voldríem manifestar un especial agraïment a tots i els qui van participar i col·laborar d'una o altra manera a que la Festa Major de 2015 a Basilea fos un èxit!

Centre Català de Basilea

Postfach 207
CH-4127 Birsfelden
www.centrecatalabasilea.ch

Activitats del Centre Català de Basilea

Any 2014, segon semestre

15 de juny **Visita guiada, a càrrec de Joan Camprubí**, com ja és tradició, **per a conèixer els ponts de Basilea i la seva història**, passejada que finalitza amb una **suculenta paella a ca la Concepció Kühner**.

21 de juny **Solstici d'estiu i Revetlla de Sant Joan**. Una nodrida colla ens trobarem al bell mig de la **Selva Negra**, a ca la **Pilar Buira**, lloc ideal per poder fer una bona foguera i un **sopar de germanor** sota un cel negre curull d'estels no gens contaminat per les llums i boirines de les ciutats.

Preparant la Revetlla. (Arxiu CCB)

13 de setembre **Conferència de l'historiador Anton-Simó Massó i Alegret** amb el tema **La significació històrica del 1714**.

19 d'octubre **Excursió a Seewen (SO)**, al bell mig de les muntanyes del **Jura**, i **visita guiada al museu d'instruments mecànics de música**.

El 2014 es va acabar amb la tradicional **Castanyada**.

Any 2015

Per gener van passar **els Reis Mags d'Orient** pel Centre Català de Basilea i per març vam fer la **Calçotada**.

12 d'abril **El Conillet Boti Boti i els ous de Pasqua**, activitat que ens ofereixen **l'Esther i l'Albert Serralach** per als nens i nenes (i per a tots els socis!) pensada per a donar a conèixer una de les tradicions més arrelades en aquesta regió que ens acull.

9 de maig **Excursió amb bicicleta, organitzada pel Stefan Zwiers**. Sortírem des de Haltingen (Alemanya), on vam poder arribar còmodament en tren. Al lloc de sortida i arribada es podien llogar bicicletes.

Visita guiada per Basilea. (Arxiu CCB)

31 de maig **Assemblea General del Centre Català de Basilea i visita per la ciutat a càrrec de Joan Camprubí**.

20 i 21 de juny **Festa Major de Basilea 2015 - Casa Nostra de Suïssa**

11 de Setembre, **Diada de Catalunya, a Birsfelden, a casa de la Concepció Kühner**.

Seguiment de la Diada de Catalunya per la TV, berenar de pa amb tomàquet i begudes, i amb el que els assistents vam portar.

A continuació, **ballada de sardanes amb la Imma Gàlvez i en Jordi Sotelo**.

27 de setembre **Seguiment per TV de l'escrutini de la votació que va mobilitzar tot el poble de Catalunya**.

21 de novembre **Castanyada al restaurant Seegarten al Park im Grünen de Münchenstein**.

Any 2016

El comencem amb **L'Assemblea General** i la primera activitat és la **Calçotada** amb més de 140 participants.

Per Sant Jordi ens trobem al Markthalle de Basilea per a l'intercanvi de llibres.

22 de maig: Activitat per a tothom, però principalment per a famílies amb infants, al bosc en un indret als afores de Basilea. Es tracta del **conte El tresor del Cadí que ens explicaran l'Esther i l'Albert Serrallach**, Un tresor que entre tots vam haver de buscar...

19 de juny **Visita guiada a càrrec de Joan Camprubí, tot fent una passejada pel Spalenberg**.

25 de juny **Revetlla de Sant Joan sota els estels a Schwand, a ca la Pilar Buira.**

Amb una bona foguera, música, coca i, ... el que ens vam emportar per arrodonir la festa.

18 de juny **Al Centre LoLa de Basilea, Celebració de la Diada de Catalunya.**

8 d'octubre Bicicletada **Dreiländereck, Excursió amb bicicleta organitzada per Stefan Zwiers.**

6 de novembre La tradicional **Castanyada**. Aquest any amb la **representació d'un teatre de titelles vingut per a nosaltres de Catalunya.**

23 de novembre **Presentació del llibre Aportacions Catalanes Universals, publicat per la Fundació Occitano-Catalana**, a la llibreria Orell&Füssli de Basilea. Un acurat treball per tenir a mà dades sobre la importància de la projecció exterior de Catalunya dins els diferents àmbits de la ciència.

27 de novembre **Visita a l'Institut de Química de la Universitat de Basilea: Volta pels laboratoris, experiments per a petits i grans, i petit pica-pica. A càrrec de l'estimat consoci Dr. Marc Creus.**

Un cop acabat, **Josep Manel Gómez ens acompanyà en una passejada pel Jardí Botànic**, al peu de la Universitat, tot explicant anècdotes sobre algunes plantes. Acte seguit, cloem la trobada tot fent un tomb **pel mercat de Nadal de Basilea**, al centre de la ciutat, a la Barfüsserplatz.

10 de desembre **A la llar d'associacions de Blotzheim, a la propera Alsàcia, festa per a tots! Sopar de Nadal, Caga Tió i balleruga** fins que les cames diguin prou.

Any 2017

7 de març **Assemblea General del Centre Català de Basilea.**

El Dr. Marc Creus ensenya com aïllar i visualitzar l'ADN de fruita, utilitzant estris de cuina. (Arxiu CCB)

25 de març **Calçotada** a la Cabana de Pratteln (BL).

29 d'abril **Festa típica suïssa de Pasqua: El conillet Boti-Boti i els seus Ous de Pasqua**, a càrrec d'Esther i l'Albert Serrallach.

13 de maig **Sant Jordi: Intercanvi de llibres**. Es tractava de portar llibres que ja haguéssim llegit, i de tenir la possibilitat d'intercanviar-los amb d'altres.

La calçotada (Arxiu CCB)

18 de juny **Passejada per Basilea seguint el curs del St. Alban-Kanal, i paella a càrrec de Joan Camprubí**.

24 de juny **Revetlla de Sant Joan a casa la Pilar Buir a Schwand, Selva Negra**.

10 setembre **Projecció de la pel·lícula *Incerta Glòria*, del director Agustí Villaronga**.

22 d'octubre **Conferència sobre *El suro de la Costa Brava*, a càrrec del Dr. Marc Creus**, bioquímic i nét de tapers. Què és i on es troba el suro? Quina és la seva importància històrica per a Catalunya? També manualitats amb taps de suro pels més petits. **A l'edifici principal de la Universitat de Basilea**.

12 novembre Tradicional **Castanyada**: Festa Popular de la tardor a Catalunya, on vam degustar els panellets i les castanyes acompanyades de vi dolç. També vam gaudir d'una **petita actuació de piano amb Ruth Lluís Borràs**.

18 novembre **Cine Fòrum amb Valors. Projecció de la pel·lícula *Fugir de l'oblit*, en català, del director Abel Moreno**. És la història d'en Pitu, un home de Girona, que va sobreviure a tres camps de concentració. Hi hagué subtítols en alemany. **La presentació i el cinefòrum van anar a càrrec de Joaquim Roqué, director del Festival Gollut**.

16 desembre Com ja es tradicional, **els nostres infants van fer cagar el tió** i seguidament tingué lloc el **Sopar de Nadal**, on cadascú havia aportat un àpat per a compartir.

Des del nostre Centre Català de Basilea **hem col·laborat tots aquests anys en les tasques del funcionament de les projeccions del cinema espanyol juntament amb altres entitats de Basilea**.

L' ESCOLETA

CURSOS 2014-2015/ 2015-2016/ 2017

Com en el decurs dels darrers anys, el Centre Català de Basilea compta amb els cursos de L'Escoleta, una activitat adreçada als més petits de la nostra associació.

Any rere any, aquesta proposta s'ha anat consolidant amb una participació creixent.

L'Escoleta és un punt de trobada de la jove comunitat catalana resident a l'exterior. Ofereix un projecte educatiu que permet de reforçar els vincles amb la cultura catalana afavorint el creixement i desenvolupament global d'infants i joves.

D'una manera lúdica, es treballa la competència de la llengua en cada grup en funció de la seva edat i donant especial rellevància al coneixement de la cultura popular que ens son pròpies. L'activitat es du a terme un dia al mes per a cada grup d'edat. Els contes representen un recurs motivador en aquesta etapa educativa per a conèixer la cultura catalana.

Curs 2015-2016 Octubre. A l'Escoleta la cultura popular pren forma amb "La dansa de la Castanyera". (Arxiu CCB)

Curs 2015-2016 Festa popular de la Castanyada. Fem Panellets a l'Escoleta. (Arxiu CCB)

Curs 2016-2017 Sant Jordi Jornada literària al parc per a compartir lectura i escriptura de poemes. (Arxiu CCB)

Activitats del Centre Català de Lausana-Ginebra

De juliol a desembre de l'any 2014

Durant aquest període, el nostre Centre continuà amb regularitat les activitats esdevingudes ja habituals, com són les del grup sardanístic, la de les senyores que es troben per a fer labors de puntes al coixí; tallers manuals, per a grans i per a petits; projecció de cinema en català, reunions d'informació per a catalans nousvinguts (una sobre l'assegurança de malaltia i una altra sobre el registre de catalans residents a l'estranger).

Paellada a Ballens. (Arxiu CCLG)

Cal esmentar algunes sortides, com la del mes de juliol al Refuge du Bois de Ballens (VD), on es va fer una paella popular; una altra, al mes d'octubre, per a anar a buscar bolets a l'indret dit La Dent de Lys.

Al desembre vam anar al Musée de l'Elysée de Lausana, per a fer una visita guiada (en català) a la molt interessant exposició dedicada a *Chaplin, entre guerres et paix*.

El 18 d'octubre tinguérem la visita de Santiago Espot, President de Catalunya Acció, que ens donà una interessant conferència sobre el tema *Catalunya rumb al 9-N*.

També com cada any, no faltà la Castanyada del mes de novembre amb el 5è Concurs de panellets i el Dinar de Nadal, després del qual els infants feren cagar el Tió.

*Santiago Espot.
(Arxiu CCLG)*

Any 2015

Les activitats regulars del grup de sardanes i del de les senyores que es reuneixen per fer Puntes al coixí, s'han anat realitzant periòdicament com de costum, igual que alguns tallers manuals sobre diversos temes i també les projeccions de cinema en català.

Al mes de gener, els Reis Mags d'Orient van passar pel local del nostre Centre, per a portar alguns regals per a la mainada. I també als més grandets els acostumen a portar algun petit present.

Al març hi hagué una petita **fiesta de Carnestoltes amb disfresses d'infants**. I també, com cada any, al mes de març vàrem poder menjar la **crema de Sant Josep**.

A l'abril hi hagué la **Diada de Sant Jordi**, dins de la qual **en Miquel Duran ens presentà la seva novel·la *Més o menys jo***.

*Anton Massó.
(Arxiu CCLG)*

Al juny vam celebrar la festa de **Sant Joan**, amb coca i xocolata desfeta per a tots els assistents. Per la Diada d'aquest any, **l'historiador Anton-Simó Massó i Alegret**, que viu a Kreuzlingen i és soci de Casa Nostra des de fa molts anys, **va venir a fer-nos una conferència molt ben documentada sobre *La significació històrica del 1714***. Fou tota una lliçó d'història, que ens permeté recordar o aprendre moltes coses interessants.

El 24 d'octubre vàrem tenir una agradable vesprada literariomusical a càrrec de **Pierrette Kirchner-Zufferey**, que ens presentà el seu darrer conte ***La fée migrante***, i **la seva amiga Simone Collet**, que ens va comentar un llibre sobre *Le fromage d'alpage*. A més, ens recitaren poemes.

*P. Kirchner.
(Arxiu CCLG)*

Tot fou acompanyat amb músiques populars, interpretades en directe a l'acordió i al Corn des Alpes.

Al novembre no hi faltà, com cada any, **la Castanyada amb el pertinent concurs de panellets**, preparats per diferents membres del Centre.

I, al desembre, en el nostre local férem el **Dinar de Nadal**, i després **els petits feren Cagar el tió**.

Durant l'any, no han deixat de tenir lloc les habituals **classes de català** i s'han anat retransmetent les projeccions dels **partits de futbol del Barça**.

Festa de Reis. (Arxiu CCLG)

Simone Collet. (Arxiu CCLG)

Els viatgers. (Arxiu CCLG)

Any 2016

El dia 8 d'abril la **Laia Moret** i en **David Portabella** ens varen explicar les vicissituds d'uns llargs viatges a través de tres continents, tot acompanyat de moltes fotografies i sucoses anècdotes.

En la **Diada de Sant Jordi** tinguérem la presentació del llibre autobiogràfic de l'actor de doblatge català **Joaquim Diaz Muntané (1930-2013)** a càrrec de la seva filla i sòcia del nostre Centre **Chus Diaz-Bachetta**.

Els rodamón estan de moda i la **Melissa Pritchard**, una noia que havia viscut uns quants anys a **Barcelona**, decidí tornar cap a la seva casa natal a l'**Oregon (EUA)**. El viatge de tornada el va fer en bicicleta i li va durar **14 mesos**, travessant 4 continents i 26 països. Tot això ens ho va explicar el dia 3 de juny, amb una copiosa projecció de fotos.

Melissa Pritchard

El 4 de setembre s'organitzà una sortida fins a **Evian (França)** per visitar una exposició sobre **Albert Besnard 1849-1934 – Modernités Belle Époque**.

La Diada i, sota, el Pastorets. (Arxiu CCLG)

La **Diada Nacional de Catalunya** fou celebrada com cada any en el nostre local social.

El diumenge 16 d'octubre, una bona colla de socis es desplaçaren fins a **Corsier-sur-Vevy** per a una completa visita del **Chaplin's World**, (la casa museu de **Charlot**). I fou comentada en català per la guia **Chus Diaz-Bachetta** (sòcia del nostre centre).

Aquest 2016 s'acabà amb el tradicional **Dinar de Nadal en el nostre local** i després del dinar, aquest any tinguérem una original i succinta **representació dels Pastorets**, a càrrec d'un grup d'adolescents.

Anna M. Vidal

Any 2017

Les activitats d'aquest any 2017, varen començar el dia 7 de gener amb una singular conferència, en francès, de la polifacètica **Anna Maria Vidal**, que portava com a títol **Stress, écoute et communication**. Tot un programa, que fou força interessant.

La segona activitat d'aquest any fou la visita dels Reis Mags d'Orient, que mai no es des-cuiden de passar pel local del nostre Centre, i que fou molt concorreguda, i no solament per la mainada, sinó fins i tot pels socis grans, ja que sempre porten una cosa o altra per a tothom.

Festa de Reis. (Arxiu CCLG)

El mes d'abril, per a commemorar la diada de Sant Jordi, el Centre convocà un concurs de dibuix infantil, que devia versar sobre la llegenda del nostre Patró. A més, va instal·lar una parada de llibres i documentació turística (en francès) a la Place de la Riponne (centre de Lausana) sobre Catalunya.

El dijous 11 de maig, **el tècnic bursari David Trullàs, ens entretingué amb una interessant xerrada sobre el tema *La Borsa: joc o ciència?***

La conferència a l'Aula de la UNIL. (Arxiu CCLG)

El dia 10 de juny, en una aula de la UNIL (Universitat de Lausana) i amb molta concurrència de socis del nostre Centre, tingué lloc una conferència, en francès, sobre ***La Catalogne: son histoire, sa langue et sa culture***. El conferenciant fou l'historiador i professor de la Universitat de Barcelona Pelai Pagès i Blanch.

El dia 12 de juliol, **el Sr. Manuel Manonelles, ens presentà la Delega-**

ció de la Generalitat de Catalunya a Ginebra, que ell presideix.

Com ja hem dit, els rodamón estan de moda, i el 8 de setembre, en **Peter Pan Suckow ens entretingué sobre les seves vivències de 4 anys de viatges a través de més de 35 països de diferents continents.**

La calçotada. (Arxiu CCLG)

Del 7 al 10 de desembre tingué lloc al nostra local social, el **vernissatge d'una exposició de quadres de l'artista català Josep Blanché**, i el darrer dia es clausurà amb una visita comentada per l'autor.

L'any s'acabà **amb un dinar i la festa nadalenca en què uns quants petits feren Cagar el Tió**. Cal dir també que la Calçotada ha esdevingut una de les activitats que atreu més gent, fins al punt que malgrat que es fa en un local on poden menjar 100 comensals, aquests darrers anys s'han de refusar inscripcions.

Activitats del Casal Català de Zuric

2n semestre de l'any 2014

30 d'agost Assistència a l'acte de l'Assemblea Nacional de Catalunya: «V» a Zuric

20 de setembre Visita a l'exposició d'art de Montse Vicens a Dietikon (ZH)

11 d'octubre Sessió de cinefòrum: *Entre dos gegants*, dirigida per Mariela Alende, i Sopar

1 de novembre Castanyada i Debat sobre la independència de Catalunya- Acte organitzat en cooperació amb l'ANC de Zuric

29 de novembre Conferència *Katalonien und der Wunsch auf Unabhängigkeit* a la Universitat de Zuric

14 de desembre Dinar de Nadal i Caga Tió

Tertúlia política durant el 2014

Es va realitzar un divendres de cada mes, de febrer a desembre

CURSOS DE CATALÀ

- Cursos de català primavera-estiu 2014: -curs de principiants A1.2 (nou) (Eulàlia Roca) -curs A1.3 (Marta Batlle) -taller infantil fins a 7 anys (Marta Batlle)

GRUP DE TEATRE LA QUINTA FORÇA

El grup va aturar els assajos que estava fent durant el 2014 i busca un director.

BIBLIOTECA DEL CASAL

-Curs de nivell avançat C1 (Eulàlia Roca– Gemma Funes -taller infantil fins a 7 anys (Marta Batlle)

-Cursos de català tardor-hivern 2014-2015: -curs de principiants A1.4 (Marta Batlle) -curs de nivell avançat C1 (Gemma Funes)

És possible agafar llibres en préstec quan es fan activitats al local.

GRUP DE SOPARS DE JOVES

El grup que van començar 3 sòcies del casal el 2004 ha anat creixent amb els anys. Durant el 2014 han arribat molts catalans a Zuric i s'ha creat un grup de Whatsapp.

Molts dels catalans actius en aquest grup, tanmateix, no s'han fet socis del Casal.

CURSOS DE CATALÀ

- Cursos de català primavera-estiu 2014: -curs de principiants A1.2 (nou) (Eulàlia Roca) -curs A1.3 (Marta Batlle)

- Curs de nivell avançat C1 (Eulàlia Roca– Gemma Funes) -taller infantil fins a 7 anys (Marta)

-Cursos de català tardor-hivern 2014-2015: -curs de principiants A1.4 (Marta Batlle) -curs de nivell avançat C1 (Gemma Funes)

Any 2015

- 21 de febrer Assemblea 2015 i Calçotada
- 28 de març Visita a la fàbrica de xocolata Frey a Buchs (SG)
- 23 d'abril Parada de Sant Jordi a la llibreria Orell Füssli de Bellevue
- 13 de maig Primera sessió del Club de Lectura: *Victus*, d'Albert Sánchez Piñol
- 29 de maig Projectió del documental *Ciutat Morta*, de Xavier Artigas i Xapo Ortega
- 20 de juny Revetlla de Sant Joan, al Pavillon, Im Holzerhurd

- 03 d'agost Sessió informativa: Eleccions 2-S: Tràmits a realitzar per a votar
- 29 d'agost Via Lliure a Berna
- 1 setembre
- Inici dels cursos de català i tallers infantils
- 27 setembre Seguiment de la nit electoral a Catalunya
- 1 d'octubre Sessió del Club de Lectura: Primavera, estiu, etc.
- 16 d'octubre Homenatge al President Companys: Projectió de la pel·lícula *13 dies d'Octubre*, de Carlos Marqués-Marcet
- 30 d'octubre Sessió d'actualitat suïssa: Anàlisi de les eleccions federals
- 31 d'octubre Castanyada
- 7 novembre Visita guiada a l'exposició de Joan Miró al Kunsthaus de Zurich
- 13 novembre Xerrada informativa: Assegurances de salut a Suïssa
- 14 novembre Reunió extraordinària per tractar sobre la cancel·lació del lloguer
- 13 desembre Dinar de Nadal de Catalans, a l'Hotel Kronenhof de Zurich

Any 2016

19 de gener Sessió del Club de Lectura: *Torero d'hivern*, de Miquel Adam

23 i 30 gener Jornada de portes obertes

1 de febrer Inici dels cursos de català i tallers infantils

- Tallers familiars
- Xerrada sobre dret fiscal suís
- *Afterwork* de benvinguda

Jornada de portes obertes per als socis

Jornada de portes obertes per a tothom

Assemblea de socis del Casal i Calçotada

Participació en la vetllada poètica *Poesie aus aller Welt*

Parada de Sant Jordi a la llibreria Orell Füssli de Bellevue

Trobada del Club de Lectura: *Una tempesta*, d'Imma Monsó

Xerrada sobre els referèndums del 5 de juny

Visita a la formatgeria d'Einsiedeln

Visita a la cerveseria Müller de Baden

Revetlla de Sant Joan i Concurs de coques

Reunió oberta de la Junta

Inici dels cursos de català i infantils

Hiking: sortida al Segnespass

Trobada del Club de Lectura: *El dia del cérvol*, de Marina Espasa

Afterwork de Benvinguda a Zuric Presentació de la Coral del Casal Català de Zuric

Taller de panellets i Sopar de la Castanyada

Xerrada sobre dret fiscal suís

Xerrada sobre els referèndums del 27 de novembre

Presentació del llibre *Aportacions Catalanes Universals*

Taller de Mindfulness

Dinar de Nadal i Concert de la Coral del Casal

Grup de Teatre La Quinta Forca

El grup ha representat l'obra *Delicades*, d'Alfredo Sanzol

Club de Lectura Llibres llegits: *Torero d'hivern-Una tempesta-El dia del cérvol*

Coral del Casal

Assaigs setmanals amb concert final al dinar de Nadal, col·laborant amb La Marató de TV3

Cursos de Català

Obertura d'un nou nivell inicial (A1)

Noves activitats engegades l'any 2017

- Casalet: Nous grups de tallers familiars (1 a 3 anys) i infantils (4 a 6 anys), els dissabtes al matí.
- Nova línia de català per a adults: A1.1.
- Cicle de cinema sobre la guerra civil.
-

Cursos de català:

- Primavera-estiu 2017: 5 cursos: A1.3, A2.1, A2.3, B2.1, C1.
- Tardor-hivern 2017-18: 5 cursos: A1.1 (nou), A1.4, A2.4, B2.1, C1.

Casalet:

- Primavera-estiu 2017: 3 grups: 1-3 anys, 4-6 anys i 7-10 anys
- Tardor-hivern 2017-18: 2 grups: 1-3 anys i 4-6 anys

Visita a la biblioteca Pestalozzi Hardau a Zuric

Actualitat suïssa: Xerrada informativa sobre els referèndums

Trobada del Club de Lectura: *Bearn o La sala de les nines*, de Llorenç Villalonga

Inici de curs: Català per a adults i Casalet

Afterwork

Benvinguda a Zuric

Assemblea General de socis i sòcies del Casal Català de Zuric

Calçotada i Commemoració del Dia Internacional de les Dones Sant Jordi

Parada i contacontes infantil a la llibreria Staeheli Books de Zuric

Concert de Joan Dausà al Bar Gainsbourg, de Zuric

Reunió oberta de la Junta

Club de Lectura: *Curs de feminisme per microones*, de Natza Farré

Afterwork

Benvinguda a Zuric

Excursió a Hoch-Ybrig

Festa de Sant Joan

Xerrada sobre el Registre de catalans i catalanes a l'Exterior

Excursió al Pilatus Kulm

Acte de condemna als atacs terroristes del 17 d'agost

Cicle de cinema sobre la guerra civil: *Incerta glòria*, d'Agustí Villaronga

Inici de curs: Català per a adults i Casalet

Seguiment de la jornada del referèndum

Afterwork – Benvinguda a Zuric

Castanyada

Cicle de cinema: *Ebre, del bressol a la batalla*, de Joan Parrado

Xerrada i concert de Betty Akna a la sala Mimos, de Zuric

Concert de Jordi Ninus, a la sala Mimos, de Zuric

Dinar de Nadal

El Grup de Teatre La Quinta Forca prepara la representació de l'obra *Políticament incorrecte*, de Ray Cooney, els dies 10 i 11 de març.

Club de Lectura • Llibres llegits:

- Bearn o la sala de les nines
- Curs de feminisme per microones
- Nosaltres, els valencians
- Dinamització Aula Mestra
- Primavera-estiu 2017: 3 grups: 1-3 anys, 4-6 anys i 7-10 anys
- Tardor-hivern 2017-18: 2 grups: 1-3 anys i 4-6 anys

Cicle de cinema sobre la Guerra Civil: *Ebre, del bressol a la batalla*

Xerrada i concert de Betty Akna

Concert de Jordi Ninus

Reunió oberta de la Junta

Dinar de Nadal

El Grup de Teatre La Quinta Forca prepara la representació de l'obra *Políticament incorrecte* de Ray Cooney.

Finalment, el Marc Rodríguez explica la feina de dinamització que s'està fent, amb col·laboració amb el Casal de Luxemburg, per a coordinar l'ensenyament de la llengua catalana als diferents casals europeus.

(Fotografies: Arxiu CCZ)

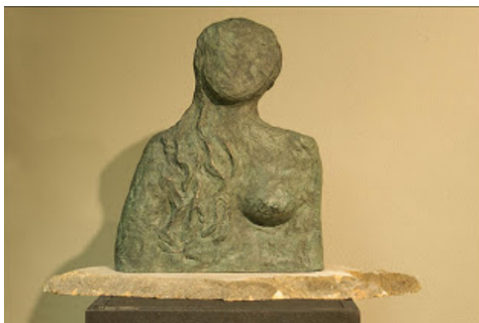
Activitats d'artistes nostres

Roser Haefliger-Lanaspa (Basilea)

2015 Hotel Restaurant
Croix d'Or, Fahy (JU)
Sala Domènech i Montaner –
Hospital de la Santa Creu i
Sant Pau de Barcelona

2016 Schloss Pratteln

2017 Parc Taulí, Sabadell
Sala Domènech i Montaner,
Hospital de la Santa Creu
i Sant Pau de Barcelona

Escultura sobre un tema important en l'obra d'aquesta artista, el càncer de pit.

Adela Picón (Berna)

*Interior d'una cabana amb
revestiment de llana teixit a mitja
per voluntàries i voluntaris*

2015 Progr & Bienzgut Bern - www.videokunst.ch: Der Gruss

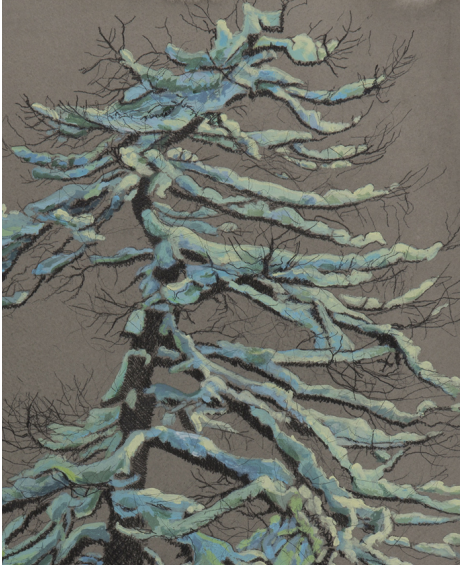
CabaneB, Bümpliz-Nord - Es war einmal eine Cabane...

2016 Bern - Work World

2017 Galerie Beatrice Brunner, Bern – WorkWorld

Galerie Beatrice Brunner, Bern – WorkWorld

Work World, Alaa und Jean - *Coiffeure*, Video ©ProLitteris

Muma Soler (Lausana)

- 2015 *Der Himmel auf Erden / Le Ciel sur la terre*, Regulakirche CHUR
- 2016 *Nuit des Musées*, Château Champs-sur-Marne (France)
- 2016 Expo *Motif végétal*, Galerie Andersen Zurich
- 2016 Presentació *Qu'homme/ Wie ein Wie* de Beat Christen & Muma, Ateneu Barcelonès
- 2017 *Festival PULP La bande dessinée au croisement des arts*, Scène nationale de Marne-la-Vallée (Noisiel/Paris)
- Expo Col Zurich *Drei Positionen in der Fotografie*, Galerie Andersen Digital Prints
- Expo Work in Progress *Crêtes & Arbres* Kunsthaus, Arolla (CH)

Chus Diaz Bachetta (Lutry, VD)

2015

atelier6, Renens CH – «Let's Act - Solidarité envers les réfugié.e.s»

Aperti IX Ouverture des ateliers d'artistes Lausanne et environs. Avec l'atelier6, Renens CH.

Activitats dels Catalans z'Bärn

Any 2016

Després d'alguns anys sense fer cap activitat programada i de manera espontània, el 26 d'octubre un grup de catalans d'edats molt diferents i vinguts de diferents parts del país, juntament amb simpatitzants i amics suïssos, vam decidir celebrar una **castanyada**. Improvisant panellets i coent castanyes a la sala parroquial de St. Josep de Köniz, als afores de Berna, i en alguna conversa ja va sorgir la idea... „La propera, calçots, no?“.

La Castanyada (Arxiu Cat'Bä)

Any 2017

I és que..., qui no troba a faltar la terra quan arriba l'època de calçots?

Així que, també de manera improvisada però amb moltes ganes, vam celebrar, després de molts anys sense fer-ho, una **calçotada** a Berna oberta per a tots els catalanoparlants i per a tota la gent que tingués ganes de viure aquesta tradició tan nostra!

Hora de dinar i foto de grup (Arxiu Cat'Bä)

Amics de la Xina, Turquia, de l'Amèrica del Sud i, fins i tot d'Austràlia, van acompanyar-nos i vam acabar sent gairebé 40 persones celebrant una calçotada a la caseta La Cravache del bosc de Steinhölzli, a Liebefeld (Berna) el 26 de març.

Per acabar l'any ens reunirem novament en la caseta del bosc per a celebrar una **Fondue-Tió-ada** el 10 de desembre de 2017. Aquesta vegada va ser molt divertit per als més petits poder fer cagar el tió a Berna.

La Núria carregant els calçots! (Arxiu Cat'Bä)

Els petits picant el tió (Arxiu Cat'Bä)

Gemma Palomares i Rose Zaugg-Giró

ACTA DE L'ASSEMBLEA GENERAL ORDINÀRIA DE DELEGATS I SOCIS DE CASA NOSTRA DE SUÏSSA (2012-2017)

Dissabte, 9 de desembre de 2017, a la parròquia de St. Joseph
Stapfenstrasse 25, Könitz- Berna

1. Salutació i obertura de l'Assemblea General

El President de Casa Nostra, Enric Vinyals, dóna la benvinguda als 17 assistents i declara oberta l'Assemblea a les 12.30 hores.

El President de Casa Nostra explica els motius personals i professionals de la seva dimissió, i demana als socis i delegats assistents si hi ha gent disposada a continuar al davant de l'entitat.

La resposta immediata esdevé una primera ronda de presentacions on cada delegat/soci fa un breu currículum de l'activitat realitzada al llarg dels darrers 50 anys en els diversos Casals Catalans de Suïssa i exposa el seu grau de disponibilitat actual per a participar en les tasques de la nova Junta Directiva de Casa Nostra.

2. Aprovació de l'ordre del dia

Enric Vinyals exposa l'ordre del dia i demana als assistents si estan d'acord amb el que està establert a la convocatòria.

Tothom hi està d'acord i l'ordre del dia s'accepta per unanimitat.

3. Elecció del president i secretari de la mesa

Enric Vinyals demana dos voluntaris per a presidir la mesa. Xavier Urbaneja s'ofereix per a presidir l'Assemblea i Anton Massó s'ofereix per a fer de secretari i redactar l'Acta.

4. Lectura i aprovació de l'Acta de la darrera l'Assemblea, celebrada el dia 11 de març de 2012.

La secretària/tresorera de Casa Nostra, Rose Zaugg-Giró, reparteix l'Acta de l'Assemblea General del 2012, que és aprovada per unanimitat.

5. Lectura de la memòria d'activitats

Es fa conjuntament amb la presentació de l'estat de comptes.

6. Presentació i aprovació de l'estat de comptes

La secretària/tresorera de Casa Nostra, Rose Zaugg-Giró, reparteix i comenta l'estat de comptes i els costos de les diverses activitats dutes a terme durant els anys 2012/2013/2014/2015/2016/2017.

Tot seguit aclareix que hi ha uns quants temes per discutir durant l'Assemblea i/o que probablement haurà de resoldre la nova Junta Directiva de Casa Nostra:

- Factura del *Plançó* 2012
 - Factura del *Plançó* 2013
 - Remuneració de les traduccions catalana i castellana del DVD dedicat al llibreter Jaume Romagosa, dutes a terme per Anton Massó i Carme Eberenz-Greoles.
 - Trobada de les Comunitats Catalanes a l'Exterior a Madrid, de Rose Zaugg-Giró
 - Trobada de les Comunitats Catalanes a l'Exterior a Londres, d'Enric Vinyals
 - Trobada de les Comunitats Catalanes a l'Exterior a Berlín, de Xavier Urbaneja
- L'únic tema que es discuteix a fons és el que fa referència al *Plançó*:

- Carme Eberenz-Greoles exposa l'estat dels comptes del darrer *Plançó* i els problemes que hi ha hagut arran de la jubilació de l'editor, i també presenta les dues propostes de pressupost del proper *Plançó* fetes pel dos editors diferents: una versió de 300 exemplars i una versió de 700 exemplars, que costarien el doble que els números anteriors del butlletí.
- Laurà Cabré de Zuric pregunta quants *plançons* s'enviaven a cada casal i qui els rebia? Enric Vinyals explica el sistema tradicional d'enviament.
- Josep M. Tarròs de Lausana proposa de fer una enquesta a tots els socis de Casa Nostra de Suïssa per tal de saber qui vol rebre el *Plançó* en format de paper i qui prefereix rebre'l en format electrònic.
- Enric Vinyals diu que caldria fer dues versions del *Plançó*: una en format de paper i una en versió digital.
- Carme Eberenz-Greoles explica que hi ha problemes d'imatge i d'autoria que dificulten el format electrònic ara per ara.
- Laura Cabré diu que això té solució i que cal fer difusió del *Plançó* entre les noves generacions de catalans de Suïssa, ja que ara hi ha periodistes i filòlegs joves que també hi podrien col·laborar.
- Marià Suana, vicepresident de Casa Nostra, diu que cal plantejar-se si val la pena de mantenir el *Plançó* com a portaveu de la catalanística a Suïssa.

- Anton Massó diu que el *Plançó* no es fa només pensant en els socis, ja que tradicionalment hi ha hagut molta gent que no són socis i ni tan sols viu a Suïssa que s'han interessat pel *Plançó*: simpatitzants, antics socis de Casa Nostra retornats a Catalunya, catalans que viuen a Alemanya o a d'altres països d'Europa i d'Amèrica, polítics, intel·lectuals, catalanòfils, arxius, biblioteques i universitats de Catalunya.

- Xavier Urbaneja diu que el *Plançó* durarà el que tingui de durar i que el problema principal són els diners, si es fa en versió de paper. En canvi si es fa en format electrònic és molt més econòmic i el podran llegir a tot el món.

- Marc Rodríguez de Zuric diu que el proper mes de gener s'hauria de saber qui vol rebre el *Plançó* en versió de paper per tal de poder començar a prendre decisions pel que fa al tema del *Plançó*.

- Albert Serrallach de Basilea proposa una solució pràctica: Qui vulgui rebre el *Plançó* que pagui 10 francs més de quota.

- Màrius Graupera diu que està d'acord amb la idea de que cada soci que vulgui rebre el *Plançó* se'l pagui.

- Rose Zaugg-Giró diu que tradicionalment el *Plançó* també es finançava a partir de les quotes dels socis, a part de les subvencions del Consolat o de la Generalitat.

- Teresa Montmany de Lausana insisteix en què cal preguntar als socis si volen rebre el *Plançó* amb la condició de pagar una quota més alta.

- Marià Suana afegeix que hi ha molts lectors d'arreu d'Europa que no són socis i que admiren el fet que a Suïssa encara hi surti una revista com el *Plançó*.

- Silveri Kirchner de Lausana diu que hi ha un disquet amb uns 90 *Plançons* digitalitzats que estan a l'abast de tothom qui vulgui conèixer la seva història i la de Casa Nostra.

- Albert Graells diu que a Zuric hi ha un soci que es dedica a la impressió i que se li pot preguntar si ell podria fer un pressupost alternatiu per tal de poder comparar els costos del *Plançó*.

7. Presentació del projecte i pressupost de l'exercici 2017-2018

- Xavier Urbaneja s'ofereix per a presidir Casa Nostra de Suïssa i reparteix el nou Pressupost de despeses 2018.

- Marià Suana aclareix que encara som a l'Assemblea i no pas en una reunió de Junta; i que potser caldria elegir una nova Junta Directiva de Casa Nostra abans de començar a prendre decisions.

- Albert Serrallach proposa que cada Casal pugui votar proporcionalment segons el nombre de socis.
- Màrius Graupera diu que segons els Estatuts de Casa Nostra són els delegats dels diferents Casals qui ha de votar i no pas proporcionalment.
- Laura Cabré diu que durant la trobada de Casals de Berlín, on va participar en nom de Casa Nostra de Zuric, es va decidir de treballar conjuntament amb tots els Casals d'Europa mitjançant mètodes electrònics.
- Marià Suana diu que tot això sempre s'ha de fer d'acord amb els Estatuts de Casa Nostra, sinó s'hauran de canviar els Estatuts.

8. Organització de la Junta Directiva

Xavier Urbaneja explica el seu projecte de renovació de Casa Nostra i presenta un **Pla estratègic** per al període 2017-2019 basat en el treball transversal entre els diferents Centres Catalans de Suïssa per tal que sigui un referent de cara a les autoritats locals suïsses i en estreta col·laboració amb les institucions catalanes.

Diu que vol donar un nou impuls a l'associació amb gent jove per tal d'adaptar-la als nous temps i redefinir-ne les prioritats. Entre la llista d'activitats destaquen quatre punts:

- *Plançó*
- Trobada Comunitats Catalanes de l'Exterior el 2019 a Basilea
- Festa Major 2019-50è Aniversari de Centre Català de Lausana-Ginebra
- Actualitzar la pàgina WEB

A més cal actualitzar la gestió financera i fer uns centres sostenibles que no depenguin tant de les subvencions, ja que amb la crisi econòmica aquestes s'han disminuït molt.

9. Es presenta la nova Junta Directiva (veure l'Addenda)

- Laura Cabré diu que també hi pot haver voluntaris que col·laborin amb la Junta Directiva per tal de dur a terme les activitats.
- Anton Massó diu que caldria fer un organigrama amb els equips responsables de cada activitat: Equip de redacció del Plançó, Equip Organitzador de la Festa Major, etc.
- Rose Zaugg-Giró diu que està disposada a continuar representant l'associació dels Amics Catalans de Berna a les reunions de la FIEC, tal com ha fet al llarg dels darrers anys, encara que no estiguin constituïts com a casal.

Finalment es vota la nova Junta Directiva de Casa Nostra de Suïssa per unanimitat i també es vota per unanimitat la representació de Rose Zaugg-Giró a la FIEC.

10. Precs i preguntes

Josep Maria Tarròs del Centre Català de Lausana-Ginebra diu que s'han posat en contacte amb l'Arxiu Nacional de Catalunya per tal de dipositar tota la documentació relativa als Casals Catalans de Suïssa que encara està escampada per la Confederació Helvètica, com el material de l'antiga Sociedad Española de Beneficencia de Suiza, a fi d'adjuntar-la al fons documental de Casa Nostra que ja hi ha a l'Arxiu.

Conclou l'Assemblea General de Casa Nostra la redactora en cap del *Plançó*, Carme Eberenz-Greoles, que aprofita l'avinentesa per tal de donar les gràcies a tota la gent que durant tant de temps ha treballat, especialment els membres de la junta directiva: Enric Vinyals, Marià Suana, Francec Bellmunt, Anton-Simó Massó i Rose Zaugg-Giró, i encara segueix treballant per la continuïtat de Casa Nostra de Suïssa.

El president de la mesa

El secretari de la mesa

Xavier Urbaneja

Anton Massó

Addenda

NOVA JUNTA DIRECTIVA DE CASA NOSTRA DE SUÏSSA

En el Punt 8 de l'Acta s'anuncia l'elecció d'una nova Junta Directiva de Casa Nostra de Suïssa, que representa tots els casals, amb Xavier Urbaneja al capdavant.

La Junta s'acabà de completar en el curs de les setmanes següents.

La distribució definitiva dels càrrecs és aquesta:

President: Xavier URBANEJA, del Centre Català de Lausana

Vicepresidenta: Laura CABRÉ LLURBA, del Casal Català de Zuric

Secretària: Sílvia BARATECH-BORJA, del Centre Català de Lausana

Tresorer: Joan Manel AZUAGA, del Centre Català de Basilea

Vocal: Jordi SEGUÍ, del Centre Català de Lausana

Llista dels assistents a l'Assemblea General de Casa Nostra de Suïssa (2013-2017):

Associació	Cognom, nom	
Casa Nostra de Suïssa	Vinyals, Enric	President
	Suana, Marià Bellmund, Francesc Zaugg-Giró, Rose Eberenz-Greoles, Carme Massó, Anton	Vicepresident 1r Vicepresident 2n Secretària Plançó Plançó
CC Basilea <i>Nombre de delegats: 2</i>	Serrallach Albert Stefan Zwiers	Delegat Delegat
AC Berna	Zaugg-Giró Rose	
CC Lausana-Ginebra <i>Nombre de delegats: 6</i>	Eberenz-Greoles, Carme	Delegada
	Kirchner, Silveri	Delegat
	Montmany, Teresa	Delegada
	Seguí, Jordi	Delegat
	Tarròs, Josep Maria	Delegat
	Urbaneja, Xavier	Delegat
CN Zuric <i>Nombre de delegats: 7</i>	Burjons, Elisabet	Delegada
	Cabré, Laura	Delegada
	Graells, Marc	Delegat
	Graupera, Màrius	Delegat
	Massó, Anton	Delegat
	Rodríguez, Marc	Delegat
	Suana, Marià	Delegat
Excusats:		
CC Basilea	Azuaga, Joan Manel	
CC Lausana	Bellmund, Francesc	
	Borja, Sílvia	
CC Zuric	Sehrer-Puig, Montserrat	
Total delegats	15	
Total assistents	17	

		2013	2014
CASA NOSTRA DE SUISSA	President	Vinyals, Enric	Vinyals, Enric
Case postale 21	Vicepresident 1r	Suana, Marià	Suana, Marià
CH- 1000 LAUSANNE 20	Vicepresident 2n	Bellmunt, Francesc	Bellmunt, Francesc
e-mail: info@casanostradesuisssa.ch	Administració	Zaugg-Giró, Rose	Zaugg-Giró, Rose
www.casanostradesuisssa.ch	Bulleti <i>Planço</i>	Eberenz-Greoles, Carne	Eberenz-Greoles, Carne
	vocal	Sehrer-Puig, Montserrat	Sehrer-Puig, Montserrat
	vocal	Serrallach, Albert	Serrallach, Albert
CASA NOSTRA DE BADEN-		L'entitat es va	
WETTINGEN, GRUP MONTSENY		dissoldre fa	
		uns anys	
CENTRE CATALÀ DE BASILEA	President		Azuaga, Joan Manel
Postfach 207	Presidenta Hon.	Kühner, Concepció	Kühner, Concepció
CH-4127 BIRSFELDEN	Secretària	Rion, Blanca	Rion, Blanca
cnbasilea@gmail.com	Tresorer	Azuaga, Joan Manel	Pereda, Eduard
www.centrecataladebasilea.ch	Vocal	Camprubi, Joan	Camprubi, Joan
	Vocal	del Rio, Alberto	del Rio, Alberto
	Vocal	Má dico, Josep	Má dico, Josep
	Vocal	Sotelo, Jordi	Sotelo, Jordi
	Vocal	Soriquera, Anna	Bernal, Sílvia
	Vocal	Cabré-Verdiell, Pere	Amigo, Gabi
	Vocal	Pereda, Eduard	Pereda, Albert
	Vocal	Serrallach, Albert	Serrallach, Albert
	Vocal	Fité, Carles	Zwiers, Stefan
			Fité, Carles
AMICS CATALANS DE BERNA	Presidenta	Novell, Eva	Novell, Eva
Postfach 5118	Vicepresident	Barrio, Oscar	Barrio, Oscar
CH-3001 Berna	Secretari	Ritort, Daniel	Ritort, Daniel
www.catalansdeberna.ch	Vocal	Sánchez, Jordi	Sánchez, Jordi
info@catalansdeberna.ch			
CASA NOSTRA DE GINEBRA		L'entitat es va	
		dissoldre	
CENTRE CATALÀ DE GINEBRA	Presidenta	Salvat, Anna	Salvat, Anna
Es fundà el 09.2013 i es fusionà amb el	Vicepresidenta	Serlavós, Mònica	Serlavós, Mònica
Centre Català de Lausana			
el 30.08.2014	Vocal	Bel, Xavier	Bel, Xavier
	Vocal	Barta, Bernat	Barta, Bernat
	Vocal	Enrech, Montse	Enrech, Montse
	Vocal	Gassó, Imma	Gassó, Imma
	Vocal	Gómez, Alberto	Gómez, Alberto
	Vocal	Vila, Sara	Vila, Sara
CENTRE CATALÀ DE LAUSANA-GINEBRA	President	Urbaneja, Xavier	Boada, Oriol
rue Genève 91	Vicepresident	Bellmunt, Francesc	Salvat, Anna
CH-1004 LAUSANNE	Secretari	Tarrós Josep Maria	Tarrós Josep Maria
cc@catalansasuissa.org	Tresorer	Cortada, Jordi	Angelet, Neus
www.catalansasuissa.org	Vocal	Boada, Oriol	Companyys, Divina
	Vocal	Gil, Xavier	Gil, Xavier
	Vocal	Inglin-Reche, Núria	Serlavós, Mònica
	Vocal	Soler, Alba	Urbaneja, Xavier
CASAL CATALÀ DE ZURIC	President	Vinyals, Enric	Vinyals, Enric
Postfach	Secretària	Fusté, Mireia	Fusté, Mireia
8021 ZURICH 1	Tresorer	Sehrer-Puig, Montserrat	Sehrer-Puig, Montserrat
cczuric@gmail.com	Vocal	Guerra, Teresa	Guerra, Teresa
www.cczuric.cat	Vocal	Batlle, Marta	Batlle, Marta
	Vocal	Pané, Salvador	Pané, Salvador
	Vocal	Lluís Usó	Lluís Usó
	Vocal	Vicens, Montse	Vicens, Montse
	Vocal		Rodríguez, Marc

	2015	2016	2017
CASA NOSTRA DE SUÏSSA	Vinyals, Enric	Vinyals, Enric	Urbaneja, Xavier
Case postale 21	Suana, Marià	Suana, Marià	Cabré, Laura
CH- 1000 LAUSANNE 20	Bellmunt, Francesc	Bellmunt, Francesc	Baratech-Borja, Silvia
e-mail: info@casanostradesuisssa.ch	Zaugg-Giró, Rose	Zaugg-Giró, Rose	Azuaga, Joan Manel
www.casanostradesuisssa.ch	Eberenz-Greoles, C.	Eberenz-Greoles, C.	Eberenz-Greoles, C.
	Sehrer-Puig, Montserrat	Sehrer-Puig, Montserrat	Seguí, Jordi
admin@catalans.ch	Serrallach, Albert	Serrallach, Albert	
www.catalans.ch			
CENTRE CATALÀ DE BASILEA	Azuaga, Joan Manel	Azuaga, Joan Manel	Azuaga, Joan Manel
Postfach 207	Kühner, Concepció	Kühner, Concepció	Kühner, Concepció
CH-4127 BIRSFELDEN	Rion, Blanca	Vacant	Margarit, Marta
cnbasilea@gmail.com	Pereda, Eduard	Jove, Ramon	Jove, Ramon
www.centrecataladebasilea.ch	del Rio, Alberto	del Rio, Alberto	del Rio, Alberto
	Màdico, Josep	Màdico, Josep	Serrallach, Albert
	Zwiers, Stefan	Zwiers, Stefan	Zwiers, Stefan
	Serrallach, Albert	Serrallach, Albert	García, Pilar
	Gálvez, Imma	García, Pilar	Gálvez, Imma
	Núñez, Vanessa	Gálvez, Imma	Núñez, Vanessa
	Pereda, Albert	Núñez, Vanessa	Pereda, Albert
	Sotelo, Jordi	Pereda, Albert	
	Jové, Ramon		
AMICS CATALANS DE BERNA	L'entitat es va dissoldre	CATALANS Z'BÄRN	
CH-3001 Berna	fa uns anys	S'ha creat un grup whatsapp de catalans a Berna	
www.catalansdeberna.ch	Administrador	García Tormo, Xavier	García Tormo, Xavier
info@catalansdeberna.ch	Contacte	Zaugg-Giró, Rose	Zaugg-Giró, Rose
CASA NOSTRA DE GINEBRA	L'entitat es va dissoldre		
CENTRE CATALÀ DE GINEBRA	Fusionat amb el de Lausana des del 30.08.2014		
CENTRE CATALÀ DE LAUSANA-GINEBRA	Boada, Oriol	Boada, Oriol	Baratech-Borja, Silvia
rue Genève 91	Salvat, Anna	Salvat, Anna	Boada, Oriol
CH-1004 LAUSANNE	Tarrós Josep Maria	Tarrós Josep Maria	Tarrós, Josep Maria
ccl@catalanssuissa.org	Agelet, Neus	Agelet, Neus	Barrientos, Sergi
www.catalanssuissa.org	Companyns, Divina	Urbaneja, Xavier	Inglin-Reche, Núria
	Gil, Xavier		Montmany, Teresa
	Serlavós, Mònica		Portabella, David
	Urbaneja, Xavier		Seguí, Jordi
			Serra, Jordi
CASAL CATALÀ DE ZURIC	Vinyals, Enric	Vinyals, Enric	Cabré, Laura
Postfach	Rodriguez, Marc	Rodriguez, Marc	Rodriguez, Marc
8021 ZÜRICH 1	Sehrer-Puig, Montserrat	Cordellat, Laura	Graells, Albert
cczuric@gmail.com	Guerra, Teresa	Guerra, Teresa	Burjons, Elisabet
www.cczuric.cat	Battle, Marta	Battle, Marta	
	Pérez, Elena	Pérez, Elena	
	Vicens, Montse	Sehrer-Puig, Montserrat	
	Cordellat, Laura	Cabré, Laura	

